

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Soňa Hanušová

**Místo a funkce Ústřední knihovny Evropské komise v rámci informační
politiky Evropské unie**

Diplomová práce

Praha 2006

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jitka Hradilová

Oponent diplomové práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

[Vzor: Vložený list (dvě strany) „Zadání diplomové práce“]

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje.

V Praze, 15. prosince 2006

.....

Podpis diplomantky

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem zaměstnancům Ústřední knihovny Evropské komise v Bruselu za pomoc a ochotu při mé návštěvě Knihovny. Dále bych chtěla poděkovat Veronice Maxerové, která věnovala čas a úsilí překladu článku o Knihovně z nizozemštiny do češtiny.

V Praze, 15. prosince 2006

.....

Podpis diplomantky

Identifikační záznam

HANUŠOVÁ, Soňa. *Místo a funkce Ústřední knihovny Evropské komise v rámci informační politiky Evropské unie [The role and function of the Central Library of European Commission in the European Union information policy]*. Praha, 2006. 108 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví 2006. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jitka Hradilová.

Abstrakt

Tématem práce je Ústřední knihovna Evropské komise, její služby, aktivity a další funkce. Cílem práce je analýza vývoje činnosti Ústřední knihovny Evropské komise z hlediska jejího postavení v institucionální struktuře Evropské komise i z hlediska jejího poslání v rámci informační a komunikační politiky Evropské unie.

Práce se nesoustředí pouze na služby poskytované svým uživatelům (interním a externím), ale též na funkci Knihovny jako koordinátora dalších evropských informačních sítí. Jedná se o síť knihoven Evropské komise a generálních ředitelství RéseauBIB a o seskupení knihoven evropských institucí EUROLIB.

Velký prostor je věnován katalogu ECLAS (souborný katalog Evropské komise), který Ústřední knihovna využívá, spravuje a vyvíjí.

Závěrečnou část práce tvoří kapitola o Historických archivech Evropské komise a Evropské unie. Archivy Komise a Unie nelze zcela oddělit, proto jsou zmiňovány obě instituce.

Klíčová slova

Ústřední knihovna Evropské komise, informační fondy, informační služby, historické archivy Evropské unie, historické archivy Evropské Komise

OBSAH

<u>Obsah.....</u>	<u>7</u>
<u>Předmluva.....</u>	<u>9</u>
<u>Úvod.....</u>	<u>11</u>
<u>1. Poslání a funkce Evropské komise v institucionální struktuře Evropské unie.....</u>	<u>13</u>
<u>1.1. Funkce.....</u>	<u>13</u>
<u>1.2. Úkoly a pravomoci .....</u>	<u>14</u>
<u>2. Analýza vývoje organizační struktury Evropské komise z hlediska postavení Ústřední knihovny a její role při realizaci informační a komunikační politiky Evropské komise.....</u>	<u>15</u>
<u>2.1. Vývoj postavení Ústřední knihovny ve struktuře Generálního ředitelství pro vzdělávání a kulturu.....</u>	<u>15</u>
<u>2.2. Vznik a vývoj Ústřední knihovny.....</u>	<u>17</u>
<u>Čtyři roky po nástupu Prodiho do čela Komise generální ředitel J. Vale de Almeida odsouhlasil dokument se směrnicemi pro získávání publikací do vlastních sbírek Ústřední knihovny v Bruselu i v Lucemburku. Tento dokument, který poprvé stanovil zásady pro akvizici a předplatné periodik pro vlastní sbírky Knihoven, definoval a upevnil poslání a roli Knihovny v rámci systému Evropské komise. [European Commission. Central Library : activity report 2003].....</u>	<u>18</u>
<u>3. Složení fondů a služby poskytované Ústřední knihovnou.....</u>	<u>19</u>
<u>3.1. Umístění a přístup.....</u>	<u>19</u>
<u>3.1.1. Umístění a velikost fondu.....</u>	<u>19</u>
<u>3.1.2. Přístup ke službám Knihovny .....</u>	<u>23</u>
<u>3.2. Úkoly Knihovny.....</u>	<u>26</u>
<u>3.3. Fondy Knihovny.....</u>	<u>27</u>
<u>3.3.1. Tematické zaměření .....</u>	<u>27</u>
<u>3.3.2. Pobočka - Ústřední knihovna v Lucemburku.....</u>	<u>31</u>
<u>3.4. Služby a aktivity Knihovny.....</u>	<u>31</u>
<u>3.4.1. Ústřední knihovna v Bruselu.....</u>	<u>32</u>
<u>Tab. č. 1.1 Návštěvnost a knihovnické služby 1996 - 2000.....</u>	<u>35</u>
<u>Tab. č. 1.2 Návštěvnost a knihovnické služby 2001 - 2005.....</u>	<u>35</u>
<u>3.4.1.1. Základní bibliografické vyhledávání.....</u>	<u>36</u>
<u>3.4.1.2. Přístupnost materiálů Knihovny pro návštěvníky .....</u>	<u>36</u>
<u>3.4.1.3. Meziknihovní výpůjčky a Dodávání dokumentů.....</u>	<u>38</u>
<u>Tab. č. 2.1 Výpůjční služby Ústřední knihovny v Bruselu a MVS 1996 – 2000.....</u>	<u>39</u>
<u>* údaje až od poloviny roku 1996.....</u>	<u>39</u>
<u>Tab. č. 2.2 Výpůjční služby Ústřední knihovny v Bruselu a MVS 2001 – 2005.....</u>	<u>39</u>
<u>Tab. č. 3 Výpůjční služby (Brusel a Lucemburk) 2001 - 2005.....</u>	<u>40</u>
<u>3.4.1.4. E-mailové služby.....</u>	<u>40</u>
<u>3.4.1.5. Prezentace Knihovny pro organizované skupiny návštěvníků.....</u>	<u>40</u>
<u>3.4.1.6. Kontrola kvality a management .....</u>	<u>40</u>
<u>3.4.1.7. Publikační činnost Ústřední knihovny.....</u>	<u>40</u>
<u>3.4.1.8. Účast na konferencích.....</u>	<u>41</u>
<u>3.4.2. Ústřední knihovna v Lucemburku.....</u>	<u>42</u>
<u>Tab. č. 4.1 Ústřední knihovna v Lucemburku 1996 – 2000.....</u>	<u>43</u>
<u>Tab. č. 4.2 Ústřední knihovna v Lucemburku 2001 - 2005.....</u>	<u>43</u>

3.5. Práce za obrazovkami.....	44
3.5.1. Akvizice.....	44
Tab. č. 5 Akvizice Ústřední knihovny v Bruselu 1996 - 2005.....	45
Tab. č. 6 Rozšiřování fondu sítě Ústřední knihovny Komise v letech 2001 až 2005.....	45
3.5.1.1. Zpracování periodik.....	45
3.5.1.2. Finance.....	46
Tab. č. 7.1 Rozpočtové zdroje (v tisících eur): 1992 - 2000.....	46
Tab. č. 7.2 Rozpočtové zdroje (v tisících eur): 2001 - 2006.....	47
3.5.2. Identifikační popis.....	47
3.5.3. Pořádací systém – Tezaurus ECLAS.....	48
3.5.3.1. Současný lingvistický rozvoj Tezauru.....	50
3.5.4. Mikrofiše, automatizace a informační technologie	52
3.6. Spolupráce s dalšími knihovnami, středisky a službami.....	56
3.6.1. Evropská dokumentační střediska (EDS).....	56
3.6.2. Ústřední archivační a dokumentační služba (SCAD).....	58
3.6.3. Informační, výzkumné a dokumentační středisko Evropských společenství (CIRCE).....	61
3.7. Projekt interinstitucionální knihovny.....	63
4. Ústřední knihovna jako koordinátor interních a externích informačních sítí Evropské komise.....	63
4.1. RéseauBIB.....	64
4.2. EUROLIB	66
5. ECLAS – souborný katalog Evropské komise.....	69
5.1. Základní charakteristika katalogu ECLAS.....	70
5.2. Externí verze katalogu ECLAS (na internetu).....	71
5.2.1. Služby.....	73
5.2.1.1. Základní vyhledávání.....	73
5.2.1.2. Pokročilé vyhledávání.....	75
5.2.1.3. Rejstříky.....	77
5.2.1.4. Tezaurus.....	77
5.2.1.5. Ukládání dotazů.....	78
5.2.2. Elektronické zdroje.....	79
5.2.2.1. Pathfinders.....	79
5.2.3. ECLAS Pro.....	80
5.3. Interní verze katalogu ECLAS (v Knihovně)	80
5.3.1. Služby.....	81
5.3.1.1. Vyhledávání.....	81
5.3.1.2. Výsledné seznamy.....	82
5.3.1.3. Předešlé dotazy	83
5.3.1.4. Požadované jednotky.....	83
5.3.1.5. Moje info.....	84
5.4. Statistiky katalogu ECLAS.....	84
Tab. č. 8 Druhy materiálu v katalogu ECLAS (březen 2006)	85
6. Historické archivy Evropské komise (a unie).....	85
6.1. Nařízení vztahující se k zpřístupňování dokumentů a záznamů historických archivů Evropských společenství.....	86
6.1.1. Nařízení Rady č. 3 ze dne 31. července 1958, kterým se provádí článek 24 Smlouvy o založení Evropského společenství pro atomovou energii	86
6.1.2. Nařízení Rady (ES, Euratom) č. 354/83 ze dne 1. února 1983.....	87

6.1.3. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001 ze dne 30. května 2001	87
6.1.4. Nařízení Rady (ES, Euratom) 1700/2003 z 22. září 2003.....	88
6.2. Historické archivy Evropské komise.....	90
6.2.1. Historický archiv Evropské komise v Bruselu.....	90
6.2.2. Soubory Evropské komise v Historických archivech Evropské unie ve Florencii	92
6.2.3. ARCHISplus.....	93
6.2.4. INSAR.....	94
6.3. Evropský univerzitní institut ve Florencii.....	95
6.3.1. Přístup k dokumentům.....	95
6.3.2. Přehled o fondech.....	96
6.3.2.1. EC – Fondy z institucí Evropských společenství.....	96
6.3.2.2. DEP - Nákupy	97
6.3.2.3. COL – Sbírký.....	98
6.3.3. Projekt Ústní historie.....	98
6.3.4. EURHISTAR.....	98
7. Závěr.....	100
Použité zdroje.....	102
Seznam obrázků a tabulek.....	108
Evidence výpůjček.....	109

PŘEDMLUVA

Tato diplomová práce je věnována Ústřední knihovně Evropské komise ve všech souvislostech s důrazem na její začlenění do struktury Evropské komise a služby, které nabízí svým uživatelům a široké laické veřejnosti. Součástí práce je rovněž kapitola o Historických archivech, které také zpřístupňují dokumenty Evropské komise.

Téma práce jsem si vybrala z toho důvodu, že jsem se chtěla dozvědět více o knihovnické a informační práci Evropské unie (EU) a v tomto případě spíše Evropské komise. Problematika knihoven institucí EU zatím u nás není dostatečně zpracována, ačkoliv se jedná o knihovny uchovávající dokumenty celoevropského významu. Při rozhodování o výběru tématu jsem narazila na Ústřední knihovnu Evropské komise, začala se o ní více zajímat a nakonec jsem se rozhodla o ní zpracovat celou práci.

Při výběru tématu bylo nutné si uvědomit, že většina materiálů bude dostupná pouze v cizích jazycích. Pokud přihlídneme k umístění (Brusel) a charakteru Knihovny zjistíme, že většina materiálů je v anglickém a francouzském jazyce.

Další a mnohem větší problém byl, že dostupné informace na webu (např. výroční zprávy) řešily spíše nedávnou minulost a současnost, ale o vzniku a vývoji Knihovny v dřívějších letech jsem nenašla žádnou zmínku. V tomto případě jsem kontaktovala zaměstnance Knihovny, kteří byli vždy velmi ochotní a nápomocní. Touto cestou se mi podařilo získat informačně hodnotný anglický článek od E. Gaskella a nizozemský článek od J. P. Siemerse. S překladem nizozemštiny jsem ovšem musela požádat o pomoc.

Vzhledem k charakteru práce jsem také považovala za vhodné Ústřední knihovnu navštívit. Bez informací o tom, jak Knihovna vypadá a jaké nabízí svým čtenářům a uživatelům prostory, by mi práce připadala neúplná. Kromě toho některé materiály bylo možné získat pouze přímo na místě. Poté co vyhověli mé žádosti o přístupovou kartu, odjela jsem na studijní pobyt do Bruselu. Svou cestu shledávám jako přínosnou a podnětnou. Zjistila jsem skutečnosti, které by pro mě bez této cesty zůstaly neznámé a zaměstnanci Knihovny byli opět velmi nápomocní, snažili se vyhovět mým požadavkům a přidali mi ještě zajímavé materiály.

Na tomto místě bych chtěla všem zaměstnancům Knihovny a také slečně, která mi pomáhala s překladem nizozemského článku, ještě jednou poděkovat. Dále bych chtěla poděkovat vedoucí své práce PhDr. Jitce Hradilové za cenné připomínky a doporučení některých informačních pramenů.

ÚVOD

Jádrem práce je šest základních kapitol. První z nich je zaměřena na vysvětlení poslání a funkce Evropské komise v systému Evropské unie. Ústřední knihovna patří do institucionální struktury Komise, bylo tedy nezbytné stručně a jednoduše nastínit význam této instituce, její funkce, úkoly a pravomoci.

Druhá kapitola se zabývá postavením Ústřední knihovny a její rolí při realizaci informační a komunikační politiky Evropské komise. Po mnoho let Knihovna spadá pod Generální ředitelství pro vzdělávání a kulturu a v průběhu let se pozice Knihovny a také povinnosti s tím spojené trochu měnily. Ve starších textech se objevila informace, že Knihovna v jistém období patřila pod vedení Generálního ředitelství pro zaměstnanost a sociální věci. Nepodařilo se ale specifikovat přesné období.

Třetí kapitola se podrobněji věnuje Ústřední knihovně, která na sebe přebírá mnoho funkcí, úkolů a nabízí velké množství služeb pro uživatele. Jednotlivé položky jsou podrobně rozepsány. Ústřední knihovna není knihovna veřejná, její služby jsou primárně určeny zaměstnancům institucí Evropské unie (interní uživatelé). Zájemci z řad široké veřejnosti musí splnit jistá kritéria, aby mohli užívat služeb Knihovny.

Ústřední knihovna spolupracuje s dalšími informačními sítěmi Evropské komise. Obsahem čtvrté kapitoly jsou tedy sítě, které zastřešuje a s nimiž spolupracuje. Jedná se o síť knihoven Evropské komise RéseauBIB a seskupení knihoven evropských institucí EUROLIB.

V páté kapitole je rozebrán katalog ECLAS (souborný katalog Evropské komise). Tento katalog používá Ústřední knihovna Evropské komise, ale také síť knihoven RéseauBIB. V současné době existují dvě verze katalogu. První část páté kapitoly se zabývá externí verzí (dostupná přes internet). V druhé části je přiblížena novější interní verze katalogu (dostupná v Knihovně). Jednotlivé verze jsou založené na odlišných softwarových programech a jejich služby se liší. Na sjednocení verzí a služeb se pracuje.

Poslední, šestá kapitola, tvoří doplněk k celé práci. Zabývá se Historickými archivy Evropské komise a částečně i Evropské unie. Začátek této kapitoly tvoří stručné shrnutí nařízení, která se týkají zpřístupňování dokumentů a záznamů Historických archivů Evropských společenství. Všechny archivy Evropské unie (i archivy v členských státech) by se měly těmito pravidly řídit. Následuje část zabývající se Historickými archivy Evropské komise a poslední podkapitola tvoří informace o Univerzitním institutu ve Florencii, který spravuje Historické archivy Evropské unie.

1. POSLÁNÍ A FUNKCE EVROPSKÉ KOMISE V INSTITUCIONÁLNÍ STRUKTUŘE EVROPSKÉ UNIE

Evropská komise zaujímá v institucionální struktuře Evropské unie (EU) významné postavení. Funguje a rozhoduje na základě nadnárodního principu, pomocí něhož usiluje o užší sjednocení a politickou jednotu celého Společenství, reprezentuje EU v oblasti mezinárodních vztahů.

V základním a nejužším významu lze chápat Komisi jako kolegium komisařů. Pod Komisí se ale skrývají další podřízené složky, které jsou strukturované do odborně členěných generálních ředitelství. V současné době chod Komise zaštiťuje 25 generálních ředitelství. To vše ještě doplňuje a podporuje administrativní aparát Komise, včetně právního servisu, tlumočnicků apod.

1.1. Funkce

Základním úkolem, který staví Komisi do výsadního a nezastupitelného postavení v institucionální struktuře EU, je hájit zájmy Společenství oproti individuálním zájmům jednotlivých členů. Členské státy se snaží prosadit své zájmy spíše

v kratších časových úsecích v závislosti na volebních obdobích jednotlivých politických představitelů. Proti tomu Komise by měla prosazovat střednědobé či dlouhodobé cíle a měla by zaujmout nezávislý a komplexní pohled na potřeby Společenství bez ohledu na momentální vnitropolitické problémy v členských státech. K plnění svých funkcí je vybavena pravomocí výhradního navrhovatele legislativy Unie. Pouze Komise může vytvářet sekundární právo, o jehož přijetí následně rozhoduje Rada ministrů a Evropský parlament.

Komise bývá označována též jako strážkyně práva. Sleduje a kontroluje dodržování evropského práva a plnění z něj vyplývajících povinností členskými státy a v případě jejich porušení se dovolává spravedlnosti u Evropského soudního dvora. [Fiala, Pitrová, 2003, s. 217-264]

1.2. Úkoly a pravomoci

Hlavní náplní práce Komise je příprava legislativních návrhů, které pak putují do dalších institucí Unie k projednání a konečnému rozhodnutí (odsouhlasení či zamítnutí). Předložený návrh Komise ale sleduje až do závěrečného hlasování a poté co je schválen, sleduje také proces implementace legislativního opatření. V této fázi Komise přejímá roli vyjednávače mezi jednotlivými orgány Společenství, jenž se na procesu schvalování podílejí (Rada ministrů, Evropský parlament, Hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů). Často se ocitá v opozici vůči Radě, výjimečně vůči Parlamentu, protože je nucena prosazovat zájmy Společenství proti zájmům členských států.

Veškerá agenda Společenství je rozdělena do resortů komisařů, kteří jsou odpovědní za legislativu ve svém okruhu působnosti. Při jakémkoli pochybení či nedodržování povinností vyplývajících z výkonu své funkce může být kterýkoli komisař odvolán Evropským soudním dvorem na návrh Evropské rady nebo Evropské komise.

Pro předkládání legislativních návrhů a úspěšný chod jednotlivých programů potřebuje dostatek informací. K tomuto účelu si Komise a jednotlivé složky její administrativní struktury vytvořily systém poradních orgánů. Kromě toho především Hospodářský s sociální výbor a Výbor regionů poskytují Komisi určité informační

zázemí a zároveň plní funkci formálních komunikačních a zprostředkujících kanálů pro působení zájmových skupin. Podle smluv vstupuje Komise do kontaktu s poradními orgány až ve chvíli, kdy už je konkrétní legislativní návrh fakticky hotov.

Komise je dále pověřena některými výkonnými pravomocemi, které vyplývají z textů smluv nebo z rozhodnutí Rady. Je zmocněna provádět politiku volné soutěže, spravovat oblast technologií a má kompetence v otázkách kartelových dohod včetně kontroly a realizace případných sankcí. [Fiala, Pitrová, 2003, s. 217-264]

2. ANALÝZA VÝVOJE ORGANIZAČNÍ STRUKTURY EVROPSKÉ KOMISE Z HLEDISKA POSTAVENÍ ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNY A JEJÍ ROLE PŘI REALIZACI INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ POLITIKY EVROPSKÉ KOMISE

Mezi institucemi Evropských společenství byla Evropské komisi přisouzena úloha „motoru integrace“. Aby mohla dostát na ni kladených požadavků, potřebuje Komise školený personál a také fungující administrativu. K tomu patří i knihovna, která je schopná vyhledat a zpřístupnit požadované informace co nejpřesněji a v co nejkratším čase. Ústřední knihovna Evropské komise¹ je speciální příruční a výzkumnou knihovnou pro potřeby zaměstnanců Komise a dalších institucí Společenství.

2.1. Vývoj postavení Ústřední knihovny ve struktuře Generálního ředitelství pro vzdělávání a kulturu

Jak je již výše zmíněno, chod a plnění funkcí Komise zajišťují generální ředitelství. Jedním z nich je Generální ředitelství pro vzdělávání a kulturu, pod jehož vedení dnes spadá také Ústřední knihovna Evropské Komise.²

---

¹ ang. Central Library of the European Commission; fr. Bibliothèque centrale de la Commission européenne

² Dříve spadala pod Generální ředitelství pro zaměstnanost a sociální věci (kolem roku 1981).

Toto ředitelství se stará o činnosti související se vzděláváním, kursy a školeními, mládeží, kulturou, občanskou společností, podporou znalosti více jazyků a sportem. Organizuje akce podporující vzdělávání všech věkových skupin. Vypracovává metody a programy cílené na mladé lidi. Projektem *Culture 2000* a dalšími akcemi podporuje kulturní oblast společnou pro evropské občany, zatímco chrání jejich národní a regionální rozmanitost. Snaží se prosazovat a rozšiřovat význam evropského občanství a přibližuje Evropu svým občanům (podpora měst, partnerství s občanskou společností a návštěvy do Evropské komise). Podporuje jazykové programy a lingvistickou rozmanitost. Rok 2004, což byl *Evropský rok sportovního vzdělávání*, se ukázal jako velmi úspěšný – akce a programy připravené k tomuto účelu se setkaly s ohlasy. Na základě úspěchu této akce se připravuje program *Evropské akce ve sportu*.

Generální ředitelství pro vzdělávání a kulturu je strukturováno do pěti Ředitelství (A až E). Ústřední knihovna v současné době spadá pod Ředitelství C: Kultura a komunikace, které řídí Vladimír Sucha. Ředitelkou knihovny je v současnosti Roberta Persichelli Scola. Oba se pak za své počínání zodpovídají generální ředitelce – Odile Quintin.

Informace o zařazení Ústřední knihovny Evropské komise ve struktuře Generálního ředitelství X (DG X; dnes Gen. řed. pro vzdělávání a kulturu) lze dohledat v Interinstitucionálním adresáři Evropské unie. Tento adresář vychází pravidelně od roku 1994. V následujícím seznamu je zapsán správný název generálního ředitelství v jednotlivých letech (1994 až 2006); ředitelství pod které Knihovna v rámci generálního ředitelství spadala; správný název útvaru, který je za Knihovnu zodpovědný a jméno ředitele/ky Ústřední knihovny:

- 1994 – 1999 - Generální ředitelství pro informaci, komunikaci, kulturu a audiovizuální media (DG X)
  - 1994 – 1997 - Ředitelství B: Komunikační media – Knihovny (Neville Keery);
  - 1998 – 1999 – Ředitelství A: Ústřední informační kancelář – Knihovny a Evropská dokumentační střediska (Neville Keery);

- 2000 – a dále - Generální ředitelství pro vzdělávání a kulturu
2000 - Ředitelství D: Občanství a mládež – Dokumentační středisko: Knihovna, EDS a databáze (Neville Keery);
2001 – 2004 – Ředitelství D: Mládežnická, občanská a společenská komunikace – Ústřední knihovna (Ana Melich Juste)
2005 – současnost - Ředitelství C: Kultura a komunikace – Ústřední knihovna (Roberta Persicelli Scola). [Who's who in the European Union?, 1994-2005]

2.2. Vznik a vývoj Ústřední knihovny

První knihovna byla vybudována v letech 1952 až 1953 v Lucemburku jako služba Vysokému úřadu Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO). Na přelomu roku 1958 a 1959 byly zřízeny knihovny Komise Evropského hospodářského společenství (EHS/Společný trh) a Komise Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM). Měly odlišné úkoly i prostředky a tak tyto tři knihovny procházely odlišným vývojem, co se týká záběru a sbírek. Když byly v roce 1967 výše zmíněné instituce sloučeny v jednu Komisi Evropských společenství, musely se sjednotit i jejich služby. Pro knihovny to mělo následující důsledky: knihovna bývalé Komise EHS se stala – jako největší z této trojice – ústřední knihovnou nové Komise v Bruselu. Knihovna bývalého Vysokého úřadu ESUO pokračovala jako knihovna pro služby nové Komise umístěné v Lucemburku, ale část svého fondu předala bruselské ústřední knihovně. Vědecko-technická knihovna bývalé Komise EURATOM zůstala nezávislou až do jejího sloučení s Ústřední knihovnou v roce 1974. [Siemers, 1981]

Sloučení knihoven v jednu instituci (1974) se v brzké době projevilo v efektivitě práce a ekonomice provozu – v obou případech nastal posun k lepšímu. Do té doby vyrovnaný, ale pomalý nárůst počtu svazků, se začal výrazně zvyšovat. Nemalým dílem k tomu přispělo přijímání darů a výměna publikací z různých zdrojů. [Gaskell, 1985]

Rok 1997 přinesl významné změny ve struktuře DG X, do níž patřila také Ústřední knihovna Evropské komise v Bruselu a její pobočka v Lucemburku. V polovině roku 1997 se stal generálním ředitelem DG X Spyros A. Pappas a hned v srpnu zahájil reorganizaci DG X. Důsledkem této akce bylo, že odpovědnost za Ústřední knihovnu byla přesunuta pod Ředitelství A (viz kapitola 2.1. *Vývoj a postavení Ústřední knihovny ve struktuře Generálního ředitelství pro vzdělávání a kulturu*). Útvaru X-A-6 (pod Ředitelstvím A) byla ještě dodatečně přidělena zodpovědnost za řízení Evropských dokumentačních středisek (EDS). V říjnu téhož roku Útvar X-A-6 započal s reorganizací Ústřední knihovny v Bruselu. Upřednostněno bylo optimální užívání multimédií. Tato reorganizace vešla v účinnost 1. ledna 1998. [European Commission. Central Library : activity report 1996]

S přechodem pod Prodiho vedení v roce 1999 se v Komisi událo mnoho změn na politické i administrativní úrovni. V oblasti dokumentace - SCAD-Plus tým spojil Ústřední knihovnu a EDS, aby vytvořily dokumentační středisko v rámci Generálního ředitelství pro vzdělávání a kulturu.

Čtyři roky po nástupu Prodiho do čela Komise generální ředitel J. Vale de Almeida odsouhlasil dokument se směrnicemi pro získávání publikací do vlastních sbírek Ústřední knihovny v Bruselu i v Lucemburku. Tento dokument, který poprvé stanovil zásady pro akvizici a předplatné periodik pro vlastní sbírky Knihoven, definoval a upevnil poslání a roli Knihovny v rámci systému Evropské komise. [European Commission. Central Library : activity report 2003]

Rozšíření EU v květnu 2004 mělo jasný dopad na všechna oddělení Komise a stejně tak i na služby Ústřední knihovny Evropské komise. Musely být identifikovány a začleněny do akvizice periodika (převážně noviny) nových členských států, hlavním důvodem byly noví členové Komise právě z těchto států. Nebylo vždy možné zajistit doručování těchto titulů v očekávaném čase, protože distributoři nechtěli poskytnout stejné doručovací podmínky jako byly u ostatních titulů. Co se týká periodik, Knihovna již přijímala určité tituly publikované v nových členských státech, ale v daném okamžiku to byly pouze vybrané tituly publikované v oficiálních jazycích EU před rokem 2004. Akviziční služby nakupovaly určité množství knih a slovníků

v nových oficiálních jazycích. Knihovna objednávala i nadále pouze práce, které byly považovány za nezbytné, dokud akviziční tým nebyl podpořen kolegy z nových členských států. [European Commission. Central Library : activity report 2004]

3. SLOŽENÍ FONDŮ A SLUŽBY POSKYTOVANÉ ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNOU

3.1. Umístění a přístup

3.1.1. Umístění a velikost fondu

Do roku 2002 se Ústřední knihovna Evropské komise v Bruselu nacházela v budovách na Avenue de Cortenberg. Čtenářské prostory v této budově byly staré a novým potřebám Knihovny už nevyhovovaly. Krátce před přesunem do nových prostor měli čtenáři k dispozici studovnu s 62 pracovními místy a místnost s katalogy s volně přístupnými počítači; ke Knihovně ještě patřilo do roku 1997 oddělení Evropských společenství a mezinárodních publikací. Ve studovně bylo návštěvníkům k dispozici okolo 12 700 monografií a periodik a 36 titulů novin. V budově Knihovny byly umístěny čtyři sklady o rozloze 1 625 m².

V průběhu roku 2002 se Knihovna přestěhovala do budovy na Rue Van Maerlant, 18. V souvislosti s přesunem do nových prostor a s předpokladem dalšího rozšiřování fondu bylo nutné vyřadit 18 000 svazků a okolo 75 200 svazků přesunout do depozitáře.

Obr. č. 1 Umístění Ústřední knihovny v Bruselu [převzato z:

http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/index_en.htm]

V nové budově byla Knihovna začleněná do dalších služeb Generálního ředitelství pro vzdělávání a kulturu, jako část ‚Střediska pro občany‘, jenž v této budově sídlilo (dnes již v budově nesídlí). Byla znovu otevřena 1. září 2002. Její nové působiště bylo oficiálně uvedeno do provozu 15. října 2002 Viviane Reding (komisařka pro vzdělávání a kulturu), za přítomnosti N. van der Pas (generální ředitel) a J. Vale de Almeida (ředitel ředitelství B).

Obr. č. 2 Budova na Rue Van Maerlant, 18

Nové čtenářské prostory (studovny) Knihovny se nacházejí v nejvyšších dvou patrech budovy na Rue Van Maerlant, 18; jsou umístěny ve věži kostela a nabízí 63 pracovních míst. Veliká okna, z nichž lze z nadhledu sledovat budovy institucí Evropské unie, dodávají studovnám dostatek světla, dojem prostornosti a vzdušnosti. Je zde k dispozici kolem 14 000 monografií, 320 periodických titulů, 47 novinových titulů a 517 CD-ROM titulů. Volně přístupné počítače nabízejí přístup do katalogu ECLAS a dalších databází. V podzemí budovy se nachází sklad o rozloze 1 200 m² a je v něm uloženo okolo 308 750 jednotek. Kromě Knihovny (čtenářských prostor, skladu a kanceláří) se v budově nacházejí ještě další prostory, které patří dalším institucím (např. archivu Evropské komise).

Obr. č. 3 Studovna 1

Obr. č. 4 Studovna 2

Po mnoho let měla Knihovna depozitáře o rozloze 2 500 m² v Rue Vandenbranden v centru Bruselu. Bylo tam uloženo kolem 195 000 jednotek. V roce 2005 byl tento sklad přestěhován na okraj města do budovy v Kortenbergu. Tento depozitář má

rozlohu kolem 970 m² a je v něm uloženo okolo 195 200 jednotek. Depozitář obsahuje svazky, které si uživatelé pravidelně žádají a půjčují (v průměru 75 kusů měsíčně). Pověřeni zaměstnanci knihovny navštěvují depozitář až dvakrát denně (pokud je to nutné) a dokumenty z depozitáře bývají obvykle k dispozici následující pracovní den.

Celkově v současnosti Ústřední knihovna obsahuje ve svých fondech 505 000 jednotek, z toho 1 773 titulů časopisů a 148 titulů novin. [European Commission. Central Library : activity report 1999, 2001, 2002, 2005]

Ústřední knihovna Komise v Bruselu spravuje ještě pobočku, která se nachází v Lucemburku (viz podkapitola 3.3.2. *Pobočka – Ústřední knihovna v Lucemburku*).

3.1.2. Přístup ke službám Knihovny

Ústřední knihovna Evropské komise byla založena pro informační potřeby Komise a pro její zaměstnance, nicméně povoluje užívání služeb i dalším zaměstnancům Evropské unie a přijímá i externí návštěvníky.

Mimo trvalé zaměstnance Komise, kteří získají přístup do Knihovny automaticky s výkonem své funkce (je jim vytvořeno osobní číslo a login a jsou ihned zavedeni jako čtenáři Knihovny), mohou knihovnu volně navštěvovat lidé pracující v Komisi pouze na dobu určitou tzv. „temporary agents“ a „contractual agents“, stážisté, národní experti a dále zaměstnanci ostatních institucí EU. Ti musí o čtenářský průkaz do Knihovny požádat, ale po jeho vystavení získávají stejná práva a možnosti jako trvalí zaměstnanci Komise. Všichni výše jmenovaní jsou považováni za interní uživatele a mají přístup ke službám Knihovny buď elektronicky (používáním katalogu a zadáváním požadavků na výpůjčky online) nebo přímou návštěvou Knihovny.

Druhou skupinu návštěvníků a uživatelů Knihovny tvoří externí uživatelé. Externí návštěvníci, kteří ale z určitého důvodu chtějí nebo potřebují knihovnu navštívit, mohou požádat o povolení krátkodobé návštěvy (kontaktovat návštěvní kancelář přímo v knihovně) nebo o návštěvnickou kartu (kontaktovat Úřad pro čtenářské přístupové karty při Generálním ředitelství pro vzdělání a kulturu v Bruselu). Karta dovoluje neomezené množství návštěv v období, které si dotyčný jedinec určí.

Zatímco interní uživatelé mají přístup do elektronického katalogu, kde si mohou zadat požadavek na výpůjčku a dokument jim donese poslíček přímo do kanceláře nebo si ho mohou vyzvednout v Knihovně, externí uživatelé nemohou zadávat požadavky na výpůjčky online. Mají pouze možnost prezenčních výpůjček, tedy přijít do Knihovny a studovat přímo na místě.

Knihovna má otvírací hodiny každý všední den: pondělí až pátek – 10:00 až 17:00; v pátek 10:00 až 13:30. V té době je přístupná interním i externím uživatelům. Během srpna je potom uzavřena.

Předpoklady pro získání návštěvnické karty:

1. Veškeré žádosti o „čtenářskou přístupovou kartu“ do Ústřední knihovny Evropské komise musí být napsány na papíře. Žadatel musí zodpovědět otázky v návštěvnickém přístupovém formuláři a opatřit si požadované dokumenty. Kompletní žádosti by měly být poslány na Úřad pro čtenářské přístupové karty při Generálním ředitelství pro vzdělání a kulturu v Bruselu. Pro krátkodobě termínované žádosti lze kontaktovat příslušnou kancelář přímo v knihovně.
2. Vedoucí knihovnických služeb je jediná oficiálně pověřená osoba, která může vydat čtenářskou přístupovou kartu. Může žádost odmítnout. Veškeré požadavky na opětovné prověření žádosti a přehodnocení výsledku musí být dodány opět v písemné podobě.
3. Návštěvníci se čtenářskou přístupovou kartou mohou knihovnu navštěvovat od pondělí do pátku během jejích otvíracích hodin. Přístup může být kdykoli z technických důvodů omezen.
4. Každá čtenářská přístupová karta je vydána na jméno příslušného návštěvníka. Může být kdykoli dotyčnému odebrána, pokud zneužívá jemu poskytnuté výsady.
5. Příslušné dokumenty:
Žadatelé o čtenářskou přístupovou kartu musí být schopni doložit svou potřebu a zájem o publikace a dokumenty EU držené Ústřední knihovnou.
6. Odborní pracovníci – ne více než pět reprezentantů jedné firmy nebo organizace může dostat najednou čtenářskou kartu. Je nutná profesní

specializace na evropské záležitosti, doložená buď formou dopisu pod hlavičkou společnosti nebo návštěvnickou kartou odborného pracovníka.

7. Univerzitní profesori – platná univerzitní karta.
8. Diplomati – kopie průkazu k pobytu nebo diplomatického pasu.
9. Státní úředníci členských států – kopie úřednické karty nebo oficiální vizitky.
10. Studenti – studijní úroveň rovnocenná poslednímu ročníku vysokoškolského studia. Požadovaným dokumentem je certifikát univerzity nebo kopie registrační karty, kde je jasně uvedena studijní úroveň a rok.
11. Ostatní – každý další požadavek nepokrývající žádnou z výše uvedených kategorií musí být doprovázen vhodným dopisem, doporučením nebo certifikátem.

Do Knihovny existuje samozřejmě přístup i přes internet. Má vlastní webové stránky (<http://europa.eu.int/comm/libraries/centrallibrary/>), dostupné na serveru EUROPA (European Union's server = EU server), kde lze nalézt adresu, kontakt, výčet všech služeb, pravidla pro návštěvníky, přístup do elektronického katalogu ECLAS, odkazy do dalších sítí spravovaných Knihovnou, do historických archivů atd. Stránky jsou dnes již dostupné ve všech jazycích Evropské unie.

Obr. č. 5 Internetová prezentace Knihovny [převzato z:

http://ec.europa.eu/libraries/doc/index_en.htm]

3.2. Úkoly Knihovny

Ústřední knihovna Komise plní tyto hlavní úkoly:

- Navrhuje rozpočet a spravuje poskytnuté finanční prostředky (z nichž je část poskytnuta pro doplňování fondu knihovně Komise v Lucemburku a delegacím nebo tiskovým a informačním kancelářím, které spravuje Komise v členských a třetích zemích);
- Jako jediná je oprávněna k nákupu publikací, čímž je umožněno aplikovat zodpovědnou a harmonickou akviziční politiku při doplňování knižních fondů, časopisů, novin a tiskových a informačních službách;
- Třídí a katalogizuje nabyté dokumenty a zpřístupňuje centrální katalog;
- Sestavuje pravidla pro užívání jednotných pracovních postupů v oblasti knihovnictví;
- Ke Knihovně patří další specializované knihovny a dokumentační střediska, která udržují spojení mezi příslušnými generálními ředitelstvími a Knihovnou, spravují odbornou literaturu, jenž jim přísluší s přihlédnutím k jejich velmi specializované oblasti, v níž působí velké administrativní jednotky. Kabinety členů Komise, stejně jako některá střediska, která

nedisponují vlastní specializovanou knihovnou, zásobuje publikacemi přímo
Ústřední knihovna. [Siemers, 1981]

3.3. Fondy Knihovny

3.3.1. Tematické zaměření

Rozsáhlé aktivity Evropské Komise zavazují knihovnu, aby získávala příručky a odbornou literaturu z nejrůznějších oblastí.

Předmětové pokrytí zahrnuje všechny materiály o Evropské integraci:

1. Mezinárodní spolupráce. Mezinárodní vztahy. Mezinárodní právo. Evropská společenství. Evropská unie.
2. Hospodářská politika. Plánování. Sociální politika. Sociální problémy.
3. Hospodářství. Hospodářské podmínky. Hospodářské doktríny a systémy.
4. Právo. Správa. Politika.
5. Kultura. Společnost.
6. Vzdělání. Odborný výcvik.
7. Zemědělství.
8. Průmysl.
9. Obchod.
10. Doprava
11. Veřejné finance. Bankovníctví. Mezinárodní monetární vztahy.
12. Management. Produktivita.
13. Práce.
14. Demografie. Populace
15. Biologie. Strava. Zdraví.
16. Životní prostředí. Přírodní zdroje.
17. Vědy o zemi. Vědy o vesmíru.
18. Věda. Výzkum. Metodologie.
19. Informace. Dokumentace. Počítačová věda. Terminologie.

Hodnota a přitažlivost fondů Ústřední knihovny Komise spočívá ve významu dokumentů, jež obsahuje. Souvisí to s mezinárodním složením knižní a časopisecké sbírky – ze všech oblastí činností Komise se nakupují knihy ve všech jazycích EU. Úsilí o udržení rovnováhy mezi oficiálními jazyky EU je stále náročnější s přibývajícím množstvím nových členských států (tedy i dalších jazyků). Převládá angličtina, nejen díky produkci z Velké Británie a USA, ale i proto, že v dalších zemích vychází stále více publikací v angličtině. Dalším hojně zastoupeným jazykem je francouzština.

Za unikátní se také považuje rozsah fondů, jedná se pravděpodobně o největší sbírku v oblasti evropské integrace. Již od roku 1959 usilovala Knihovna o to, aby shromáždila co nejúplnější sbírku knih a časopisů s tématem evropské integrace a daří se jí to stále. Sbíрка, vzhledem k historickému vývoji knihovny, sleduje celé období evropské integrace v poválečném období. [Siemers, 1981] Ve fondu knihovny lze nalézt téměř všechny publikace EU. Neobsahuje pouze publikace jednotlivých institucí EU, ale i literaturu, která k tomuto tématu vychází v členských i dalších zemích, a také, pokud je možné je získat, diplomové a disertační práce. Za zmínku stojí i sbírky parlamentních dokumentů ze všech členských zemí a také sbírka publikací z jiných mezinárodních a mezivládních organizací.

Druhy materiálu ve fondu knihovny:

1. Publikace EU:

- Komplexní sbírka dokumentů EU; COM a SEC dokumenty³ ve všech oficiálních jazycích Společenství;
- Úřední věstník EU (Official Journal of the EU) ve všech jazycích Společenství;

2. Rozsáhlá sbírka publikací mezinárodních organizací jako např. ILO (Mezinárodní organizace práce), OECD, Světová banka, OSN (Organizace spojených národů), UNESCO atd.

3. Komerční publikace:

- Komerčně publikované knihy a časopisy ve všech jazycích Společenství.
Základ fondu tvoří dokumenty ve francouzštině, angličtině a němčině;

---

³ Dokumenty Evropské komise a Generálního sekretariátu

- Přístupy do online databází
  - Intranet (přístupné pouze registrovaným čtenářům Knihovny)
    - Swetswise, SourceOECD – nutné se přihlásit pod IP adresou
  - Internet
    - Databáze katalogu ECLAS - internetová prezentace se od intranetové (dostupné přímo z Knihovny) podstatně liší
    - Evropská legislativa
      - EUR-Lex
      - PRELEX
      - Evropská soudní síť pro občanské a obchodní věci
      - CC Vist (překladatelská databáze, přístupná přes heslo)
      - Evropská komise – oficiální dokumenty
      - Shrnutí legislativy
      - Evropské formuláře pro úřední oznámení (European form of officials gazettes)
      - IGC – Mezivládní konference (retrospektivní databáze, 1996-2000)
    - Instituce a politiky EU
      - EUROPA
      - Instituce EU
      - Publikace
      - Programy a politiky EU
        - Aktivity EU
        - CORDIS (přístup přes heslo)
        - Granty a půjčky
        - Informační společnost (ISPO)
    - Ostatní zdroje
      - Terminologie, historie
        - Glosář EU
        - EURODICAUTOM (terminolog. databáze Evropské komise)

- TIS (Terminologický informační systém)
- Evropské dohody: Evropský slovník
- Historie EU
- Novinky
  - Press room; RAPID; Midday Express
- Vyhledávací nástroje
  - TED (Tender Electronic Daily); Interní dokumenty EU; IDEA; Euro

- CD-ROMy

- sbírka základních CD-ROM titulů je nyní snadno přístupná přes síť Ústřední knihovny. Mezi nimi:

Periodika

- Financial Times; International Herald Tribune; Le Monde; Úřední věstník EU, řada „L“ a „C“; Quidmonde; Sunday Times; Economist

Encyklopedie a indexy

- Encyklopedie Universalis; Eurocat; ILOLEX; Keesings Record of World Events; World Biographical Index.

Vyhledávání v katalogu ECLAS typu dokumentu „CD-ROM“ ukáže seznam 100+ CD-ROMů, které jsou k dispozici.

4. Národní legislativa:

- Oficiální věstníky; legislativa všech členských států
- Výběr dalších důležitých oficiálních publikací členských států, např. statistiky.

4. Slovníky a encyklopedie:

- příruční práce s volným přístupem ve studovnách.

5. Noviny:

- Výběr hlavních deníků ze všech členských států a vybraných třetích zemí;
- Ročenky a časopisy;
- Články jsou pravidelně vybírány z periodik.

3.3.2. Pobočka - Ústřední knihovna v Lucemburku

Hlavní budova Ústřední knihovny Evropské komise sídlí v Bruselu. Není to ale jediná budova Ústřední knihovny. Ke Knihovně v Bruselu patří ještě pobočka, která se nachází v Lucemburku.

Do roku 1999 sídlila Ústřední knihovna v Lucemburku v budově Jeana Monneta, dnes se nachází se v budově Josepha Becha. Knihovna nabízí čtenářům studovnu s 28 místy a 2 500 přístupnými svazky místnost s katalogy, kde jsou počítače s přístupem do databází. V budově Knihovny jsou umístěny čtyři sklady o rozloze 860 m² a obsahují kolem 96 000 jednotek.

Knihovna je přístupná od pondělí do pátku: 9:00 –17:00 a platí zde pro návštěvníky stejná pravidla jako v bruselské Knihovně.

Sbírky knihovny v Lucemburku obsahují základní materiály o integraci Evropské unie a specializované sbírky statistik:

- Publikace EU
- Legislativa Společenství, návrhy a zprávy
- Oficiální věstník EU, zprávy Evropského soudního dvoru ve všech jazycích Unie
- Oficiální publikace mezinárodních organizací (OSN, OECD atd.)
- Komerční publikace
- 6 000 ročenek a časopisů
- EUROSTAT: oficiální statistické publikace členských států a některých třetích zemí
- Příručky a encyklopedie (minimálně jedna v každém jazyce Společenství)
- CD-ROMy a přístup do online databází
- Některá vydání KOMPASS řad na CD-ROM, Europroms, Faostat, atd.
- Deníky : přístupné ve studovně.

3.4. Služby a aktivity Knihovny

Veškeré služby Ústřední knihovny závisí na práci a vstřícnosti zaměstnanců Knihovny. Většina zaměstnanců nemá odborné knihovnické vzdělání a národnostní

skladba je velice různorodá, „evropská“. Zaměstnanci mají možnost, nebo v některých případech i povinnost, absolvovat různá školení a semináře, která přispívají k rozšíření znalostí a zvýšení odborné kvalifikace.

Rok 1998 byl přelomovým rokem ve službách Ústřední knihovny Evropské komise v Bruselu, ale i její pobočky v Lucemburku – nejdříve byl široké veřejnosti na internetovém serveru EUROPA zpřístupněn ECLAS (katalog Ústřední knihovny a knihoven a informačních center generálních ředitelství). Nedlouho poté byla na tomtéž serveru zpřístupněna i prezentace Ústřední knihovny Komise samotné (viz podkapitola 3.5.4 *Mikrofiše, automatizace a informační technologie*). Postavení Knihovny v Bruselu, ale i v Lucemburku, se ve srovnání s předchozími roky změnilo. Pro tento jev existují dvě různá vysvětlení. Zaprvé, úředníci začali používat stále intenzivněji intranet Komise pro vyhledávání v katalogu knihoven Komise a externí čtenáři užívají internetový server EUROPA. V případě nutnosti obě skupiny kontaktují knihovny e-mailem a ve stále vzácnějších případech navštíví budovy knihoven osobně. Zadruhé, oddělení Evropských společenství a mezinárodních publikací v Ústřední knihovně v Bruselu bylo uzavřeno a zároveň byla zkrácena otevírací doba Knihovny. Co se Knihovny v Lucemburku týká, počet čtenářů se snížil v důsledku přesunu oddělení publikací EUROSTAT (oficiální statistické publikace členských států a některých třetích zemí) do nové budovy Josepha Becha. [European Commission. Central Library : activity report 1998]

Všechny údaje uvedené v tabulkách, které se týkají návštěvnosti, služeb, ale i v další kapitole akvizice a rozpočtu Ústřední knihovny Evropské komise, byly do této práce excerpovány z výročních zpráv Ústřední knihovny z let 1996 – 2005 (z dřívějších let nejsou dostupné).

3.4.1. Ústřední knihovna v Bruselu

Hlavním úkolem Knihovny Evropské komise v Bruselu je poskytovat knihovnické služby úředníkům institucí Společenství. Není otevřena veřejnosti a přístup je

poskytován pouze limitovanému počtu externích čtenářů, kteří splní určitá kritéria (viz podkapitola 3.1.2. *Přístup ke službám Knihovny*).

V tabulkách č. 1.1 a 1.2 lze zjistit, kolik externích čtenářů získalo přístup do Ústřední knihovny v Bruselu, kolik z toho tvořili studenti v běžném studiu na vysoké škole a kolik studenti v doktorandském studiu; množství dalších návštěvníků jednotlivců a od roku 2001 i skupin návštěvníků (průměrně 20 osob na skupinu).

V druhé části tabulky jsou pak zobrazena čísla vztahující se k využívání služeb v hlavní studovně (HS) a v místnosti s katalogy (MK). Do roku 1997 fungovala v Knihovně ještě jedna místnost: oddělení Evropských společenství a mezinárodních publikací (ES/MP). V průběhu let se užívání tohoto oddělení stále snižovalo, v tabulce lze sledovat vývoj pouze v posledních dvou letech jeho existence (pokles není tolik viditelný). Na základě poklesu využívání služeb tohoto oddělení začala jeho postupná likvidace a trvale uzavřeno bylo v roce 1997. Fondy, které zde byly uloženy se přesunuly do hlavní studovny. [European Commission. Central Library : activity report 1997]

Při podrobném sledování tabulky lze sledovat jistý vývoj, který souvisí se vznikem internetové prezentace Ústřední knihovny a jejích služeb. Postupně klesá počet návštěvníků budovy Knihovny a naopak stoupá množství nepřímých přístupů do Knihovny (stoupá užití e-mailu na úkor telefonu a faxu). Později se tyto tendence objevují i v ostatních knihovnách, jsou výsledkem stálého zlepšování kvality informačních komunikačních systémů (world-wide web = www) a zvyšováním jejich využívání čtenářskou veřejností. Je nutné dodat, že čtenářské prostory Ústřední knihovny Komise nebyly do roku 2001 příliš přívětivé (uvedeno ve Výroční zprávě Ústřední knihovny 2001).

Významné snížení čísel u všech položek v roce 2002 souvisí se stěhováním Ústřední knihovny v Bruselu do nových budov Komise (viz podkapitola 3.1.1 *Umístění a velikost fondu*). Tato složitá operace byla provedena v několika odlišných fázích: instalace kompaktních regálů v suterénech nové budovy; stěhování sbírek; zařízení nových studoven a přestěhování zaměstnanců. Celá operace trvala přibližně šest měsíců. Zahrnovala tři měsíce, kdy Knihovna fungovala velmi omezeně, a další tři

měsíce, kdy byla uzavřena úplně. Knihovna byla znovu otevřena 1. září 2002. Poté, co byla uvedena do provozu v nových budovách, vzrostl počet žádostí o jednodenní návštěvu.

Nové prostory Knihovny přesto nezvrátily pokračující trend neustálého poklesu návštěvnosti, což souvisí s výše zmiňovaným zlepšováním kvality informačních komunikačních systémů. V současné době se průměrný počet denních návštěvníků studovny pohybuje kolem 30 osob (kolem roku 1998 to bylo přes 100 osob). [European Commission. Central Library : activity report 2003]

V průběhu roku 2005 se přecházelo na nový knihovnický softwarový systém. Zaměstnanec Knihovny čekal náročný úkol v souvislosti s převáděním nekompatibilních dat. Zároveň byl pro ně zajištěn školící kurs, aby se naučili s novým systémem pracovat rychle a efektivně.

Z těchto dvou důvodů byla Knihovna v letním období na čtyři měsíce uzavřena (červenec až říjen) a od listopadu až do konce roku byla otevřena jen na poloviční otevírací dobu. Nicméně je důležité podotknout, že všechny služby pokračovaly obvyklým způsobem v poskytování informací po telefonu a e-mailem. Každý den byl určen pracovník, který vyřizoval tyto dotazy. Také katalog ECLAS, který je všem přístupný na internetu, nepřerušil aktualizování. Bez ohledu na částečné uzavření studoven statistiky nevykazují ve většině služeb výrazný propad oproti roku 2004. [European Commission. Central Library : activity report 2005]

Tab. č. 1.1 Návštěvnost a knihovnické služby 1996 - 2000

	1996	1997	1998	1999	2000
Vydání čtenářské přístupové karty	1323	1087	1369	831	756
Studenti	-	-	-	71	211
Postgraduální studenti	-	785	538	242	128
Studenti z x univerzit	-	100	70	82	76
Ostatní návštěvníci	-	-	-	538	417
Povolení jednodenní návštěvy	1728	1715	1970	1956	1651
Skupinová návštěva	-	-	-	-	-
Návštěvnost hlavní studovny	30012	33212	29500	29350	23187
Návštěvnost místnosti s katalogy	6000	6230	4670	4650	5100
Návštěvnost oddělení ES a MP	5350	4750	-	-	-
Podané bibl. informace v HS	-	29898	15500	15033	15330
Podané bibl. informace v MK	-	11350	6200	6350	7302
Podané bibl. Informace v ES/MP	3400	3518	-	-	-
Informace po telefonu v HS	cca 10000	21600	14600	14874	15100
Informace po telefonu v MK		37502	26100	23260	16800
Použití faxu v HS		2200	200	3050	1830
Použití faxu v MK		1320	1000	1050	630
Informace tel. a fax. v ES/MP	4250	8560	-	-	-
Informace e-mailem z HS	1207	2880	4800	5766	7500
Informace e-mailem z MK		1540	1900	2856	3000
Informace e-mailem z ES/MP	1660	-	-	-	-

Tab. č. 1.2 Návštěvnost a knihovnické služby 2001 - 2005

	2001	2002	2003	2004	2005
Vydání čtenářské přístupové karty	549	388	470	473	482
Studenti	71	51	75	76	141
Postgraduální studenti	162	194	100	201	178
Studenti z x univerzit	68	48	83	82	70
Ostatní návštěvníci	266	143	295	196	163
Povolení jednodenní návštěvy	1928	1648	1670	2013	1604
Skupinová návštěva	16	27	31	21	17
Návštěvnost hlavní studovny	19700	8274	6160	5800	4800
Návštěvnost místnosti s katalogy	4600	2115			
Návštěvnost oddělení ES a MP	-	-	-	-	-
Podané bibl. informace v HS	15600	6036	9140	9222	6148
Podané bibl. informace v MK	7800	4008			
Podané bibl. Informace v ES/MP	-	-	-	-	-
Informace po telefonu v HS	14043	7280	7730	7660	5107
Informace po telefonu v MK	15890	5520			
Použití faxu v HS	1300	470	533	567	551
Použití faxu v MK	420	245			
Informace tel. a fax. v ES/MP	-	-	-	-	-
Informace e-mailem z HS	8900	6880	9792	11260	11035
Informace e-mailem z MK	3900	2800			
Informace e-mailem z ES/MP	-	-	-	-	-

3.4.1.1. *Základní bibliografické vyhledávání*

Ve studovnách jsou volně k dispozici počítačové jednotky, které mohou uživatelé a návštěvníci využít k provádění základních bibliografických rešerší na téma integrace EU; prohledávat webové stránky jednotlivých institucí EU na internetu; používat katalog knihovny ECLAS; vyhledávat v dalších databázích Společenství. Odborný personál je kdykoli k dispozici.

Dokumenty, které jsou zpřístupněny k volnému užití ve studovnách, tvoří pouze zlomek z celkového množství dokumentů knihovny. Tvoří základ pro prvotní informaci a specifikaci tématu, které návštěvník hledá. Pro každou požadovanou jednotku je třeba vyplnit samostatnou bílou (interní uživatelé) nebo zelenou žádanku (externí uživatelé) nebo zadat požadavek na výpůjčku přímo v katalogu ECLAS, vytisknout jej a odevzdat jej na příslušné místo. ECLAS je souborný katalog odkazující na fondy sítě knihoven, zvané RéseauBIB (viz kapitola 4.1. *RéseauBIB*). Studium materiálů, které mají ve svých fondech menší knihovny a dokumentační střediska Evropské komise, není možné. Tyto instituce byly zřízeny pouze pro potřeby zaměstnanců na jednotlivých generálních ředitelstvích. Všechny uplatňují svou vlastní přístupovou politiku týkající se návštěvníků. Některé z nich nabízejí omezený přístup pro veřejnost.

Část fondů, které pochází z let 1958-1978, není ještě v úplnosti zpracována do elektronického katalogu ECLAS. Pro vyhledávání historických dokumentů do roku 1978 slouží lístkové katalogy zkopírované na mikrofiše a přístupné přímo na místě. Katalog pokrývající fondy Euratomu z období před 1978 je přístupný ve studovnách.

3.4.1.2. *Přístupnost materiálů Knihovny pro návštěvníky*

Vyplněné žádanky či vytištěné formuláře se ukládají na určené místo nebo se předávají přítomné službě. Po obdržení příslušného dokumentu (knihy, časopisu, legislativy Společenství či národní apod.) mohou uživatelé dokument studovat ve studovnách Knihovny nebo si udělat kopii (externí uživatelé) nebo si ho odnést s sebou (interní uživatelé). Pro kopírování jsou ve studovnách k dispozici kopírovací stroje. Kopírování celých publikací není možné, čtenáři mohou kopírovat v určitém

rozsahu za předpokladu, že dodrží zásady korektního používání (fair use) stanovené předpisy na ochranu autorského práva.

Externí uživatelé, kterým není povoleno odnést dokument s sebou, či udělat kopii, si rovněž mohou příslušný dokument nechat ve vyhrazené přihrádce a přijít ho opětovně studovat v následující dny.

Pokud má uživatel zájem o studium interních dokumentů Evropské unie, musí žádat o povolení u příslušných úřadů, kde bude posouzeno, zda je způsobilý k zapůjčení příslušného dokumentu, či nikoli. Klasifikace důvěrnosti dokumentů je určena dle *Nařízení Rady č. 3 ze dne 31. července 1958, kterým se provádí článek 24 Smlouvy o založení Evropského společenství pro atomovou energii.*

Volně k dispozici ve studovnách jsou pouze následující jednotky:

- Malá vícejazyčná sbírka (+/- 3 000 svazků) jazykových slovníků, výkladových slovníků, příruček, encyklopedií a dalších jednotek jako základní legislativa členských států atd.
- Poslední vydání hlavních deníku ze všech členských států a vybraných třetích zemí;
- Základní publikace EU, např. pravidelně aktualizovaná sbírka evropského práva (nové úpravy se vydávají pod stejným číslem, nahradí pouze předešlé verze a zůstane stejné umístění);
- Na mikrofiších – všechny COM dokumenty a Úřední věstník EU ve všech oficiálních jazycích;
- Základní publikace mezivládních organizací (OSN, OECD, Světová banka atd.);
- Nejnovější vydání výběru periodik.

Interní čtenáři mohou ještě využít služeb online plných textů periodik na portálu SwetsWise. Přes přihlašovací údaje (login a heslo) se dostanou do systému, který obsahuje elektronické verze časopisů s plnými texty článků vybraných periodik nebo alespoň s abstrakty. Zde si mohou také zadat zasílání upozornění e-mailem na nově vyšlé číslo online periodika.

3.4.1.3. Meziknihovní výpůjčky a Dodávání dokumentů

Knihovna se zapojuje do běžných meziknihovních výpůjček a do systému dodávání dokumentů. Vyřizuje požadavky na výpůjčky předložené zavedenými knihovnami a dokumentačními středisky z celého světa. Nikdy neposílá požadované položky přímo jednotlivým výzkumníkům. Meziknihovní výpůjční služba (MVS) dává přednost požadavkům na publikace Společenství a mezi institucemi Evropské unie jsou meziknihovní výpůjčky provozovány bezplatně.

V Belgii meziknihovní výpůjční služba pracuje především se systémem IMPALA, což je elektronický systém objednávání dokumentů pro belgické knihovny. Prostřednictvím systému IMPALA knihovny mohou využít katalog ECLAS na internetu a zaslat své případné požadavky na meziknihovní výpůjčky přímo na poskytnutou e-mailovou adresu (Biblio-ill@cec.eu.int). Vracení výpůjčky se požaduje do šesti týdnů a to prostřednictvím doporučené zásilky. [Central Library of the European Commission, 2006]

Platby za mezinárodní meziknihovní výpůjční službu se provádí pomocí tzv. voucherů místo měn jednotlivých států. Poplatek za jednu meziknihovní výpůjčku je 1 IFLA voucher. Plastový voucher slouží jako standardní platidlo většinou pro jednu transakci. Voucher má neomezenou platnost a lze ho použít vícenásobně. Mimo položky, které souvisí s počátečním nákupem a závěrečným odkoupením (vše vyřizováno v EUR), systém eliminuje všechny další náklady nutné pro mezinárodní transakce. [IFLA voucher schéma, 2006]

Meziknihovní výpůjční služba získala na důležitosti a na významu v roce 1998, kdy byl katalog ECLAS zpřístupněn přes internet. V tabulce č. 2.1 a 2.2 je naznačen její vývoj od roku 1998. Tato služba je velmi užitečná pro externí čtenáře, kteří nemají jinou možnost přístupu k dokumentům. V tabulkách lze sledovat vývoj počtu výpůjček, fotokopíí, ale hlavně meziknihovních výpůjček. Jsou tam zaneseny údaje o požadavcích na výpůjčky, které přicházejí do Bruselu, Lucemburku a sítě RéseauBIB, do generálních ředitelství (DG) a do Právní služby (Legal Service) – tyto požadavky na MVS jsou potom vyřizovány a zasílány do institucí, které o ně žádaly.

Dále jsou v tabulce zanesené údaje o požadavcích na MVS návštěvníků Ústřední knihovny v Bruselu (viz předposlední a poslední řádek).

Počet žádostí o kopie a výpůjčky publikací od služeb Komise, které nejsou lokalizovány v Lucemburku postupně stoupá (okolo 40% požadavků na výpůjčky pochází z Bruselu). Knihovna v Lucemburku sama službu meziknihovních výpůjček využívá stále méně, ale pravidelně je zahrnována požadavky na výpůjčky v rámci služby MVS od ostatních knihoven sítě RéseauBIB. Zájem o kopie dokumentů (nejčastěji periodik) celkově klesá, protože stále více periodik je dostupných online. V roce 2002 se i zde projevuje omezení služeb a následné uzavření Ústřední knihovny v Bruselu v rámci stěhování, především v počtu dokumentů, které byly vydány ze skladu ke studiu přímo na místě, a v počtu fotokopíí.

Rovněž v tabulce č. 3 se uzavření Knihovny v roce 2002 projevilo, zejména v počtu výpůjček.

Tab. č. 2.1 Výpůjční služby Ústřední knihovny v Bruselu a MVS 1996 – 2000

	1996	1997	1998	1999	2000
Výpůjčky (Brusel)	4737	4867	5400	5738	6600
Dáno ze skladu ke studiu v knih. (Br)	-	38777	39800	40055	46200
Fotokopie (Brusel)	457977	516628	366784	240262	359283
MVS Brusel	157	188	396	495	481
Splněno	-	-	365	433	425
MVS Lucemburk + RéseauBIB	288*	351	1200	800	800
MVS Br. (žádost do jiných knih.)	-	82	134	180	191
Splněno	-	69	85	151	136

* údaje až od poloviny roku 1996

Tab. č. 2.2 Výpůjční služby Ústřední knihovny v Bruselu a MVS 2001 – 2005

	2001	2002	2003	2004	2005
Výpůjčky (Brusel)	8576	7300	11237	13021	14108
Dáno ze skladu ke studiu v knih. (Br)	50820	10359	23639	24877	-
Fotokopie (Brusel)	350844	229352	359450	299493	132038
MVS Brusel	564	499	575	570	642
Splněno	525	428	548	553	627
MVS Lucemburk + RéseauBIB	900	585	517	480	375
MVS Br. (žádost do jiných knih.)	200	134	143	162	120
Splněno	155	106	115	130	89

Tab. č. 3 Výpůjční služby (Brusel a Lucemburk) 2001 - 2005

	2001	2002	2003	2004	2005
Celkem výpůjček	8576	7300	11237	13021	14108
Brusel	4792	3081	3785	3676	3634
Lucemburk	561	562	459	457	479
Celkem prodloužených výp.	1455	1611	2548	3935	5303
Brusel	1106	1019	1136	1227	1137
Lucemburk	44	104	73	212	155
Celkem vráceno	9122	7156	10554	12854	14453
Brusel	5483	3260	3731	3801	3655
Lucemburk	498	495	450	495	510

3.4.1.4. *E-mailové služby*

Interní i externí uživatelé mohou využívat e-mailových služeb pro získávání informací o nových přírůstcích do katalogu ECLAS.

3.4.1.5. *Prezentace Knihovny pro organizované skupiny návštěvníků*

Organizované skupiny návštěvníků jsou obvykle po Knihovně provázeny některým ze zaměstnanců, dostane se jim zasvěceného výkladu a je pro ně připravena prezentace, obvykle v jejich rodném jazyce.

3.4.1.6. *Kontrola kvality a management*

Veškeré návrhy na zlepšení kvality služeb, připomínky a kritiky na adresu knihovny jsou vítány a lze je zasílat na adresu vedoucí Ústřední knihovny. V případě dalších otázek je možné kontaktovat sekretariát Knihovny.

3.4.1.7. *Publikační činnost Ústřední knihovny*

Velké knihovny obvykle provozují vlastní publikační činnost. Ústřední knihovna Evropské komise vydává dva druhy dokumentů – výroční zprávy a řady BIBLIO. Výroční zprávy 1998-2005 jsou přístupné na internetových stránkách knihovny. Sledují vývoj Ústřední knihovny v obou jejích rolích: jako knihovnickou síť RéseauBIB a jako síť hlavní knihovny. Řady BIBLIO poskytují nové vybrané články v různých jazycích z periodik obdržných knihovnou, s odkazem do knihovnického online katalogu ECLAS. Do roku 2003 vycházely tři řady: BIBLIO Europe (články z periodik nastiňující široký

záběr aktivit EU a jejích politik), BIBLIO International (články z periodik pohlížející na mezinárodní záležitosti a třetí země) a BIBLIO Est-East (články z periodik vztahující se ke střední a východní Evropě). Poslední číslo řady BIBLIO Est-East bylo publikováno na konci roku 2003.

Mimo tyto tři základní řady vychází ještě řada BIBLIO Flash, která nabízí zhuštěný výběr textů shrnující dokumentaci na určité téma. Každý rok je tato řada věnovaná určitému aktuálnímu tématu. V posledních letech se věnovala tématům jako „Vztahy mezi Itálií a Evropskou unií“, „Islám“, „Euro – jednotná evropská měna“, „Globalizace“, „Polsko“ nebo „Evropské kulturní politiky“.

Od prosince 1999 začala Knihovna nabízet elektronickou verzi kompletních řad BIBLIO na intranetu Evropské komise (dostupné pouze zaměstnancům Komise) formou odkazů na plné texty.

Od roku 2002 jsou řady BIBLIO publikovány výhradně v elektronické formě. Všechny edice publikované od roku 1999 jsou zpřístupněny na interních i externích webových stránkách Ústřední knihovny. Nadpis každého článku v publikacích BIBLIO obsahuje odkaz do katalogu Ústřední knihovny ECLAS. Stále více článků může být zpřístupněno online prostřednictvím katalog ECLAS. V těchto případech bibliografický záznam obsahuje (pouze pro zaměstnance Evropské komise) hypertextový odkaz k plnému textu článku.

3.4.1.8. *Účast na konferencích*

Ústřední Knihovna se každoročně účastní různých externích setkání a konferencí. Ve výčtu událostí, kterých se Knihovna účastnila a dále účastní je zahrnuto období od roku 1997, kdy se začaly tyto informace uvádět ve výročních zprávách Knihovny.

Do roku 2003 Knihovna používala knihovnický řídicí software DRA-MultiLIS; zástupci Ústřední knihovny se proto pravidelně účastnili Setkání uživatelů DRA-MultiLIS systému v Evropě (Paříž) a Výroční konference pro uživatele DRA (Saint-Louis, USA). V současné době zástupci Knihovny navštěvují Mezinárodní konsorcium uživatelů ALEPHu. Každoročně se také účastní Fóra nakladatelů (Knižní veletrh ve Frankfurtu) a Výroční konference LIBER⁴.

Další návštěvy akcí, kterých se Knihovna účastnila, se již neopakovaly pravidelně:

---

⁴ Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche (Spolek knihoven evropského výzkumu)

- 1997 – 63. generální konference IFLA (Kopenhagen)
 - ONLINE 1997 (Londýn)
- 1998 - EIA⁵ konference (Londýn)
 - 64. generální konference IFLA (Amsterdam)
- 1999 – setkání US depozitních knihoven (Pittsburg)
- 2000 – Výroční setkání skupiny uživatelů databází EU (Londýn)
 - Konference veřejné knihovny: rozvoj budoucnosti (Lisabon)
 - Online informace 2000
- 2001 – Konference EIPA⁶ nazvaná – „Who’s Afraid of European Information?“ (Maastricht)
- 2002 – Mezinárodní internetová konference a výstava pro knihovníky a informační profesionály (Londýn)
 - DLM fórum (Barcelona)
- 2003 - Mezinárodní internetová konference a výstava pro knihovníky a informačních pracovníků (Birmingham)
- 2004 – 7. Mezinárodní konference: „Thinking beyond digital Libraries“ (Bielefeld)
 - 8. Národní konference knihovníků, archivářů a dokumentaristů: „On the crossroads of information and culture“ (Estoril)
 - Internetové knihovnictví mezinárodně 2004
- 2005 – Prezentace „Informace, dokumentace a komunikace v EU“ (Univerzita v Salamance, Oddělení knihovní vědy a dokumentace)
 - Prezentace IMPALA: meziknihovnického výpůjčního systému (Univerzita v Antverpách)

3.4.2. Ústřední knihovna v Lucemburku

Hlavním úkolem pobočky v Lucemburku je též poskytovat knihovnické služby úředníkům institucí Společenství. I Knihovna v Lucemburku poskytuje přístup jen limitovanému počtu externích čtenářů, kteří splní daná kritéria (viz podkapitola 3.1.2. *Přístup ke službám Knihovny*).

---

⁵ European Information Association (Evropská informační asociace)

⁶ European Institute of Public Administration (Evropský institut veřejné správy)

Knihovna v Lucemburku poskytuje stejné služby jako knihovna v Bruselu (viz kapitola 3.4. *Služby a aktivity Knihovny*), ale její odbornost se zakládá na využívání jejích specializovaných sbírek. Plně spolupracuje na rozvoji RéseauBIB (sít' interních knihoven Komise) a její dokumenty lze vyhledat v katalogu ECLAS. Knihovna se zapojuje také do koloběhu meziknihovních výpůjček.

V roce 2000 se výrazně snížil počet návštěvníků z předchozích let. Pro tuto skutečnost existují dva důvody: zaprvé, že od konce roku 1999 sídlí Knihovna v budovách vzdálenějších od sídla Komise, a zadruhé užívání webových technologií, jenž umožňují provádět vyhledávání a výpůjční požadavky online bez nutnosti cestovat do budovy knihovny. Návštěvnost Knihovny se od roku 1998 postupně snižuje, ale v současné době se opět stabilizuje. Dle údajů z výročních zpráv je prokázáno, že největší koncentrace návštěvníků Knihovny je vždy v průběhu polední pauzy. [European Commission. Central Library : activity report 2002]

Stálý pokles hodnot u nákupu souvisí se stagnací rozpočtu a s růstem cen publikací.

Tab. č. 4.1 Ústřední knihovna v Lucemburku 1996 – 2000

	1996	1997	1998	1999	2000
Celkový přírůstek	-	-	-	-	-
Noviny	Tituly	-	-	-	-
	Předplatné	-	-	-	-
Periodika	Tituly	-	-	-	-
	Předplatné	-	-	-	-
Návštěvnost	48000	48000	25000	14000	7700
Podané bibl. infce	6000	4850	-	-	-
Fotokopie	200000	180000	153000	75500	65800

Tab. č. 4.2 Ústřední knihovna v Lucemburku 2001 - 2005

	2001	2002	2003	2004	2005	
Celkový přírůstek	693	650	600	560	512	
Noviny	Tituly	44	45	38	36	37
	Předplatné	84	77	74	72	76
Periodika	Tituly	283	266	209	183	176
	Předplatné	297	280	213	184	177
Návštěvnost	8000	8800	5500	5000	5000	
Podané bibl. infce	4400	4500	4200	4000	3600	
Fotokopie	59020	63403	61631	51285	49631	

3.5. Práce za obrazovkami

3.5.1. Akvizice

Ústřední knihovna Evropské komise vyřizuje nákup dokumentů pro většinu generálních ředitelství, která zřizují knihovny či dokumentační střediska, a také požadavky zaměstnanců generálních ředitelství (Directorate General, dále DG) a služeb bez vlastních knihoven nebo dokumentačních středisek. Výjimku tvoří DG pro výzkum (do jehož struktury patří výzkumná střediska), DG pro informační společnost a DG pro překlad. Tato generální ředitelství mají svůj vlastní rozpočet. Také personální a správní DG se stará samostatně o akvizici Vzdělávacích středisek (v Bruselu a v Lucemburku) a DG pro informatiku obstarává akvizici pro Informační fórum. Vzdělávací střediska a Informační fórum nakupují pro potřeby vzdělávání zaměstnanců.

Nákup je tedy zajišťován centrálně, tzn. že zde musí být ročně zpracováno značné množství nových dokumentů a stejně tak doručeno velké množství svazků do Knihovny a dalších středisek a menších knihoven, a také musí být provedeny všechny administrativní činnosti s tím spojené.

Mimo objednávek periodik, které spadají pod pravomoc Týmu pro nákup periodik Ústřední knihovny (viz podkapitola 3.5.1.1. *Zpracování periodik*), vše ostatní (monografie a stálé objednávky) prochází přes Akviziční tým Ústřední knihovny. Veškeré objednávky Akvizičního týmu jsou tamtéž doručeny a zpracovány centrálně. Ústřední knihovna zabezpečuje katalogizaci a indexaci. Poté jsou dokumenty teprve distribuovány do knihoven nebo služeb generálních ředitelství. Stálé objednávky všech jednotek jsou Akvizičním týmem před přesunem kontrolovány. [Charazain, 2006, e-mail]

Veškerá akvizice, kterou v současnosti Ústřední knihovna provádí, se týká nákupu monografií, CD-ROMů, novin a časopisů, ale také příjmu darů (převážně od národních institucí, organizací a univerzit) a výměn s jinými institucemi. V roce 1998 byl zaznamenán pokles přírůstku dokumentů do fondu Knihovny, což bylo důsledkem rozpočtových omezení. Totéž se projevilo i při nákupu novin a periodik ve srovnání s předchozími roky. (viz Tab. 5) Vzhledem k této situaci se musela

Knihovna soustředit na racionalizaci finančních procedur, které vedly k částečné stabilizaci situace v následujících letech. [European Commission. Central Library : activity report 1998] Pokles se ale nepodařilo zastavit, což souvisí s růstem cen publikací a ročním rozpočtem Knihovny.

Snížení celkového přírůstku záznamů v roce 2005 viditelné v obou tabulkách (č. 5 i č. 6) souvisí s přípravou přechodu na nový knihovnický software. To znamená, že akviziční služby na několik týdnů přerušily nové objednávky a byl omezen rozpočet na nákup nových titulů.

Tab. č. 5 Akvizice Ústřední knihovny v Bruselu 1996 - 2005

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Celkový přírůstek		9035	7479	6857	7286	6232	5952	6145	5334	5397	4011
Noviny	Tituly	-	140	135	128	126	119	114	128	149	148
	Předplatné	-	1656	1017	1367	1374	1203	1207	1244	1234	1245
Periodika	Tituly	-	2000	2031	2019	1960	1858	1790	1741	1760	1773
	Předplatné	-	3467	3444	3199	3163	2829	2687	2472	2433	2449

V další tabulce (Tab. č. 6) je vidět množství záznamů v katalogu ECLAS a průběžná změna tohoto množství za posledních pět let. V roce 2002 počet nových záznamů abnormálně převyšuje všechny ostatní roky. Je to způsobeno tím, že v tomto období byly do katalogu Knihovny začleněny záznamy všech článků z periodik ze staré databáze SCAD a ze sbírek školícího centra Komise.

Tab. č. 6 Rozšiřování fondu sítě Ústřední knihovny Komise v letech 2001 až 2005

	2001	2002	2003	2004	2005
Celkem záznamů	209760	327517	352962	366937	376544
Nové záznamy	14982	120338	14597	16305	13161
Celkem dokumentů	306354	462210	550857	578992	600313

3.5.1.1. Zpracování periodik

Množství administrativních úkonů vyžaduje i centrální zpracování předplacených cca 3 000 titulů časopisů, novin, tiskových a informačních bulletinů.

Od počátku 60.let fungoval program, pomocí něhož bylo možné včas zpracovávat potřebné seznamy – uspořádané podle místa určení, distributora, druhu publikace a podle abecedy. Na přelomu 70. a 80.let se tento program začal jevit jako zastaralý a

objevila se snaha přizpůsobit ho momentálním požadavkům. Velký počet předplatných, zahrnující stejně jako u knižních publikací množství oblastí, neumožňoval centrální akvizici a systém rozdělování titulů. Každé středisko takto obdrželo svá periodika přímo od distributora nebo vydavatele. Pravidelné dodávky byly však kontrolovány Ústřední knihovnou v Bruselu a všechny upomínky a další připomínky musely být vyřizovány jejím prostřednictvím. [Siemers, 1981]

V současné době veškeré objednávky periodik procházejí přes Tým pro nákup periodik Ústřední knihovny. Tým zpracovává počítačové katalogizační záznamy, vytváří předlohy pro ověřování, řeší problémy s předplatným periodik a platby faktur. Veškeré objednávky jsou nicméně doručovány přímo do jednotlivých generálních ředitelství. Evidence a politika ukládání periodik jsou ponechány na zodpovědnosti každého generálního ředitelství či služby. Tým pro nákup periodik Ústřední knihovny zapisuje pouze tituly, které obdrží Knihovna sama. [Charazain, 2006, e-mail]

Odebírané časopisy nejsou vyloženy pouze ve studovnách, ale díky oběhu se dostanou i do rukou zájemců z řad úředníků a dalších pracovníků Komise.

Každoročně je část časopisů, jenž je nejvíce využívána a nabude hodnotu pracovních dokumentů, svázána pro účely knihovny i dalších středisek mimo ni.

3.5.1.2. Finance

V následujících tabulkách jsou zobrazeny informace o finančních zdrojích Knihovny, dostupné od roku 1992. V průběhu let se způsob financování měnil, vše je zapsáno v tabulkách a v poznámkách pod tabulkami. V příštích letech by rozpočet Knihovny měl narůstat (vzhledem k připojení zdrojů z nových členských států).

Tab. č. 7.1 Rozpočtové zdroje (v tisících eur): 1992 - 2000

		1992	1993	1994	1995	1996	1997 ¹	1998 ²	1999	2000 ³
1	Nákup knih	534	570	544	669	700	560	557	560	749
2	Předplatné nov. a čas.	1140	1214	1097	1426	1400	1544	-	-	-
3	Předplatné med. agentur	438	450	450	514	540	-	-	-	-
4	Vázání	155	168	159	179	180	176	139	140	-
5	Předplatné a nákup dat	82	99	105	1190	1345	1745	3218	3300	EAC.D.3 1540 (AD 1755)

¹ Jednotka 2 a 3 byla opravena v souvislosti se změnami v oblasti elektronických médií.

² Jednotka 5 byla od roku 1998 sloučena s jednotkami 2 a 3.

³ Jednotka 1 zahrnuje od roku 1999 vázání (dříve jednotka 4: knihovní fondy, nákup a ochrana). A jednotka 5 je řízena Generálním ředitelstvím personálním a správním (viz AD). Obsahuje copyright.

Tab. č. 7.2 Rozpočtové zdroje (v tisících eur): 2001 - 2006

	2001	2002	2003	2004 ⁴	2005	2006
1	710	710	730	-	-	-
2	-	-	-	-	-	-
3	-	-	-	-	-	-
4	-	-	-	-	-	-
5	EAC.D.3 1410 (AD 1983)	EAC.D.3 1410 (AD ?)	EAC.D.3 1450 (AD ?)	-	-	-
6	-	-	-	2400	2400	2650

⁴ Od roku 2004 existuje jediná jednotka: 6 = Knihovní fondy, nákup, předplatné a ochrana.

3.5.2. Identifikační popis

Pro jmenný popis byla vytvořena vlastní pravidla, která brala v úvahu charakter organizace, jejíž součástí Knihovna tvoří, a problémy při budování čistě mezinárodního fondu. Od posledního vydání v letech 1967 a 1968 byla tato pravidla v praxi přizpůsobena (v souvislosti s automatizací) pravidlům ISBD (International Standard Bibliographic Description) a AACR2 (Anglo-American Cataloguing Rules II – British version). Do roku 1978 se pro popis používaly katalogizační lístky, jenž byly řazeny do jmenného, systematického (dle MDT), zeměpisného katalogu a katalogu institucí.

Dnes Ústřední knihovna a celá knihovnická síť na ní navázaná používá pro katalogizaci do katalogu ECLAS MARC 21 a UNICODE. Formát MARC 21 má velmi podrobně strukturovaná data s velkým počtem předdefinovaných polí a podpolí.

3.5.3. Pořádací systém – Tezaurus ECLAS

Ústřední knihovna Evropské komise byla založena v roce 1958 – má tedy dlouhou tradici a mnoho zkušeností s indexováním dokumentů. V polovině sedmdesátých let, kdy Knihovna začala automatizovat práci s dokumenty, začala rozvíjet nový tezaurus pod názvem ECLAS. Shodou okolností Knihovna vybrala stejný název i pro vlastní katalog či databázi, takže název ECLAS je kombinace katalogu a tezauru. V polovině 70tých let byl katalog ECLAS již přístupný online přes databázové centrum EUROBASES. Systém klasifikace podle obsahu byl nejprve vytvořen ve francouzštině a později byl přeložen do angličtiny. V roce 1978 se začaly nahrazovat další systémy klasifikace v Knihovně (některé z nich ve francouzštině, angličtině, němčině a italštině), ale přesto se pokračovalo ve využívání systému MDT k řazení knih a dalších dokumentů v hlavní studovně a v místnosti s katalogy. [Hanon, 2006] Klasifikace MDT byla přizpůsobená potřebám Knihovny a rozšířená ve čtvrté třídě o část Mezinárodní organizace. K zjednodušení přístupu čtenářů ke katalogu byl vydán *Předmětový rejstřík (Index des matières)* s abecedními rejstříky ve francouzštině, němčině a angličtině. [Siemers, 1981]

Knihovna ale byla při použití tohoto způsobu řazení prostorově hodně omezená. Používání klasifikace MDT pro řazení dokumentů na regálech způsobovalo neustálé stěhování a reorganizaci skladu, velké množství revizí MDT a zařazování nových oblastí politiky mezi pravomoci Evropských společenství. Za účelem omezení neustálého přestavování skladu bylo rozhodnuto přejít na „nepředmětový“ (chronologický) pořádací systém, který by povoloval ekonomičtější způsob užívání (tj. připisování lokačního čísla dokumentu postupně, jak dokumenty přibývají – nové dokumenty na konec řady). Zavedení přesného klasifikačního systému bylo vysoce důležité, protože v regálech nebylo možné děle vyhledávat pouze pomocí obecné předmětové oblasti. Ani zaměstnanci Knihovny toto nemohli dlouho zvládat a tak bylo třeba zprovoznit online katalog.

Základní struktura pro nový Tezaurus ECLAS byla převzata z Macrotezauru OECD, který v širokém rozsahu zahrnoval Evropské instituce, a z Tezauru ILO Mezinárodní organizace práce (Macrotezaurus s drobnými úpravami), který zahrnoval mnoho

mezinárodních oblastí. Zejména Macrotezarus přinášel Knihovně ve stávajícím stavu několik výhod. Za prvé to byla skutečnost, že tezaurus byl pravidelně revidován. Další věc, která upoutala pozornost, byla existence verze ve francouzském, anglickém a španělském jazyce. A nakonec tento tezaurus měl vestavěnou klasifikovanou notační strukturu (devatenáct skupin a každá byla ještě dále členěna), která byla jako šitá na míru pro vytváření předmětového katalogu.

Hlavním úkolem Tezauru ECLAS bylo zpočátku pokrýt tři rozsáhlé oblasti:

- Knihy a další dokumenty o evropské integraci a politické úkoly Evropských společenství;
- Knihy a další dokumenty o členských státech, jejich právní systémy a jejich socioekonomické podmínky;
- Technické práce a další dokumenty nutné pro různé služby Komise; témata pokrývající oblasti zemědělství, obchod a průmysl ve vztahu k sociálním podmínkám, výzkum a vývoj apod.

V té době byla vytvořena tří-stupňová hierarchická struktura pro rozřídění jednotlivých témat. Deskriptory byly jako členové poslední sekce umístěny pod tyto úrovně. Určité charakteristiky softwaru pro katalogizaci vysvětlovaly, proč některé termíny nebyly umístěny v tezaurovém pořádku jako deskriptory, ale byly udržovány pod jinými klasifikačními typy (např. nedeskriptory).

Ačkoliv mohla být většina termínů přejata, bylo nezbytné rozšířit skupinu 04 (právo, politika a státní správa). Kromě toho byly vytvořeny nové skupiny (01.05 až 01.11) speciálně pro Evropská společenství.

Po mnoha letech vývoje se z tezauru ECLAS stal plně hierarchický tezaurus (nyní čtyř-úrovňový) s asociovanými prvky jako jsou nedeskriptory, s vysvětlujícími poznámkami apod. V roce 1991 byla vytvořena anglická verze. V roce 1994 byla připravena třetí verze tezauru a byla vydána jako dvojjazyčná papírová verze (francouzsky a anglicky). Na přelomu let 1997 a 1998 byl katalog a Tezaurus ECLAS zpřístupněn online na intranetu Komise a vyvinuté webové prostředí umožnilo jejich prezentaci na internetu (jako knihovnický nástroj volně přenositelný počítačovou sítí).

Od roku 1998 je Tezaurus ECLAS aktualizován třikrát nebo čtyřikrát ročně. Po každé aktualizaci je ve velmi brzké době nová verze dostupná online, papírová verze není déle nutná. Každá aktualizace lze zpětně získat jako dávka pod určitým aktualizacím číslem (X001, X002 atd.). Během osmi let, kdy je Tezaurus dostupný online (1998/2005), bylo připojeno 408 nových deskriptorů, což je v průměru 51 nových deskriptorů ročně.

Od konce roku 2004 a v průběhu roku 2005 Ústřední knihovna přecházela na nový knihovnický řídicí software - ALEPH. Vyčištění dat se věnovalo nemalé úsilí. V současné době se nachází Knihovna v procesu implementace nástrojů pro tezaurus v novém systému. V tomto roce (2006) je pokrok vytvořený systémem ALEPH viditelný pouze na intranetu Knihovny.

3.5.3.1. *Současný lingvistický rozvoj Tezauru*

Od roku 1978 byl Tezaurus ECLAS rozvíjen v několika směrech. Stal se modelem pro řadu tezurů – nejznámější z nich je EUROVOC.

Vývoj vícejazyčného tezauru EUROVOC byl podporován Evropským parlamentem a Úřadem pro úřední tisky. K vytvoření tohoto tezauru Knihovna Evropské komise přispěla nemalým dílem. Bylo nezbytné, aby se EUROVOC v brzké době objevil v tištěné formě a byl primárně použit pro indexaci *Úředního věstníku EU*. Práce na tomto tezauru byla realizována na základě zájmu Ústřední knihovny Komise o spolupráci s dalšími odděleními a ředitelstvími. Dobrý základ byl vytvořen v období, kdy ještě spadala pod správu Generálního ředitelství pro zaměstnanost a sociální věci. V té době si již Knihovna vytvářela přátelské vztahy s Generálním ředitelstvím pro vzdělávání a kulturu. Toto ředitelství bylo (a stále je) zodpovědné za spolupráci s Evropskými dokumentačními středisky (EDS). Tím se vysvětlovala přítomnost Knihovny na schůzích svolávaných mezi Generálním ředitelstvím pro vzdělávání a kulturu a dokumentaristy EDS a zodpovědnost za vydávání *EDC/DEP bulletinu*. Lze také zmínit poradní roli Knihovny jako člena Publikačního výboru, díky čemuž získala Knihovna užitečné kontakty a informace, jenž souvisely s každodenní prací. [Gaskell, 1985]

Vedle dvojjazyčné francouzsko-anglické verze byly vytvářeny další jazykové verze tezauru a to nejen v Komisi, ale i mimo ni (při univerzitách, Evropských dokumentačních střediscích a dalších institucích). Některé z těchto jazykových verzí stále fungují jako klasifikační nástroje v Německu, Itálii, Španělsku a Portugalsku. Občas vzniknou různé překlady do téhož jazyka. Záleží to na instituci, která překládá originální rukopis.

Pokud se odhlédne od překladů Tezauru ECLAS, které se zřejmě podřizují požadavkům individuálních knihovnických institucí, je třeba poznamenat, že zaměstnanci Knihovny v nedávné době začali přidávat do existující dvojjazyčné báze sérii překladů specifických deskriptorů z oblasti práva a hospodářských podmínek členských států. Tyto překlady měly před přechodem na systém ALEPH statut nedeskriptorů. Jsou vyhledatelné v online verzi Tezauru na internetu (verze z prosince 2005). Od konce září tohoto roku (2006) bylo do seznamu deskriptorů přidáno kolem 18 000 překladů hlavních deskriptorů ECLAS (v oblasti práva a hospodářských podmínek) a zahrnují 25 jazyků jiných než angličtina a francouzština. V systému ALEPH jsou tyto překlady vyhledatelné, pokud se zadá do dotazu slovo „jazyk“.

První úroveň Tezauru ECLAS je v současné době dostupná ve všech jazycích rozšířené Evropské unie. Projekt byl odstartován v roce 2001 a jeho cílem bylo iniciovat indexaci německých a španělských dokumentů (okolo 2 000 a 1 350 jednotek samostatně). Tímto způsobem se pokračuje s dalšími „složitějšími“ jazyky, jako je finština (1 575 jednotek), polština (1 200 jednotek) a turečtina (750 jednotek). Mezitím také Knihovna obdržela výjimečný materiál od estonské Právní základny (900 jednotek). Proto je třeba do Tezauru zahrnout i základní termíny v estonštině, a dále v maďarštině (okolo 650 jednotek) a v litevštině (okolo 600 jednotek). Pro dánštinu a švédštinu je k dispozici okolo 1 000 termínů (pro každý jazyk zvlášť). Od února 2006 se začaly také shromažďovat deskriptory v řečtině a v bulharštině.

Důvod tohoto přístupu není snaha vytvořit kompletní seznamy v dalších jazycích, ale dát dohromady kompletní seznamy chemických termínů, rostlin, živočichů apod. V současné době Ústřední knihovna potřebuje klasifikovat a indexovat národní právní sbírky nových členských států, programy Společenství týkající se těchto zemí,

periodika a další knihovnická data. Pokud je to nutné, lze bez problémů Tezaurus rozšířit o další specifické a podrobné termíny. Většina překladů se vytváří na bázi originálních dokumentů, které jsou uloženy v Knihovně. Pokud dnes přidávají zaměstnanci nový deskriptor ECLAS, snaží se současně připojit lingvistické ekvivalenty (deskriptory a nedeskriptory) ve všech jazycích Evropské unie po rozšíření v roce 2004. Některé deskriptory se překládají do řečtiny a maltštiny a také už byly přidány deskriptory v rumunštině a v chorvatštině. [Hanon, 2006]

3.5.4. Mikrofiše, automatizace a informační technologie

Od počátku automatizace 1. ledna 1979 bylo doplňování do lístkových katalogů ukončeno. Vzhledem k nedostatku prostoru byl jmenný a zeměpisný katalog převeden na mikrofiše. Čtenáři využívali ke čtení mikrofiší čtečku s kazetovým systémem. Tyto poloautomatické čtečky byly potřebné při automatizaci, neboť byly nutné pro převedení katalogů do elektronické podoby. Cílem byla možnost práce s automatizovaným systémem knihovny. Do té doby byly katalogy přístupné v tištěné podobě takto: jmenný, systematický (podle tezauru knihovny), předmětový (podle tezauru knihovny) a zeměpisný (uspořádaný podle zemí). [Siemers, 1981]

Převádění na mikrofiše bylo akceptovatelné pouze pro starší katalogy a považovalo se to za přestupní stanici mezi fyzickými lístkovými katalogy a automatizovanými katalogy. Plánovalo se převedení veškerých historických katalogů do elektronické podoby. Do dnešního dne se ale ještě nepodařilo veškeré dokumenty z období před automatizací (1958-1978) převést do elektronického katalogu. Pro vyhledávání v těchto dokumentech návštěvníci i dnes použijí katalogy zanesené na mikrofiších.

Nové přírůstky byly od roku 1979 již vkládány do počítačového systému ECLAS fungujícího na stroji Siemens umístěném v počítačovém centru Komise v Lucemburku. Přímý online odkaz používající software GOLEM byl přidán v roce 1982.

Rozvoj automatizace probíhal nesouvisle. Bylo přínosné, že se přihlíželo k námitkám a technickým problémům. Nedostatkem bylo, že Knihovna neměla svůj vlastní počítačový tým, ani stroj poblíž, který by byl k dispozici pro řešení specifických úkolů. Obě tato vybavení byla umístěna v Lucemburku, což znamenalo

časté návštěvy mezi Lucemburkem a Bruslem za účelem konzultací a testů, častěji z dobré vůle než z povinnosti. Jiný problém se ukázal v existenci rozdílných katalogizačních návyků zaměstnanců z mnoha různých zemí a nelze opomenout jejich strach z neznámého. Další důvod spočíval v rozdílném složení a širokém věkovém rozpětí čtenářské komunity, která zahrnuje úředníky Společenství, občany na školeních a stážích, ale také různé externí návštěvníky. Jasně se projevovalo, že Knihovna příliš nepočítala s tím, že se jí podaří dojít rozumné dohody a shody s uživateli různých národností, jejichž zvyklosti a nároky se značně lišily.

Všechny výše zmíněné důvody vysvětlují, proč byl zpočátku zaujat vůči automatizaci opatrný postoj, a proč byly nejprve vytvořeny uživatelsky přívětivé a snadno čitelné katalogy. Později byly ostatní produkty související s automatizací konzultovány s Knihovnou mnohem více. Cenil se zájem externích knihoven, do nichž byly produkty Ústřední knihovny výběrově distribuovány (př. Evropská dokumentační střediska – EDS).

Katalog ECLAS byl (stále je) primárně zaměřen na všechny organizační složky Komise, ať v Bruselu nebo v Lucemburku, nebyl pouze pro návštěvníky, kteří přijdou osobně s dotazem nebo telefonují do budovy Ústřední knihovny. Knihovny a dokumentační střediska generálních ředitelství měly možnost vyhledávat v databázích z terminálu v nejbližším okolí. Stejně vybavení se zavedlo následně v Evropském parlamentu, Radě Evropské unie, Evropském soudním dvoru a na College of Europe v Brugách. Objevily se také plány na vylepšení služeb vytvořením specializovaných databází s využitím vlastních katalogizačních pravidel katalogu ECLAS.

Pracovní nástroje používané v ECLASu obsahovaly mnohem menší rozdělení a užívaly méně blokových symbolů než formát MARC. O použití tohoto zjednodušeného formátu rozhodla redakční kontrola, která doporučila omezit šíři práce i výdajů. Knihovna neměla dostatečně školené katalogizátory, které by mohla pověřit tímto úkolem. [Gaskell, 1985]

Dne 1. března 1998 byl ECLAS, katalog Ústřední knihovny, knihoven a informačních center generálních ředitelství, uveden do provozu na internetovém

serveru EUROPA. Od 20. června 1998 byla rovněž na serveru EUROPA zpřístupněna stránka Ústřední knihovny. Stránka prezentovaná na serveru EUROPA, s níž Ústřední knihovna Komise v tomto ohledu spolupracovala, měla poskytovat široký přístup do světa knihoven. Skládala se ze tří částí: prezentace služeb Knihovny poskytovaných veřejnosti, přímý přístup do katalogu ECLAS a přístup na stránky asociace EUROLIB, obsahující svá ustanovení, své členy a jejich stránky na internetu. Stránky Knihovny byly dokončeny další rok, kdy byla připojena stránka obsahující přístup do sítě RéseauBIB.

Od září roku 1998 fungovala nová verze 11.c knihovnického řídicího softwaru DRA-MultiLIS (systém zajišťoval katalogizaci, indexování, výpůjční protokol, nákupy, periodika, seriálové publikace a místní seznamy). Verze 11.c měla zatím problémy s dekodováním řeckých znaků, nebylo tedy snadné přijmout do databáze záznam v řečtině. Další verze softwaru následovaly v krátkých intervalech, stále bylo co vylepšovat a doplňovat. [European Commission. Central Library : activity report 1998]

Jako důsledek opatření souvisejících s vybavením, získala na konci roku 1998 Knihovna skener. Na základě toho začala plánovat vytvoření elektronických publikací k distribuci ve webovém formátu.

V roce 1996 byl spuštěn do provozu nový projekt, který zahájil první fázi automatizace periodických sbírek Knihovny, tzn. převod současných sbírek do elektronického katalogu (červen 2000 až červenec 2001). V červenci 2001 začala Knihovna pracovat na převedení historických sbírek periodik do katalogu ECLAS. V souvislosti s tímto projektem byla do katalogu ECLAS integrována část databáze SCAD, která obsahuje články z periodik o evropské integraci (sekce C). Od té doby všechny informace obsažené v periodikách, z kterých Knihovna vybírá příspěvky, jsou dostupné v elektronickém katalogu.

Knihovna dále pokračovala a stále ještě pokračuje ve své politice rozvoje elektronického přístupu k periodickým dokumentům. Počet titulů dostupných online rok od roku úspěšně narůstá. V roce 2004 bylo 600 titulů (12 100 článků) přístupných online a v roce 2005 již 750 titulů (50 000 článků). [European Commission. Central Library : activity report 1999 - 2005]

Kromě spolupráce na vytváření vlastní stránky v rámci serveru EUROPA, hrála Ústřední knihovna od roku 2000 důležitou roli při reorganizaci celého serveru – při vzniku druhé generace serveru EUROPA (elektronické archivování, zpětná vazba od uživatelů). Stránky Knihovny byly prezentovány jako služba poskytovaná Komisí evropským výzkumným společností. Tyto stránky a nabízené služby jsou neustále vylepšovány. [European Commission. Central Library : activity report 2000, 2001]

Generální ředitelství pro vzdělávání a kulturu zahájilo na začátku roku 2001 revizi všech svých počítačových informačních systémů, což znamenalo revidovat počítačový řídicí systém Ústřední knihovny. Systém DRA-MultiLIS byl používán od roku 1994 a již nedostačoval požadavkům. Mimo jiné se skládal z dílčích programů, které byly vzájemně nekompatibilní. Knihovna potřebovala otevřený systém, se kterým by se dalo komunikovat přímo na internetu, a který by mohl být užíván v síti nebo mohl vytvářet odkazy do dalších zdrojů informací nebo externích knihoven. [European Commission. Central Library : activity report 2001]

Na základě nabídkové publikace, která byla vytvořena v prosinci 2003, se věnoval následující rok výběru nového integrovaného knihovnického řídicího softwarového programu. Po detailním prozkoumání nabídek, jež bylo následováno demonstracemi a testy různých navržených softwarových programů, byl vybrán ALEPH 500 (navržený společností Ex-Libris). Tento nový program umožnil integrovat do jednoho systému všechny aktivity zahrnuté v řízení Knihovny (akvizice a objednávky, finanční a rozpočtový monitoring, katalogizace a indexace, výpůjčky a cirkulace, vstup do online katalogu, meziknihovní výpůjčky, vázání, statistiky, import a export dat). Příprava přechodu na tento nový software začala na počátku roku 2005 a intenzivní práce pokračovala v průběhu celého roku. Nový software byl uveden do provozu na začátku roku 2006.

Pro všechny zaměstnance Ústřední knihovny bez výjimky vyvstal náročný úkol úpravy existujících dat. Zatímco většina dat existovala již ve vhodném formátu, data obsahující předplatné a finanční data byla uložena v odlišných formátech v několika systémech a databázích. Zároveň byly zajištěny školicí kurzy, které poskytovaly zaměstnancům Ústřední knihovny a všech ostatních knihoven v síti RéseauBIB

školení v práci s novým softwarem. Zaměstnanci zkoušeli testovací verzi systému a měli možnost vznést své námitky a požadavky. Pokud byly přínosné, byly začleněny do výsledné verze systému. V jednotlivých knihovnách sítě RéseauBIB, které používají systém ALEPH a katalog ECLAS, se prezentace dostupná přes OPAC⁷ může lišit (zaměstnanci knihovny si mohou na základě svých požadavků vytvořit prezentaci „na míru“).

Ústřední knihovna začala být schopná pracovat s informačními technologiemi Generálního ředitelství pro vzdělávání a kulturu a Generálního ředitelství pro informatiku a tím dokončit tento obrovský projekt. Úkoly související s korekcí dat běží již od roku 2003. [European Commission. Central Library : activity report 2005] Rok 2006 je věnován optimálnímu vyladění systému a vylepšování služeb nabízených čtenářům v online katalogu. Školící program, který běží v souvislosti se zaváděním nového softwaru, pokračuje nadále i v roce 2006. Zaměřuje se především na zaměstnance knihoven při generálních ředitelstvích a dalších oddělení Komise.

3.6. Spolupráce s dalšími knihovnami, středisky a službami

3.6.1. Evropská dokumentační střediska (EDS)

V průběhu let se vyvinuly i kontakty s jinými knihovnami v národní a mezinárodní rovině, které byly přínosné pro obě zúčastněné strany. Mimořádná forma spolupráce vznikla s knihovnami EDS, a to především v oblasti publikací o Evropských společenstvích. Ústřední knihovna všechny tyto knihovny zastřešuje.

Evropská dokumentační střediska pomáhají univerzitám a výzkumným institucím prosazovat rozvoj vzdělávání a výzkumu v oblasti evropské integrace. Podporují je v rozvíjení debaty o Evropě a podporují programy pro vzdělávání v oblasti politik Společenství. Všechny výše zmíněné aktivity jsou hlavními cíli sítě EDS.

První EDS začalo působit v roce 1963 a dnes je rozmístěno po celém světě více než 600 středisek, většinou při univerzitách, výzkumných institucích a národních knihovnách. Kolem 400 z nich působí v členských státech Společenství.

Na konci 90. let 20. století se oblevilo v Evropské komisi úsilí o rozvoj a vytvoření nové řídicí politiky EDS. Ústřední knihovna Evropské komise uvítala rozhodnutí ze

---

⁷ Online Public Access Catalogue = Veřejně přístupný online katalog

srpna 1997, které poprvé propojilo vnitřní řízení Knihovny ve spolupráci s dlouho existující sítí EDS (a jejich knihovnami). Počáteční a jasné úkoly spočívaly ve změnách stávajících aktivit – zahájit politiku revize technologií, připravit se na přijetí nových technologií a přístup k dokumentaci a zároveň podat nové organizační plány Generálního ředitelství ve srozumitelné podobě; dále požadovat zabezpečení rozpočtu a zdrojů zaměstnanců, které jsou nutné pro úspěch nové organizace práce. Koncem roku se podařilo Útvaru X-A-6 (DG X/Ředitelství A) dosáhnout kontinuity a rozproudila se diskuze o politice a nápadech, které vyústily na počátku roku 1998 v rozhodnutí. [European Commission. Central Library : activity report 1997]

V červnu 1998 pak byl představen dokument, který pojednával o rozvoji sítě EDS. Tento dokument nastiňoval veškeré povinnosti a závazky středisek a obsahoval také program pořádání národních setkání zástupců EDS. První setkání se uskutečnilo 21. a 22. září 1998 v Bruselu. Tím začala práce na hodnocení a posuzování sítě EDS, vše měla na starost Ústřední knihovna Komise. Veškeré práce byly odstartovány v Německu, Francii a Itálii. Národní setkání EDS se organizovaly v jednotlivých členských státech i v dalších nečlenských zemích. S vylepšováním sítě bylo nezbytné zajistit kvalitní školení pro účastníky tohoto procesu. Organizovalo se osm základních školících seminářů pro zaměstnance EDS a pak ještě další seminář za účasti Evropského institutu pro veřejnou správu v Maastrichtu (3.-4.12. 1998). Byly vypsané granty na 2000 euro, které umožnily třiceti EDS přístup na internetový server EUROPA. Aktualizované oficiální statistické informace členských států a některých třetích zemí, EUROSTAT, na CD-ROM byly distribuovány do všech EDS. Byl zahájen rozvoj webových stránek Knihoven, který zahrnoval aktualizaci záznamů pokrývajících členy sítě EDS.

Během roku 2000 byla ukončena práce na hodnocení a posuzování sítě EDS a závěrečná zpráva byla prezentována v následujícím roce. Většina EDS v členských státech podepsala dohodu s Komisí. Na základě studie o situaci EDS v přistupujících zemích bylo rozhodnuto, že nová EDS budou přidělena pod programy vypsané příslušnými odděleními. To vše doplňovala školení a setkání, která se soustředila na otázky evropské integrace a budoucnosti Evropy a výměnné programy, které sloužily k výměně informací a zkušeností.

29. listopadu 2000 Komise rozhodla o přesunu Evropských dokumentačních středisek, do té doby ve správě Generálního ředitelství pro vzdělávání a kulturu, pod Generální ředitelství pro tisk a komunikaci (s platností od 1. ledna 2001). [European Commission. Central Library : activity report 1998, 1999, 2000]

3.6.2. Ústřední archivační a dokumentační služba (SCAD)

Ústřední archivační a dokumentační služba (SCAD)⁸ vznikla v Knihovně při Oddělení dokumentace, archívy, publikace a reprografie. Od roku 1972 byla SCAD od Knihovny správně oddělena a udržovala centrální kartotéku a informační kancelář, která byla umístěna odděleně od tehdejších studoven. Ústřední knihovna Komise s touto službou nadále udržovala velmi úzkou spolupráci. Roční přírůstek do kartotéky byl kolem 13 000 záznamů článků periodik (většina z nich v držení Ústřední knihovny), plus COM a SEC dokumenty, zprávy Evropského parlamentu, nařízení, směrnice, atd. Výstupy, jež zahrnovaly odkazy a anotaci dokumentu, byly publikovány v *SCAD bulletinu* (vycházel každý týden) v sekci B, která hromadila výběry materiálů na jednotlivá témata. Na výběru časopiseckých článků spolupracovala Dokumentační služba Evropského parlamentu.

Nejdříve byl Bulletin sestavován manuálně, ale od čísla 26/1983 se vše převedlo do elektronické podoby. Vzhled i formát zůstal zachován. Nově byla použita indexace ve francouzském jazyce, k čemuž byly využity deskriptory z tezauru Ústřední knihovny. Od té doby vytvářela SCAD vícejazyčnou bibliografickou databázi SCAD, udržovanou Evropskou komisí. [Gaskell, 1985]

Po zpřístupnění na serveru EUROPA se stala databáze SCAD základní částí elektronických služeb webové aplikace SCAD-Plus. SCAD-Plus neustále vylepšovala svou prezentaci v rámci serveru EUROPA a rozvíjela spolupráci s dalšími odděleními Komise. Snažila se zlepšovat síť vztahů, které udržovala s ostatními odděleními a službami Komise, a tím i zvětšovat záběr nabízených informací. Každý odkaz prezentovaný na stránkách SCAD-Plus byl kontrolován odpovědnou službou. S přechodem databáze SCAD na nový uživatelsky přívětivější a lépe komunikující software DORIS (r. 1999) se výrazně zlepšila služba uživatelům a následovalo propojení s vícejazyčným interinstitucionálním tezaurem EUROVOC,

---

⁸ Central Documentation Service

který obsahoval deskriptory v jedenácti jazycích. [European Commission. Central Library : activity report 1999]

Na konci roku 2001 obsahovala databáze SCAD záznamy z více než 300 000 dokumentů s převahou anglického, německého a francouzského jazyka. Dokumenty se rozdělovaly do čtyř sekcí:

A - Legislativní dokumenty Společenství

B - Oficiální publikace institucí EU

C - Články z periodik

D – Postoje a názory sociálních partnerů

Sekce C, která nabízela články z periodik, byla často nejlepším místem pro vyhledávání citací aktuálních článků. Bylo to způsobeno tím, že tato sekce se obvykle aktualizovala během jednoho kalendářního měsíce. Poté, co Komise a Knihovna Evropského soudního dvoru posoudily přes 1 500 evropských periodik vztahujících se k tématice EU jako kvalitních zdrojů informací, dostala databáze SCAD za úkol pravidelně citovat články a vytvářet k nim abstrakty ze všech těchto periodik. Tím se stala tato databáze také jedním z nejlepších zdrojů citací periodických článků týkajících se EU.

Vyhledávací nástroje vytvářely možnost vyhledávat ve všech čtyřech zmíněných sekcích najednou: 28 domén (=témat), rok publikování, slova z titulu nebo abstraktu, autor, jazyk nebo klíčová slova. Ale mnoho klíčových slov existovalo pouze ve francouzském jazyce. Vyhledávat se dalo díky integrování tezauru EUROVOC ve všech jazycích EU. Databáze nebyla vhodná pro hledání odborných článků. Vyhledávat velmi specifické téma bylo náročné a zabíralo to čas, protože vyhledávací nástroje nedovolovaly komplikované dotazy. Rozsáhlý seznam periodik, který SCAD používal, může lehce uvádět v omyl. Skutečnost, že je určité periodikum nalezeno v seznamu, neznamena, že všechny jeho články jsou ohodnoceny stejně. To jenom vysvětluje, proč databáze SCAD neobsahovala úplně všechny články periodik. Obsahy článků byly zapisovány jako shrnutí, obvykle pomocí abstraktu od autora. Databáze SCAD byla také vhodná pro vyhledávání oficiálních publikací EU, zvláště pro získání přehledu o určitém tématu.

Během roku 2000 byl „rozvrh“ SCAD-Plus zrušen a uživatelé byli odkazováni na agendy institucí EU publikovaných na serveru EUROPA. Sekce databáze SCAD A (legislativní dokumenty Společenství), B (oficiální publikace institucí EU) a C (články z periodik) se nadále systematicky doplňovaly, přesto byla sekce B na konci září uzavřena. Rovněž se plánovalo brzké ukončení doplňování sekce D (postoje a názory společenských partnerů). Skončení aktualizace a uzavření těchto sekcí se vysvětlovalo rozvojem stránek institucí a generálních ředitelství Evropské komise, jenž činily právě data v těchto sekcích nadbytečná. SCAD-Plus nadále vyvíjela snahu v rozšiřování okruhu poskytovaných informací, aby její služby byly stále využívány. Zvláštní úsilí bylo věnováno dokumentaci o rozšíření. Služba SCAD-Plus se mohla pochlubit čísly, která ukazovala, že v průběhu roku 2000 každý měsíc 22% uživatelů serveru EUROPA navštívilo tyto stránky (http://europa.eu/scadplus/scad_en.htm) a databázi SCAD. Tištěné verze *Glossary: institutions, policies and enlargement of the European Union* a *The Amsterdam Treaty: a Comprehensive Guide*⁹, aktualizované v roce 1999, byly široce distribuovány. [European Commission. Central Library : activity report 2000]

V listopadu 2000 Komise rozhodla o přesunu SCAD-Plus pod Generální ředitelství pro tisk a komunikaci, s účinností od 1. ledna 2001. Aktivity vztahující se k sekci C databáze SCAD, tj. abstrakty a záznamy článků z periodik o evropské integraci, zůstaly Ústřední knihovně Evropské komise spadající pod Generální ředitelství pro vzdělávání a kulturu. V následujícím roce (2001), kdy se začaly převádět časopisecké fondy Knihovny do elektronické podoby, byla sekce C integrována do katalogu ECLAS. Nadále není již sekce C databáze SCAD aktualizována a články jsou doplňovány už jen do katalogu Knihovny ECLAS.

Sekce A, shrnující legislativu Evropské unie, je stále aktualizována a funguje v rámci SCAD-Plus. Mimo to SCAD-Plus nabízí speciální sekci se základními informacemi o politikách EU, které se týkají rozšiřování na Východ. Jako příklad lze uvést program PHARE, který řešil přípravu zemí střední a východní Evropy¹⁰ na vstup do

---

⁹ V překladu *Heslář: instituce, politiky a rozšíření Evropské unie a Amsterdamská dohoda: komplexní průvodce*.

¹⁰ CEE-countries = země bývalého Východního bloku s nimiž EU jednala nebo jedná o vstupu: ČR, SR, Polsko, Maďarsko, pobaltské státy, Rumunsko, Bulharsko, Chorvatsko, Slovinsko, Srbsko. Ale také Albánie, Bosna a Hercegovina a Makedonie.

EU. Kromě toho jsou zde k dispozici také dokumenty s důkladným vysvětlením členství a přijetí zásad Společenství pro každou zemi, která se chtěla připojit k EU (země střední a východní Evropy, Malta, Turecko a Kypr).

Stránky jsou aktualizovány denně. Informace zásadního významu jsou dostupné v jedenácti jazycích, které byly oficiálními jazyky EU před 1. květnem 2004 (dánština, nizozemština, angličtina, finština, francouzština, němčina, řečtina, italština, portugalština, španělština a švédština). Více specializované informace jsou dostupné pouze ve čtyřech jazycích (angličtina, francouzština, němčina a španělština). Devět jazyků členských států, které se připojily k EU 1. května 2004 (čeština, estonština, maďarština, litevština, lotyština, polština, slovenština, slovinština a maltština) jsou přidávány postupně, jak dovolí personální, finanční a časové zdroje. K dispozici jsou pomocné vyhledávací nástroje jako rejstřík klíčových slov a slovník pojmů a stránky jsou přizpůsobeny tak, aby je mohli bez problémů využívat i lidé s handicapem. SCAD-Plus poskytuje odkazy na plnotextové verze rozhodnutí, nařízení, regulací a dokumentů Komise, stejně tak jako odkazy na další relevantní stránky.

3.6.3. Informační, výzkumné a dokumentační středisko Evropských společenství (CIRCE)

Oddělení CIRCE¹¹ úzce spolupracovalo s Ústřední knihovnou Evropské komise v 80. letech 20. století. Pracovalo na Integrovaném informačním systému (SII). Mělo odpovědnost za významnou skupinu databází, většinou pro interní užívání.

Tato práce se realizovala decentralizovanou cestou, což znamená, že vstupní data byla vytvářena sítí tzv. informačních úředníků (dopisovatelé a skupina studentů analytiků na krátkodobé smlouvě) rozmístěných v různých generálních ředitelstvích. Tito lidé se pravidelně setkávali s ústředním kontrolním týmem SII, dávali dohromady své nápady a pracovní praxi a prováděli online průzkumy ve svých počítačových prostorách. Jedna z nich se nacházela v Ústřední knihovně. [Gaskell, 1985]

V průběhu 80tých let pracovalo středisko na rozvoji informačních systémů a jeho produkty byly následujících databáze: ECO1 (Ecdoc), PRC, ACTU, ASMODEE a

---

¹¹ CIRCE = Centre d'Information et de Recherche documentaire des Communautés Européennes

CELEX. [Gaskell, 1985] V současné době lze dohledat pouze jednu ze zmiňovaných databází a i ta již není aktualizovaná – CELEX. Jedním z úkolů byla zároveň organizace a správa přístupu všech středisek Komise ke všem databázím přístupným prostřednictvím komunikační sítě Euronet.

- CELEX se týká práva EU a zahrnuje všechny publikované texty od roku 1952; zakládající smlouvy Evropských společenství; odvozené a doplňující evropské právo; právo vzniklé ze zahraničních styků EU; přípravné části a parlamentní rozhodnutí, které tvoří součást legislativních procesů EU; národní pravidla pro provádění evropského uspořádání; rozhodnutí Evropského soudního dvora; národní soudní rozhodnutí související s evropským uspořádáním a jeho národními prováděcími předpisy; otázky položené členy Evropského parlamentu, Radě a Komisi a odpovědi na ně. Všechny instituce (Evropský parlament, Evropský soudní dvůr, Evropská rada, Evropská komise, jakož i Hospodářský a sociální výbor a Účetní dvůr) spolupracovaly při vkládání informací. V současnosti databáze CELEX již není aktualizována, lze ji použít k vyhledávání dokumentů publikovaných do 31.12.2004. Od 1.1.2005 tuto službu poskytuje nová verze portálu EUR-Lex¹², která obsahuje též CELEX a zpřístupňuje tak největší legislativní databázi EU ve 20 oficiálních jazycích. CELEX byl zpočátku zpřístupněn široké veřejnosti prostřednictvím Euronetu, dnes je spolu s EUR-lex dostupný na internetu přes server EUROPA.

Oddělení existuje a funguje i v současné době, ale jen pod názvem Integrované informační systémy (SII). Správně spadá pod Generální ředitelství pro informatiku, do Ředitelství B: Informační systémy (B.3: Informační systémy pro řízení lidských zdrojů). I dnes se stará o rozvoj informačních systémů, ale konkrétní produkty nejsou známé.

---

¹² EUR-Lex je vytvořen EU Office of Publications (EUR-OP). Pro získání dokumentů publikovaných EUR-OP je třeba studovat prodejní podmínky výše zmíněného úřadu.

3.7. Projekt interinstitucionální knihovny

Plán na vybudování knihovny, která by spojovala fondy a služby všech institucí Evropské unie, byl diskutován po mnoho let. V roce 2003 byla dokončena studie o vytvoření interinstitucionální knihovny, jenž byla řízená Komisí ve spolupráci s Evropským parlamentem, Radou ministrů, Evropským ekonomickým a sociálním výborem a Výborem regionů a která vznikla za podnětu Generálního sekretariátu. Výsledky studie byly analyzovány Generálním sekretariátem. Poté, co všechny instituce odsouhlasily projekt, měla rokem 2006 počínaje začít přípravná fáze, která se měla týkat především způsobu vytvoření virtuální knihovny. Virtuální knihovna měla zpřístupnit online katalogy různých institucí. [European Commission. Central Library : activity report 2002, 2003]

Veškeré dohody jsou ale natolik složité, že zatím se na projektu nezačalo pracovat a ani do budoucna není nic jasné.

4. ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA JAKO KOORDINÁTOR INTERNÍCH A EXTERNÍCH INFORMAČNÍCH SÍTÍ EVROPSKÉ KOMISE

Ústřední knihovna spolupracuje s dalšími informačními sítěmi Evropské komise. Působí jako vedoucí instituce a koordinátor sítě knihoven Evropské komise RéseauBIB a seskupení knihoven evropských institucí EUROLIB.

4.1. RéseauBIB

RéseauBIB je síť knihoven Evropské komise a generálních ředitelství. Kromě Ústřední knihovny v Bruselu, která této síti vévodí a řídí jí, a její pobočky v Lucemburku se do této kooperační sítě zapojuje více než 25 menších specializovaných knihoven a dokumentačních středisek.

Ústřední knihovna Komise nabízí v rámci svých stránek přístup do této sítě a zároveň tuto síť knihoven spravuje.

Většina dokumentů, které vlastní knihovny a dokumentační střediska sítě RéseauBIB, je zahrnuta v katalogu ECLAS. Přístup k dokumentům těchto institucí je hodně složitý. Tyto instituce byly zřízeny pouze pro potřeby zaměstnanců jednotlivých generálních ředitelství. V oblasti přístupu a návštěvnosti neexistuje žádná společná politika, každá knihovna i dokumentační středisko přistupují k tomuto problému jiným způsobem. Některé jsou veřejnosti zcela uzavřené, některé z nich nabízí omezený přístup pro veřejnost.

Členové RéseauBIB konají každý rok setkání, na němž se rozhoduje o dalším postupu a rozvoji sítě. Od roku 1998, kdy byl katalog ECLAS zpřístupněn na serveru EUROPA, neustále usilují o jeho širší distribuci, což znamená také pokračovat ve spolupráci mezi knihovnami a zlepšovat ji. Z tohoto důvodu každý rok Ústřední knihovna pořádala pro členy sítě okolo deseti školících kurzů v užívání řídicího softwarového programu MultiLIS. Bylo jim vysvětlováno, jakým způsobem se dá pomocí tohoto programu provádět katalogizace (základní a pokročilé), indexace; jak se uskutečňují výpůjčky, přesuny a nákupy; zpracovávat periodika, seriálové publikace, místní seznamy a seznamy autorit.

Speciálním tématem pro rok 2001 bylo vyhledávání a přístup (v katalogu ECLAS) k elektronickým textům článků z periodik pro potřeby zaměstnanců Evropské komise. Také byl zaznamenán negativní efekt reformy služeb Komise – skutečnost,

že více lokálních knihoven generálních ředitelství se uzavřelo veřejnosti, což mělo obecný dopad na situaci týkající se přístupu k pracovní dokumentaci. Dalším problémem, který se řešil, byl rozpočet. 1. ledna 2003 vešla v platnost finanční regulace, která upravovala procedury užití rozpočtu pro nákupy a předplatné, a pravidla pro přístup k online dokumentům.

Rokem 2004 počínaje se začalo hovořit o novém knihovnickém řídicím systému a byl stanoven časový plán práce, úpravy zásadních dat pro přenos, školení pro uživatele apod. V roce 2006 již procesy a služby běží na základě nového softwaru (ALEPH 500) a probíhá ladění systému a vylepšování služeb nabízených čtenářům v online katalogu. Školící programy a semináře pro členy celé sítě stále probíhají. [European Commission. Central Library : activity report 1998 - 2005]

Seznam knihoven a dokumentačních středisek sítě RéseauBIB je přístupný pod názvem Docurama (celkový přehled o dokumentaci Společenství – Evropská komise) na stránkách Ústřední knihovny Evropské komise (http://ec.europa.eu/libraries/doc/docurama/autres_instit_en.htm).

Členové RéseauBIB:

- DG pro zemědělství a rozvoj venkova (knihovna / dokumentační středisko)
- DG pro rozpočet (dokumentační správní jednotka – U.A.D.)
- DG pro komunikaci (dokumentace)
- DG pro hospodářskou soutěž (informační jednotka)
- DG pro rozvoj (knihovna / dokumentace)
- DG pro hospodářství a finanční věci (knihovna / dokumentace; informace, publikace a hospodářská dokumentace)
- DG pro vzdělávání a kulturu (dokumentační středisko)
- DG pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti (knihovna / dokumentace)
- DG pro dopravu a energii (knihovna)
- DG pro podniky a průmysl (dokumentační středisko)
- DG pro životní prostředí (informační středisko)
- DG pro vnější vztahy (knihovna / dokumentace)

- DG pro rybářství a námořní záležitosti (knihovna)
- DG pro zdraví a ochranu spotřebitele (knihovna / dokumentace)
- DG pro informační společnost a média (knihovna)
- DG pro vnitřní trh a služby (informační jednotka)
- DG pro spravedlnost, svobodu a bezpečnost (informace a komunikace)
- DG pro personál a administrativu (informační úřad)
- DG pro regionální politiku – Inforegion (knihovna / dokumentace)
- DG pro výzkum (knihovna)
- DG pro daně a cla
- DG pro obchod (archiv)
- DG pro překlady (příruční knihovny v Bruselu a v Lucemburku)
- DG pro tlumočení
- DG pro informatiku (Technická knihovna, Brusel / Technická knihovna, Lucemburk)
- Úřad pro spolupráci a rozvoj EuropeAid (knihovna / dokumentace)
- EUROSTAT (datový obchod v Bruselu)
- Humanitární pomoc – ECHO (knihovna / dokumentace)
- Útvar interního auditu (knihovna)
- Právní služba (knihovna)
- Generální sekretariát Evropské komise (Sekretariát publikací)

4.2. EUROLIB

EUROLIB je seskupení knihoven evropských institucí fungujících na základě dohody přijaté Resolucí na Generálním shromáždění, které se konalo 18. dubna 1997 v Dublinu. Toto setkání bylo již třinácté Generální shromáždění původně neformálního seskupení EUROLIB, které vzniklo z iniciativy Generálního sekretariátu Evropského parlamentu v červnu 1988.

Na třináctém Generálním shromáždění členové EUROLIB přijali Resolucí souhlas, který formalizoval řízení. Evropská unie klade nyní důraz na rozvoj a výstavbu sítí knihoven. Také usiluje o usnadnění partnerství členských knihoven EUROLIB v programech přispívajících k dodávání nových technologií do evropských institucí;

k efektivnějšímu užívání zdrojů knihovny; k vylepšování přístupu do sbírek EUROLIB. Dublinská rezoluce dále obsahuje opatření, který nařizuje každoroční schvalování programu na Generálním shromáždění a volbu úředníků zodpovědných za řízení záležitostí EUROLIB mezi zasedáními Generálního shromáždění. Spolupracující skupina EUROLIB se tedy od svého třináctého Generálního shromáždění v dubnu 1997 schází pravidelně každý rok a funguje jako volné seskupení.

Cíle EUROLIB směřují k podporování širšího vědomí o Evropě a jejích problémech. Knihovny evropských institucí mají možnost zasahovat do práce institucí, pod něž spadají a tím přispívají k plnění cílů EUROLIB. Toto seskupení knihoven usiluje o zlepšení profesionality zaměstnanců knihoven evropských institucí; podporuje rozvoj meziknihovnických kontaktů všeho druhu, pracovní výměnné pobyty zaměstnanců apod. Snaží se pomáhat podílejícím se knihovnám k dosažení hospodárných investic do technologie, podporuje akvizici v rámci sítě a další partnerství přínosné pro komplexní bibliografickou kontrolu, knihovnu a služby dodávání dokumentů. Od roku 1998 EUROLIB rozvoj prezentuje svých stránkách (www.eurolib.net), které jsou také dostupné přes stránky Ústřední knihovny Komise. Prezentace na internetu slouží jako hlavní síťový prostředek podpory poslání seskupení. Na stránkách je k dispozici seznam členů EUROLIB, jejich knihovnické služby a je umožněn přímý přístup do jejich katalogů.

Se zpřístupněním na serveru EUROPA se objevily další úkoly do budoucna. V tomtéž roce (1998) byly vytvořeny dvě skupiny, jedna pro studium specifických funkcí pro internetové stránky EUROLIB (elektronická archivace) a druhá pro řešení otázky ukládání. Rozvoj interaktivních služeb a prezentace na internetu byl velmi důležitý a pokračuje stále. Webové stránky by měly napomáhat výměně profesionálních informací mezi členskými knihovnami (dostupné fondy, katalogizační příručky, řídicí software apod.); být transparentní a umožňovat přístup k dokumentům. Od roku 2003 se začala řešit otázka elektronického publikování a rozšiřování publikací Úřadu pro úřední tisky a v souvislosti s tím také otázka copyrightu. [European Commission. Central Library : activity report 1998 - 2005]

Seznam členů EUROLIB:

- Evropské středisko pro rozvoj odborného vzdělávání (European Centre for the Development of Vocational Training) **
- College of Europe v Brugách (Bruges Campus) ***
- College of Europe v Natolinu **
- Evropská komise: Brusel (European Commission: Brussels) ***
- Evropská komise: Lucemburg (European Commission: Luxembourg) **
- Výbor regionů EU (Committee of the Regions of The EU) **
- Rada Evropské unie (Council of the European Union) **
- Rada Evropy – Sekce cyklu informačního života, Oddělení informační technologie (Council of Europe – Information Life Cycle Division = ILCD, Information Technology Department) **
- Evropský účetní dvůr: Knihovna (European Court of Auditors: Library) *
- Evropský soudní dvůr (Court of Justice of the European Communities=CURIA)*
- Evropská centrální banka: Knihovna (European Central Bank = ECB) *
- Evropská agentura pro životní prostředí (European Environmental Agency = EEC) **
- Evropská nadace pro zlepšení životních a pracovních podmínek (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions = EFILWC) **

- Evropská investiční banka: Knihovna a dokumentace (European Investment Bank: Library and Documentation) *
- Evropský institut veřejné správy: Informační a dokumentační služby (European Institute of Public Administration: Information and Documentation Services = EIPA) ***
- Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction = EMCDDA) **
- Evropské monitorovací centrum rasismu a xenofobie (European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia = EUMC) **
- Evropská agentura pro léčiva (European Medicines Agency) *
- Evropský hospodářský a sociální výbor (European Economic and Social Committee = EESC) **
- Evropská nadace odborného vzdělávání (European Training Foundation, Content Management Team) **
- EUROCONTROL knihovna (EUROCONTROL Library) *
- Úřad pro úřední tisky Evropských společenství (Office for Official Publications of the European Communities = OP) *
- Evropský parlament: Parlamentní dokumentační středisko (European Parliament: Parliamentary Documentation Centre = PDC) *
- Evropský policejní úřad (EUROPOL) *
- EURYDICE – Informační síť pro vzdělávání v Evropě (The Information Network on Education in Europe) **
- Institut bezpečnostních studií (Institute for Security Studies) **
- Evropský univerzitní institut (European University Institute) **
- Úřad pro harmonizaci ve vnitřním trhu (Office for the Harmonization in the Internal Market) **
- Překladačské centrum pro orgány Evropské unie (Translation Centre for the bodies of the European Union = TCB) **

(* katalog veřejnosti uzavřen; ** omezený přístup do katalogu; *** volný přístup do katalogu)

5. ECLAS – SOUBORNÝ KATALOG EVROPSKÉ KOMISE

5.1. Základní charakteristika katalogu ECLAS

Katalog ECLAS (European Commission Library Automated System) je katalogem Ústřední knihovny Evropské komise a zároveň souborným katalogem Evropské komise odkazujícím na fondy sítě knihoven, nazvané RéseauBIB.

Od počátku roku 1979 je dostupný online. Obsahuje veškeré dokumenty od toho roku až do současnosti. Z období před automatizací lze v katalogu nalézt alespoň klíčové dokumenty. Část historických fondů má být ještě do katalogu zahrnuta.

Katalog ECLAS pokrývá oficiální publikace Unie a dokumenty mnoha mezivládních organizací, komerčních, akademických a vládních tisků a vybraných periodických článků. Lze zde nalézt materiály o evropské integraci, politických cílech a aktivitách institucí EU; materiály členských států EU (případně jejich institucí); právní a socioekonomické struktury nebo technické materiály nutné k práci jednotlivých oddělení Komise (od právní dokumentace po vědecké a technické výzkumné materiály). Obsahuje také odkazy na zdroje na internetu a na CD-ROMech. Aktualizace obsahu katalogu se provádí každý týden a ročně do katalogu přibude kolem 7 000 nových záznamů.

Kromě základní databáze záznamů dokumentů, obsahuje ECLAS další dílčí databáze. Jsou to dílčí databáze typů dokumentů a lokací. Vedle bibliografického katalogu funguje ještě doplňková báze autoritní kontroly: Tezaurus ECLAS. [Central Library of the European Commission. Help, 2006]

Dnes obsahuje katalog cca 350 000 kompletních katalogizačních záznamů z oblasti evropských záležitostí. Kolem dvaceti generálních ředitelství řídí a katalogizuje své vlastní fondy v katalogu ECLAS.

Je nutné poznamenat, že katalog ECLAS poskytuje pouze bibliografické odkazy sbírek. Plné texty dokumentů nenabízí. Pro získání plných textů je třeba použít služeb dodávání dokumentů či kopírovací služby (úředníci EU) nebo meziknihovní výpůjční službu (externí zájemci o dokumenty z Knihovny). Publikace EU se mohou studovat ve více než 500 Evropských dokumentačních střediscích (EDS), rozmístěných po celém světě. EDS jsou většinou situována při univerzitách; získávají

a zpřístupňují dokumenty EU produkované Evropským parlamentem, Evropskou komisí a dalšími institucemi Unie.

Od 1. března 1998 je katalog ECLAS volně dostupný veřejnosti přes internetový server EUROPA – na stránkách Ústřední knihovny Evropské komise. Nové webové rozhraní na serveru EUROPA (<http://europa.eu.int/eclas>) nahradilo verzi databáze ECLAS se základním menu, která byla dostupná přes EUR-OP (EU Office of Publications). Jeho prezentace na serveru EUROPA byla od počátku velmi úspěšným krokem pro rozvoj katalogu a jeho služeb. Kladně bylo hodnoceno obsahové bohatství databáze a uživatelsky přívětivé vyhledávací metody. [European Commission. Central Library : activity report 1999]

Katalog ECLAS je přístupný na serveru EUROPA volně a bez poplatků všem koncovým uživatelům. Poskytuje možnost vyhledávání informací a základní studium dokumentů. Pokud by někdo měl zájem o získání dat pro další volné rozšiřování a komerční účely, musí obdržet souhlas Evropské komise a licenční dohodu Úřadu pro úřední tisky, který jedná jménem Komise.

V současné době, kdy ještě probíhá optimalizace dat způsobená přechodem na nový knihovnický řídicí systém (přechod ze systému DRA-MultiLIS na systém ALEPH), existují paralelně dvě verze katalogu ECLAS: volně přístupná externí verze (dostupná na internetu) a interní verze (přístupná v Knihovně). Nová verze, což je verze interní, již plně funguje na systému ALEPH. A do budoucna se plánuje tuto verzi katalogu ECLAS zpřístupnit i přes internet.

5.2. Externí verze katalogu ECLAS (na internetu)

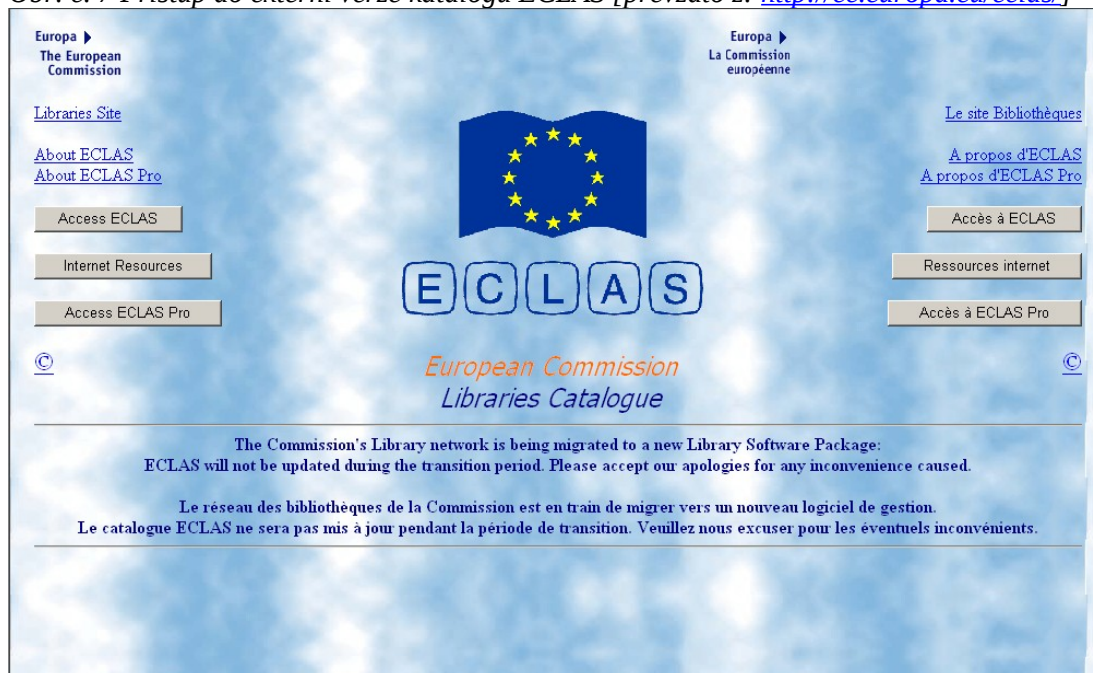
Tato verze funguje a zpřístupňuje bibliografické záznamy dokumentů Ústřední knihovny a dalších knihoven sítě RéseauBIB veřejnosti. Stránky katalogu jsou přístupné ve dvou jazycích – anglickém a francouzském. Všechny odkazy na hlavní stránce jsou uváděny ve dvou jazycích (anglické nalevo, francouzské napravo) a vyhledávací nástroje dovolují základní nebo pokročilé vyhledávání pouze v těchto

dvou jazycích; rovněž nápověda a tezaurus jsou dostupné v anglické a francouzské verzi. Na jazykovém rozšíření tezauru se pracuje (viz podkapitola 3.5.3 *Pořádací systém – Tezaurus ECLAS*).

Odkazy na hlavní straně zahrnují následující:

- *EUROPA – Evropská komise* - odkazuje na zmíněný server;
- *Stránka knihovny* - odkazuje na hlavní stránku Ústřední knihovny Evropské komise. Knihovna v nedávné době předělávala svou webovou prezentaci a změnila i adresu svých stránek – změna se ale ještě neprojevila v odkazu z katalogu ECLAS – odkazuje na původní stránky Knihovny, které už neexistují. Naštěstí na starém URL funguje přesměrování, tzn. že po několika vteřinách to uživatele přesměruje na stránky nové;
- *ECLAS* – základní informace o katalogu;
- *ECLAS Pro* – informace o speciální službě katalogu;
- *Přístup do ECLAS* – všechny základní služby katalogu;
- *Elektronické zdroje* – vyhledávání pouze v souboru elektronických zdrojů;
- *Přístup do ECLAS Pro* – vyhledávání v rámci této služby.

Obr. č. 7 Přístup do externí verze katalogu ECLAS [převzato z: <http://ec.europa.eu/eclas/>]

5.2.1. Služby

Veškeré služby katalogu jsou zahrnuty pod odkazem *Přístup do ECLAS (Access to ECLAS)*. Pod tímto odkazem se objeví stránka, která je odlišná od úvodní stránky – je strohá, bez barev, jasná a přehledná. Nenabízí odkazy v obou jazycích najednou, ale funguje možnost přepínání. Stejně jako na hlavní stránce jsou zde nabízeny odkazy na server EUROPA, Ústřední knihovnu a také na hlavní stránku katalogu ECLAS. Služby, které katalog ECLAS ve své základní sadě nabízí jsou následující: *Základní vyhledávání (Search)*, *Pokročilé vyhledávání (Expert)*, *Ukládání předešlých formulací dotazů (Previous searches)*, *Rejstřík (Index)* a *Tezaurus (Thesaurus)*. Uživatelům začátečnickům je k dispozici *Nápověda (Help)*. Spokojení či nespokojení návštěvníci stránek katalogu ECLAS mohou využít formulář, který je určený pro zpětnou vazbu (*Feedback*), a napsat pozitivní nebo negativní reakci na funkce a služby; své nápady, návrhy nebo postřehy poslat přímo správci databáze. Všechny zmíněné služby uživatel nalezne v menu v horní části obrazovky.

5.2.1.1. *Základní vyhledávání*

Při zadávání dotazu je třeba si uvědomit, že vyhledávací nástroje katalogu ECLAS neberou v úvahu při vyhledávání písmena s označeným přízvukem nebo s diakritickými znaménky (sedil = háček na patě písmena, španělská tilda = vlnovka, německá přehláska apod.).

Po zadání slova nebo fráze, které si přeje uživatel vyhledat, může využít doplňková vyhledávací kritéria pro omezení dotazu. Jednotlivá slova nebo fráze se zadávají do pole, ve kterém se rolovací záložkou může vybírat z: *Titul/Autor/Předmět (ang. Titel/Author/Subject)*; *Tabulka obsahů (ang. Table of contents)*; *Pouze titul (ang. Titel only)*; *Autor/Korporace (ang. Author/Corporate source)*; *Předmět (ang. Subject)*. Nebo lze využít pole *Vhodné volby (ang. Matching options)* a zkombinovat to s volitelným výběrem. V případě volby více než jednoho vyhledávacího kritéria – zmáčknout tlačítko CTRL a objeví se další volby.

Pokud dotaz není omezen, bývá většinou množství vyhledaných záznamů hodně vysoké. Na obrazovce se zobrazí seznam prvních dvaceti vyhledaných záznamů. Další sady po dvaceti záznamech jsou přístupné pod číslovanými tlačítky v horní a

dolní části stránky. Pro zobrazení plného záznamu se všemi podrobnosti je třeba kliknout na ten určitý záznam. Uživatel si může zvolit formát, ve kterém chce výsledné záznamy zobrazit – standardní formát nebo MARC 21; nabízí se mu různé způsoby řazení záznamů (dle data, předmětu, abecedního pořádku) a také zobrazení (velmi malý/malý/standardní/velký font).

Pokud je nalezeno příliš mnoho záznamů, přidají se další vyhledávací kritéria pro omezení širě dotazu – *Jazyk* nebo *Typ dokumentu*. V katalogu lze vyhledávat dokumenty v 62 jazycích z celého světa, prvních 20 jazyků v seznamu je oficiálními jazyky EU. Pro výběr více než jednoho jazyka se nejdříve označí jeden jazyk a potom se podrží tlačítko CTRL a myší se označí další vybrané jazyky. Při vyhledávání podle typu dokumentu je možné vybírat z následující nabídky: článek, studie, EU/EC publikace, hlavní dokument (general), mezinárodní publikace, internetový zdroj, periodikum, EU nakladatelské fórum, audio CD-ROM, audio kazety, Braillovo písmo, CD-ROM, DVD, disketa, volné listy, mapa, mikrofiš, slide, video kazeta a video disk.

Pro omezení data záznamů při vyhledávání lze využít kritérium *Rok publikování: od ... do ....* Pokud se vyplní datum pouze v políčku *od*, zobrazí se ve výsledném seznamu záznamy publikované od tohoto data. Pokud se vyplní datum pouze v políčku *do*, bude to naopak. A při vyplnění obou políček se zobrazí seznam se záznamy publikovanými v tomto období.

Pravidelní návštěvníci katalogu ECLAS mohou sledovat přírůstek nových titulů v oblasti svého zájmu použitím volby *Akvizice (Acquisitions)*. Tato volba zpřístupňuje seznamy dokumentů za poslední rok, šest měsíců, tři měsíce nebo sedm dní.

Při procházení záznamů lze využít zobrazené odkazy:

- *Jméno autora* - zobrazí se všechny záznamy obsahující jeho jméno;
- *Titul* – zobrazí další záznamy ze stejného zdroje;
- *Periodikum* – odkazuje na záznam příslušného periodika;
- *Deskriptor* – zobrazí záznamy indexované tímto deskriptorem.

Uživatel může také vybrat z výsledného seznamu pouze některé záznamy, které chce uložit nebo vytisknout, může tak učinit přímo z obrazovky s *Výsledným seznamem*

(*Result list*). Ze seznamu může vybrat nebo odebrat tituly kliknutím na odpovídající políčka na pravé straně. Po dokončení výběru záznamů uživatel kliknutím na tlačítko *Zobrazit vybrané záznamy* (*Display selected references*) zobrazí vybrané, tzn. ECLAS vyprodukuje HTML soubor se všemi detaily vybraných záznamů (vhodný pro uložení i tisk).

Současný software pro zpracování textu povoluje záznamy ECLAS ukládat, aby se mohly posílat e-mailem nebo použít k dalším účelům bez ztráty tabulkového formátu, ve kterém se záznamy zobrazují na obrazovce. Umožňuje:

- provést vyhledávání a shlédnout záznamy na obrazovce použitím *Zobrazit vybrané záznamy*;
- uložit záznamy použitím *Uložit jako* (*ang. Save as*), ponechat souboru příponu .html a dát mu nový název;
- při otevření souborů z katalogu ECLAS v e-mailových programech se pozná, že to jde o soubor HTML, ale je respektován originální tabulkový formát.

5.2.1.2. Pokročilé vyhledávání

Pokročilé vyhledávání v katalogu ECLAS umožňuje vytvořit a zadat propracovanější dotaz. Při vyhledávání se mohou použít Booleovské operátory AND, OR a AND NOT – v jednotlivých polích nebo pro jejich kombinaci. Stejně jako základní vyhledávání, pokročilé vyhledávací nástroje povolují specifikovat dotaz výběrem jazyku, typu dokumentu či rokem publikování a zpřístupňují seznamy nových titulů (Akvizice).

Ve výsledném seznamu se vyhledávací „rovnice“ zobrazí v pravé horní části obrazovky a uživatel může kliknutím na malou značku opravit pole pokrývající vyhledávání. Pokud se výsledný seznam záznamů zdá příliš rozsáhlý, lze provést další omezení vyhledávání pomocí volby *Zpřesnit vyhledávání* (*Refine search using*).

V rámci pokročilého vyhledávání se nabízí tři způsoby:

- *Vyhledávání podle předmětu*

Pokročilé vyhledávání zahrnuje rozšířenou nabídku pro předmětové vyhledávání.

V rolovacím menu jsou dostupné tři způsoby:

- **Předmět: všechny termíny**

Tato volba se používá při vyhledávání, které má pokrýt všechny termíny tezauru, tzn. všech 19 hlavních předmětových skupin. V tomto případě bývá výsledkem vyhledávání velmi vysoké číslo záznamů a varování úrovně relevance. Hrozí zde riziko „šumu“, tzn. že záznamy, které jsou indexované v tezauru použitím onoho přesného termínu na obecné úrovni, se objeví ve výsledném seznamu.

- **Předmět: pouze užší termíny**

V tomto případě uživatel záměrně omezí své vyhledávání na nejužší termíny v tezauru. Výsledek bude omezen přesným vymezením dotazu. Hrozí tedy riziko „ticha“, tzn. že záznamy, které nejsou indexované v tezauru vyhledávaným termínem, ale odpovídají požadavku uživatele, se neobjeví ve výsledném seznamu.

- **Předmět: klasifikační kód ECLAS (číselný)**

Tímto způsobem se dosáhne stejného výsledku, kterého lze dosáhnout při vyhledávání prováděném v tezauru s použitím termínu, který je ekvivalentní ke kódu. Číselné klasifikační kódy ECLAS se zobrazí po kliknutí na volbu *Tezaurus* (v menu v horní části obrazovky).

Ve všech třech případech se automaticky vyhledávají požadované termíny tak, aby byly pokryty všechny formy (množné číslo, slovesné koncovky apod.).

- *Vyhledávání podle zeměpisného kódu*

Katalog ECLAS obsahuje seznam zeměpisných kódů podle klasifikace MDT. Uživatel, který chce využít zeměpisná kritéria, má možnost použít tyto kódy. Zeměpisné kódy jsou k dispozici v abecedním řazení a v řazení podle MDT.

- *Další možnosti vyhledávání*

Kromě vyhledávání podle předmětu a zeměpisného kódu povolují nástroje pokročilého vyhledávání zadávat do dotazu slova z abstraktu a obsahu, jméno autora, fond, korporaci, slova z poznámek, nakladatele, titul nebo slova z titulu, číslo dokumentu, Celex číslo dokumentu, ISBN, ISSN, číslo ve sbírce, číslo záznamu a URL.

5.2.1.3. Rejstříky

Pro katalog ECLAS se také vytváří rejstříky. Jedná se o rejstříky autorů, slov z názvu, korporace, volných deskriptorů, zeměpisných kódů (MDT), čísel dokumentů, slov z poznámek, sbírek, nakladatelů nebo čísel sbírek.

5.2.1.4. Tezaurus

Tezaurus ECLAS je rozdělen do 19ti oblastí (viz podkapitola 3.3.1. *Tematické zaměření*), které pokrývají rozdílné aktivity Evropské unie a další vybraná základní témata. Tezaurus je strukturován do čtyř-úrovňové hierarchické struktury: každá oblast (identifikovaná dvoumístným číslem) je dále rozdělena do kapitol (identifikovaná čtyřmístným číslem); kapitoly jsou pak rozděleny do podkapitol (identifikovány šestimístným číslem) a v nich jsou pak řazeny jednotlivé deskriptory (identifikovány osmimístným číslem). U každé oblasti, kapitoly, podkapitoly i jednotlivého deskriptoru je zobrazeno číslo, které udává počet záznamů vztahujících se k dotyčné jednotce.

Obr. č. 8 Tematické oblasti tezauru [převzato z:

http://ec.europa.eu/libraries/doc/index_en.htm]

The screenshot shows the 'ECLAS Thesaurus Search' interface. At the top, there are navigation links: © [Previous searches] [Europa] [Library] [ECLAS] [Search] [Expert] [Index] [Feedback] [Help] [Thesaurus] [FR]. Below this is a search form with the title 'ECLAS Thesaurus Search'. The form includes a dropdown menu for 'Select a matching option,' with 'start of a single word or of any word in a phrase' selected, a text input field for 'enter one or more words,' and a 'Search' button. Below the search form, 19 thematic areas are listed in two columns, each with a blue underlined number and a list of related terms:

01 International cooperation. International relations. International law. European Communities. European Union	11 Public finance. Banking. International monetary relations
02 Economic policy. Planning. Social policy. Social problems	12 Management. Productivity
03 Economics. Economic conditions. Economic doctrines and systems	13 Labour
04 Law. Public Administration. Politics	14 Demography. Population
05 Culture. Society	15 Biology. Food. Health
06 Education. Training	16 Environment. Natural resources
07 Agriculture. Forestry. Fisheries	17 Earth sciences. Space sciences
08 Industry	18 Science. Research. Methodology
09 Trade	19 Information. Documentation. Computer science. Terminology

Tato struktura dovoluje uživatelům během rozvíjející se vyhledávací strategie rychlý přesun od základních termínů ke specifickým termínům a zpět. Online verze na internetu s praktickým a návodným provedením je jednoduchá pro vyhledávání. Dovoluje uživatelům použitím fráze, slova či pouze slovního kmenu vyhledávat deskriptory, nedeskriptory a klíčová slova nebo prohledávat v hierarchické struktuře tezauru.

Vedle deskriptorů existuje ještě seznam nedeskriptorů, což jsou slova či slovní spojení v ostatních jazycích a vztahují se k jednotlivým deskriptorům. Při jejich zadání se nabídne přímo příslušný deskriptor.

K některým deskriptorům jsou připojeny poznámky v podobě definic, které omezují význam příslušného deskriptoru.

Mnoho akronymů je následováno znaménkem „=“ a jeho plným zněním. Plné znění akronymu může být provedeno ve více jazycích a každý má své pořadové číslo. Pomocí toho se mohou rozlišovat akronymy v různých jazycích.

Kolem 150 deskriptorů je označeno specifickým prefixem „EU/EC“, např. *EU/EC Statistiky*, *EU/EC Evropský prokurátor*, *EU/EC Obchodní trh*, atd. Proto existuje možnost vyhledávat EU specifická témata touto cestou. Původně byl prefix EC pro Evropská společenství (European Communities) a potom EU pro Evropskou unii (European Union). Nakonec byly ponechány oba, EC i EU, aby tak ukazovaly spojení činností mezi oběma institucemi.

Názvy kolem 100 programů sponzorovaných Evropskými společenstvími nebo Evropskou unií jsou doplněny slovem „(Programme)“, např. *PHARE (Programme)*. [Hanon, 2006]

5.2.1.5. Ukládání dotazů

Pomocí této funkce mohou uživatelé ukládat dotazy, které právě vyhledávali. Před uložením dotazu je třeba se zaregistrovat do ECLAS Pro, anonymní uživatel možnost uložení dotazu nemá. (viz kapitola ECLAS Pro)

5.2.2. Elektronické zdroje

Se vzrůstající dostupností online elektronických zdrojů RéseauBIB jsou nyní katalogizovány internetové zdroje z široké oblasti evropské integrace (přes 12 000 záznamů). Bibliografické záznamy těchto položek obsahují hypertextové odkazy (URL apod.), jenž poskytují přístup k plným textům dokumentů pomocí jednoho kliknutí. Určité dokumenty jsou dostupné pouze v elektronické podobě. V katalogu ECLAS (ve standardní verzi i ve verzi ECLAS Pro) mohou být elektronické zdroje vyhledány zadáním termínu „Internet resource“ (ang) nebo „Ressource sur internet“ (fr) do pole *Typ dokumentu*. Členské knihovny RéseauBIB také začínají s ukládáním plných textů e-dokumentů na serveru EUROPA. Samotná Ústřední knihovna vytváří depozitář e-dokumentů trvalé důležitosti, což jsou naskenované historické materiály. Pro vyhledávání elektronických zdrojů existuje ještě jeden způsob, jednodušší než zadávání anglického či francouzského termínu v základním nebo pokročilém vyhledávání v katalogu ECLAS. Pokud projeví uživatel zájem výhradně o elektronické zdroje, může přímo z domovské stránky katalogu kliknout na položku *Internet Resources* nebo *Ressource sur internet* (záleží na výběru jazyka). Tato speciální volba umožňuje vyhledávat pouze v seznamech dokumentů, které jsou klasifikované jako elektronické zdroje. ECLAS bude tedy vyhledávat a zobrazovat pouze záznamy s odkazy na internetové zdroje. I tato verze nabízí všechny standardní služby katalogu – ukládání dotazů, přímý odkaz na server EUROPA, do Ústřední knihovny a na základní stránku katalogu ECLAS, základní a pokročilé vyhledávání, zpětnou vazbu, nápovědu a tezaurus. V horní části obrazovky se nachází odkaz nazvaný *Pathfinders*.

5.2.2.1. *Pathfinders*

Internetové *Pathfinders* nabízí přístup do malého, ale stále se rozšiřujícího množství záznamů katalogu ECLAS, které poskytují přístup k všeobecným seznamům zajímavých internetových odkazů v jednotlivých tematických oblastech. Tyto záznamy pomáhají nalézt užitečné stránky. Mnoho z těchto seznamů vytváří jednotlivá generální ředitelství Evropské komise a jsou často lokalizována na serveru EUROPA.

5.2.3. ECLAS Pro

Služba ECLAS Pro je přístupná pouze registrovaným uživatelům. Každý návštěvník databáze se může zaregistrovat a používat tuto službu. Pokud uživatel, který má zájem využívat ECLAS Pro, je registrován jako hostující uživatel pro volný přístup do dalších databází Evropské komise, může použít stejné přihlašovací údaje pro přihlášení do ECLAS Pro. Uživatelé, kteří nejsou ještě nikde registrováni, musí vyplnit do přihlašovacího formuláře jméno a e-mailovou adresu. Během několika minut dotyčná osoba obdrží e-mail s uživatelským jménem, které pak používá pro vstup do ECLAS Pro. Po prvním přihlášení uživatel v menu *Type* změní profil z *Online* na *Online + každý týden zasílat e-mail s novou akvizicí odpovídající profilu* a potvrdí.

ECLAS Pro povoluje svým registrovaným uživatelům pravidelně ukládat vytvořené dotazy do profilu a umožňuje je použít znovu v následující dny a kombinovat mezi sebou pomocí Booleovských operátorů. Na základě zadávaných a uložených dotazů lze vytvořit profil, který charakterizuje odborný zájem uživatele. Uživatel pak má možnost získávat e-mailem pravidelné informace o nových přírůstcích do fondu, které odpovídají jeho vytvořenému profilu. E-maily se posílají každou neděli ráno.

5.3. Interní verze katalogu ECLAS (v Knihovně)

Jak již bylo zmíněno výše, interní verze katalogu ECLAS je plně funkční na základě systému ALEPH. Vzhled, služby a také bibliografické záznamy se liší od starší verze, která je stále dostupná na internetu. Systém ALEPH je v České Republice spojován hlavně s Národní knihovnou ČR, také souborný katalog UK tento systém používá (uváděny pouze příklady). Způsob vyhledávání a struktura záznamů se tedy výrazně neliší a českým uživatelům může být v mnoha případech známá a tedy snadnější pro užívání.

Vzhledem k tomu, že se zde mluví o verzi katalogu přístupné pouze z Knihovny, všichni uživatelé se musí nejprve přihlásit a pak mohou využívat služby katalogu. Úředníci EU, kteří jsou zaregistrováni (interní uživatelé), mají přístup do interní, kompletní verze katalogu. Tato verze obsahuje množství záznamů pouze pro interní

použití. Uživatelé, kteří nemají statut EU nebo jsou přihlášení jako host (externí uživatelé), mají přístup k neúplné verzi katalogu.

Stejně jako u externí verze i u této verze uživatel může pracovat s katalogem ve dvou jazycích – anglickém a francouzském. [Central Library of the European Commission. Help, 2006]

Tato verze katalogu ECLAS není běžnému uživateli internetu dostupná, bude tedy popsána poněkud stručněji než externí verze katalogu ECLAS.

5.3.1. Služby

Základní menu se službami, které katalog nabízí, se nachází v horní části obrazovky. Možnosti, které se zobrazují v horní části obrazovky, se liší dle způsobu přihlášení. Uživatelé, kteří jsou přihlášení jako host, mají omezenou nabídku služeb. Pokud je uživatel kompletně přihlášen (a je zobrazeno v horní části obrazovky všechno), nabízí se mu následující:

- *Nápověda*;
- *Moje info* – obsahuje *Můj knihovní průkaz* a *Preference*;
- *Konec* – ukončí práci uživatele s katalogem; veškeré neuložené informace se tak vymažou;
- *Vyhledávání* – nabízí se několik způsobů vyhledávání;
- *Katalogy* – zobrazí seznam katalogů;
- *Moje vyhledávání* – obsahuje *Poslední seznam výsledků*, *Současné vyhledávání* a *Uložené dotazy*;
- *Meziknihovní výpůjčka* – obsahuje formulář pro tuto službu.

[Central Library of the European Commission. Help, 2006]

5.3.1.1. *Vyhledávání*

Funkce vyhledávání umožňuje hledat záznamy zadáním klíčových slov nebo fráze. V interní verzi katalogu ECLAS se nabízejí tři základní způsoby pro vyhledávání: *Základní (Basic)*, *Pokročilé (Advanced)* a *Expertní (Expert)*. Pro doplnění lze ještě využít čtvrtou funkci – *Prohlížení (Browse)*, která poskytuje možnost prohledávat skupiny abecedních rejstříků.

Pro konstrukci vyhledávacích dotazů se uživateli nabízí mnoho způsobů. Může použít Booleovské operátory (AND, OR, NOT), zkracování (nahrazení některých znaků *, ?, !, #), proximitní operátory (pro omezení dotazu „..“, %,!, - >) nebo pole (např. Autor, Předmět, ISBN apod.).

Základní vyhledávání povoluje vyhledávat v jednotlivých polích a spojovat několik výrazů Booleovskými operátory (ale vždy jen výrazy z jednoho pole). *Pokročilé vyhledávání* nabízí možnost vytvářet složitější dotazy – pomocí Booleovských operátorů lze spojovat výrazy z různých polí. *Expertní vyhledávání* umožňuje využít CCL (Common Command Language) k vyhledávání slov a názvů v několika různých rejstřících najednou. Uživatel musí specifikovat kód slova a název rejstříků, které se mají prohledávat. Funkce *Prohledávání* dovoluje uživateli prohledávat katalog v abecedním nebo číselném pořadí jako ve slovníku. [Central Library of the European Commission. Help, 2006]

5.3.1.2. Výsledné seznamy

Pokud je vytvořen dotaz správně, po kliknutí na příslušné tlačítko se objeví *Výsledný seznam (Result list)*, který v abecedním řazení zobrazí záznamy, které odpovídají zadanému dotazu. Výsledný seznam se může zobrazit a srovnat do 1 000 záznamů. Každý záznam je řádně očíslován. Pro zobrazení plného záznamu se všemi detaily je třeba kliknout na číslo záznamu.

Vedle pořadových čísel záznamu je umístěn prázdný čtvereček. Označením tohoto políčka je možné vybrat určité záznamy ze seznamu nebo je naopak odebrat.

Při plném zobrazení záznamu lze využít doplňkovou funkci – *Uložit/Poslat (Save/Mail)*, tzn. že jednotlivé záznamy se uloží do počítače nebo odešlou e-mailem.

Vyhledaný seznam nemusí vždy odpovídat požadavkům uživatele a bude ho chtít upravit, aniž by začínal s tvorbou dotazu úplně od začátku. V takovém případě lze využít funkci (*Refine*) pro rozšíření či omezení dotazu. [Central Library of the European Commission. Help, 2006]

5.3.1.3. Předešlé dotazy

Kliknutím na odkaz *Moje vyhledávání* v hlavním menu se uživatel dostane k následujícím dotazům:

- *Poslední seznam výsledků (Latest results list)* – vrátí uživatele do seznamu výsledků posledního úspěšného vyhledávání;
- *Současné vyhledávání (Searches in current session)* – zobrazí seznam všech zadaných dotazů během posledního (aktuálního) přihlášení uživatele v katalogu – na základě tohoto seznamu může uživatel zadat požadavek na SDI¹³ nebo také ukládat soubory do trvalé paměti;
- *Uložené dotazy (Saved searches)*;
- *Koš (Basket)*.

[Central Library of the European Commission. Help, 2006]

5.3.1.4. Požadované jednotky

Katalog ECLAS neobsahuje pouze záznamy dokumentů Ústřední knihovny Evropské komise, ale také záznamy dalších středisek a knihoven sítě RéseauBIB. Uživatel, který má o daný dokument zájem, musí sledovat informaci o místě jeho uložení. Tuto informaci nalezne v seznamu záznamů ve sloupci *Lib/Items* nebo v plném záznamu pod položkou *All items*. Pod těmito položkami se objeví okno se seznamem knihoven, ve kterých se dokument fyzicky nachází. U každé položky v seznamu knihoven lze použít *Odkaz pro žádost (Request link)*, kterým se pošle dotaz do vybrané knihovny. Pokud se dokument nenachází v Ústřední knihovně Evropské komise je získání dokumentu velmi složité.

Interní uživatelé Knihovny (zaměstnanci Evropské komise a dalších institucí EU) si mohou udělat kopii vybraných dokumentů nebo uskutečnit absenční výpůjčku. Externí čtenáři si dokumenty mohou půjčit pouze prezenčně a studovat ve studovnách Knihovny.

Kromě běžných výpůjček nabízí katalog ECLAS zadání požadavku na meziknihovní výpůjčku. Uživatel si touto cestou může půjčit knihu, časopis nebo zadat požadavek na kopii materiálu. Nejdříve musí vyplnit příslušný formulář, pak bude žádost přijata.

[Central Library of the European Commission. Help, 2006]

---

¹³ Selective Dissemination of Information = Výběrové rozšiřování informace

5.3.1.5. *Moje info*

Volba *Moje info* (*My info*) v základním menu umožňuje přístup do dvou doplňkových sekcí: *Můj knihovní průkaz* (*My library card*) a *Přizpůsobení zobrazení systému potřebám uživatele* (*Customizing your display*). Pod odkazem *Můj knihovní průkaz* jsou uloženy statistické informace, které se týkají všech knihovnických aktivit daného uživatele. Zde se nabízí možnost upravit SDI profil, měnit heslo nebo zadávat speciální požadavky. Funkcí *Přizpůsobení zobrazení systému potřebám uživatele* se dá upravit počet zobrazených záznamů na stránce, maximální počet vyhledaných záznamů, formát zobrazení, jazyk (angličtina nebo francouzština) nebo aktualizace osobního profilu. [Central Library of the European Commission. Help, 2006]

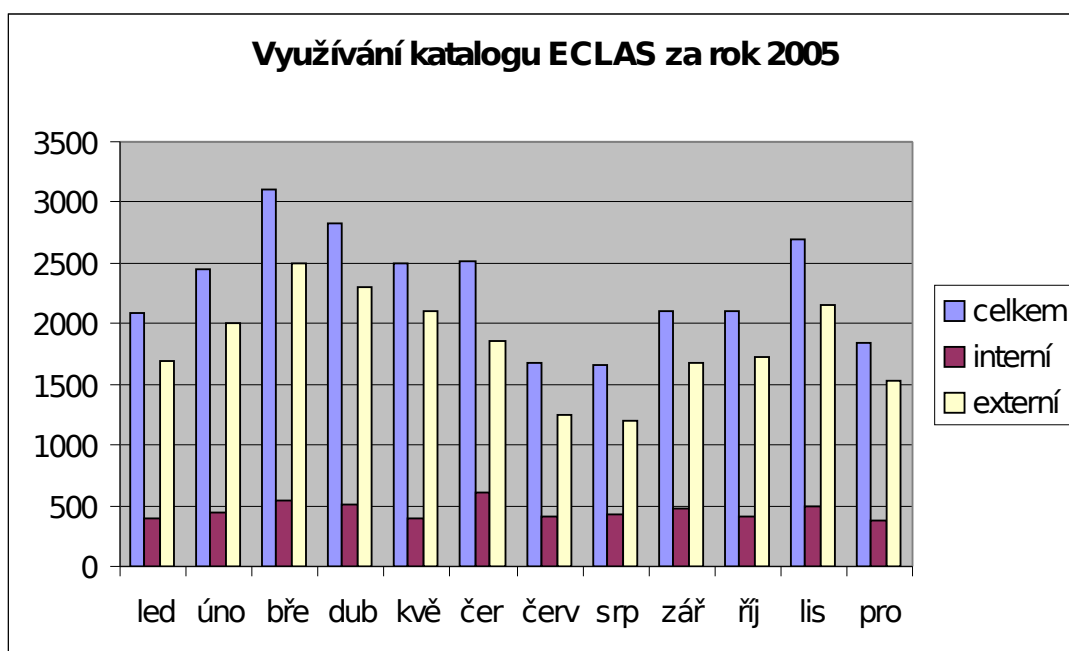
Velkou nevýhodou nové (interní) verze katalogu ECLAS, prezentované zatím jen v Knihovně, je absence způsobu vyhledávání v tezauru tak, jak to nabízí externí verze katalogu na internetu. Interní verze nabízí pouze možnost vyhledávání deskriptorů pomocí funkce *Prohledávání* (*Browse*). Tento způsob je účinný pouze v případě, kdy uživatel zná konkrétní deskriptory. Pokud se zajímá o téma, o kterém moc informací nemá a deskriptory nezná, nebude tento způsob vhodný. Hierarchická struktura tezauru v starší (externí) verzi katalogu ECLAS naopak nezkušeným a neznalým uživatelům při vyhledávání správného deskriptoru napomáhá.

5.4. Statistiky katalogu ECLAS

Ve výročních zprávách Ústřední knihovny Evropské komise se každý rok zveřejňují statistické informace katalogu ECLAS. Následující graf je připojen pro představu o práci a vytíženosti katalogu v jednotlivých měsících posledního celého roku (2005). V grafu jsou rozlišeny interní (přímo v knihovně), externí (přes internet) a celkové výpůjčky. [European Commission. Central Library : activity report 2005]

Obr. č. 9 Využívání katalogu ECLAS za rok 2005 [převzato z: European Commission.

Central Library : activity report 2005]

Pro číselné informace katalogu ECLAS je ještě připojena tabulka o množství jednotlivých druhů materiálů katalogizovaných v katalogu aktuálních k březnu 2006. [Central Library of the European Commission, 2006]

Tab. č. 8 Druhy materiálu v katalogu ECLAS (březen 2006)

Celkový počet záznamů	Druh materiálů			
	Články	EU/ES publikace	Publikace mezinárodních organizací	Plný text online
376 000	147 000 (39%)	63 000 (17%)	25 000 (7%)	21 000 (ž%)

Zbývající procento materiálů, které nejsou uvedené v tabulce, tvoří materiály vědeckých a komerčních nakladatelů.

6. HISTORICKÉ ARCHIVY EVROPSKÉ KOMISE (A UNIE)

Historické archivy jsou veřejnosti přístupné za podmínek stanovených nařízením Rady (ES, Euratom) 1700/2003 z 22. září 2003, které novelizovalo nařízení Rady (EHS, Euratom) 354/83, o otevření historických archivů veřejnosti.

Některé dokumenty mohou být z výše uvedených pravidel vyňaty, jestliže výjimky omezující přístup k těmto dokumentům podle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001 jsou stále platné.

6.1. Nařízení vztahující se k zpřístupňování dokumentů a záznamů historických archivů Evropských společenství

6.1.1. Nařízení Rady č. 3 ze dne 31. července 1958, kterým se provádí článek 24 Smlouvy o založení Evropského společenství pro atomovou energii

V Článku 10 tohoto nařízení jsou vyznačeny dokumenty a záznamy dle svého stupně utajení. Jsou nazývány utajované skutečnosti Euratomu a klasifikují se do čtyř stupňů utajení:

1. „Eura – Přísně tajné: *skutečnosti, jejichž neoprávněné vyobrazení by mohlo mít mimořádně vážné následky pro obranné zájmy jednoho nebo více členských států;*
2. Eura – Tajné: *skutečnosti, jejichž neoprávněné vyobrazení by mohlo mít vážné následky pro obranné zájmy jednoho nebo více členských států;*
3. Eura – Důvěrné: *skutečnosti, jejichž neoprávněné vyobrazení by mohlo poškodit obranné zájmy jednoho nebo více členských států;*
4. Eura – Vyhrazené: *skutečnosti, jejichž neoprávněné vyobrazení by se mohlo dotknout obranných zájmů jednoho nebo více členských států, které však vyžadují menší ochranu, než jaká je poskytována dokumentům klasifikovaným jako Eura – Důvěrné.“ [Regulation (EURATOM) No 3]*

6.1.2. Nařízení Rady (ES, Euratom) č. 354/83 ze dne 1. února 1983

Toto nařízení pojednává o otevření historických archivů Evropského hospodářského společenství (ES) a Evropského společenství pro atomovou energii (Euratom) veřejnosti.

Při provádění všech svých úkonů orgány ES i Euratomu (nadále jen Evropská společenství) shromáždily velké množství dokumentů ve svých archivech, tyto archivy tvořily vlastnictví jednotlivých společenství. V praxi fungovalo, že všechny organizace i členské státy měly své archivy s dokumenty, které po několika letech zpřístupňovaly veřejnosti. Vznikla tedy myšlenka, že i archivy Evropských společenství by měly být zpřístupněny a to za společných pravidel. Některé dokumenty Evropských společenství se nacházely v jednotlivých členských státech a podléhaly tedy rozdílným pravidlům, kdy a za jakých podmínek mohly být v archivech zpřístupněny veřejnosti. Mohlo se tak stát, že i některé utajované dokumenty se dostanou veřejnosti do rukou za méně zpřísněných podmínek. Tomu všemu mělo nařízení Rady (ES, Euratom) č. 354/83 zabránit a také zabránilo. Byly stanoveny pouze některé základní zásady. Jednotlivé členské státy pak přijaly konkrétní pravidla pro provádění těchto zásad. [Council regulation (EEC, EURATOM) No 354/83]

6.1.3. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001 ze dne 30. května 2001

Toto nařízení pojednává o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise. Jsou zde uvedeny obecné zásady a omezení, které upravují výkon tohoto práva veřejnosti na přístup k dokumentům výše zmíněných institucí.

Na základě tohoto nařízení bylo rozhodnuto, že úřady a obdobné orgány vytvořené v rámci Evropských společenství by měly zavést předpisy upravující přístup k jejich dokumentům, které by byly v souladu s tímto nařízením (viz nařízení Rady (ES, Euratom) 1700/2003).

Podle Článku 18 (Prováděcí nařízení): „(1) Každý orgán přizpůsobí svůj jednací řád tomuto nařízení. Tyto úpravy měly nabýt účinnosti dnem 3. prosince 2001. (2) Do

šesti měsíců od vstupu tohoto nařízení v platnost přezkoumá Komise soulad nařízení Rady (ES, Euratom) č. 354/83 ze dne 1. února 1983 s tímto nařízením s ohledem na to, aby byla co nejvíce zajištěna ochrana a archivace dokumentů.“

V Článku 4 se jedná o výjimkách, na něž neplatí pravidla zpřístupňování dokumentů veřejnosti:

1. „Orgány odepřou přístup k dokumentu, pokud by zpřístupnění vedlo k porušení ochrany:
  1. veřejného zájmu, pokud jde o
    - veřejnou bezpečnost,
    - obranné záležitosti,
    - mezinárodní vztahy,
    - finanční, měnovou nebo hospodářskou politiku Společenství nebo členského státu.
  2. Soukromí a integritu jednotlivce, zejména podle právních předpisů Společenství o ochraně osobních údajů.
  3. Neexistuje-li převažující veřejný zájem na zpřístupnění, odepřou orgány přístup k dokumentu, pokud by jeho zpřístupnění vedlo k porušení ochrany:
    - obchodních zájmů fyzické nebo právnické osoby, včetně duševního vlastnictví,
    - soudního řízení a právního poradenství,
    - cílů inspekce, vyšetřování a auditu,

neexistuje-li převažující zájem veřejnosti na zpřístupnění.“ [Regulation (EC) No 1049/2001]

6.1.4. Nařízení Rady (ES, Euratom) 1700/2003 z 22. září 2003

Tímto nařízením se mění Nařízení (EHS, Euratom) č. 354/83 o otevření historických archivů Evropského hospodářského společenství a Evropského společenství pro atomovou energii veřejnosti.

Účelem nařízení je zajistit, aby byly uchovány všechny dokumenty historické hodnoty a podle možností zpřístupněny veřejnosti.

Všechny orgány Evropského společenství měly za povinnost zřídit archivy svých dokumentů a tyto zpřístupňovat veřejnosti na základě tohoto nařízení po uplynutí lhůty 30 let ode dne vytvoření dokumentu.

V tomto nařízení jsou rozlišovány *archivy institucí Evropských společenství* a *historické archivy institucí Evropských společenství*. Archivy institucí Evropských společenství zahrnují veškeré dokumenty a záznamy jakéhokoliv typu a formy, na jakémkoliv nosiči, které byly vytvořila nebo obdržela některá instituce nebo její zástupci nebo zaměstnanců při výkonu svých povinností, které se týkají činnosti ES nebo Euratom (nadále Evropská společenství). Historickými archivy institucí Evropských společenství jsou pak ty části archivů Společenství, které byly vybrány za stanovených podmínek k trvalému zachování.

Toto nařízení se nevztahuje na výjimky týkající se soukromí jednotlivců a osobních spisů zaměstnanců Evropských společenství a na dokumenty a záznamy týkající se obchodních zájmů fyzické nebo právnické osoby, včetně duševního vlastnictví (viz *nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001*). Tyto výjimky lze i po uplynutí lhůty 30 let nadále uplatňovat pro celý dokument nebo jeho část, jestliže jsou splněny odpovídající podmínky pro jejich uplatňování.

Dokumenty týkající se soukromí a osobnosti jednotlivce (viz nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001) mohou být zveřejněny v souladu s *nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 ze dne 18. prosince 2000 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů orgány a institucemi Společenství a o volném pohybu těchto údajů*.

Dokumenty obsahující služební nebo obchodní tajemství nemají být po třicetileté lhůtě uveřejněny, pokud o tomto úmyslu nebyl informován původce dokumentu a pokud se k tomu ve stanovené lhůtě nevyjádřil.

Veřejnost nemá přístup k dokumentům klasifikovaným podle *článku 10 nařízení Rady č. 3 ze dne 31. července 1958, kterým se provádí článek 24 Smlouvy o založení Evropského společenství pro atomovou energii*, a nebyly odtajněny.

Každý orgán má za úkol v přiměřené době (nejpozději do 25 roku od vzniku dokumentu) přezkoumat všechny dokumenty a záznamy, které jsou vedené jako důvěrné nebo vyšším stupněm, jestli je lze odtajnit či nikoliv. Dokumenty a

záznamy, které nebyly v této první fázi odtajněné, se musí pravidelně zkoumat a to alespoň každých pět let.

Členské státy naopak musí respektovat pravidla tohoto nařízení pro odtajňování dokumentů a záznamů nebo jejich reprodukcí, které získaly do svých archivů od orgánů Evropských společenství.

Každá instituce má povinnost převést všechny dokumenty a záznamy, které obsahuje ve svém fondu, do historických archivů nejpozději 15 let ode dne jeho vytvoření. Všechny dokumenty a záznamy musí být nejprve roztříděny na ty, které mají být trvale uchovávány, a na ty, které nemají správní ani historickou hodnotu.

Každá instituce má možnost přijmout k tomuto nařízení prováděcí pravidla a pokusí se zpřístupnit své archivy elektronickými prostředky. Uchovávají se též dokumenty, které jsou k dispozici ve formách přizpůsobených zvláštním požadavkům (slepecké písmo, texty psané velkými písmeny nebo záznamy na nosičích). Povinností každé instituce je pravidelné každoroční zveřejňování zprávy o své činnosti týkající se historických archivů. [Council regulation (EEC, EURATOM) No 1700/2003]

6.2. Historické archivy Evropské komise

6.2.1. Historický archiv Evropské komise v Bruselu

Evropská komise provozuje svůj vlastní archiv v Bruselu. Soubory Komise umístěné v Historickém archivu pochází z generálních ředitelství, kabinetů a služeb. Soubory jsou přesouvány z ústředí Komise po ukončení jejich „aktivního“ správního života. V Archivu jsou pak rozděleny do jednotlivých souborů:

- Vysoký úřad ESUO (1952 – červen 1967)
- Komise EHS a Euratom (1958 – červen 1967)
- Komise Evropských společenství / Evropská komise (červenec 1967 – 2000)
- Speciální fondy dokumentů pocházející od dřívějších prezidentů, členů Komise a vysoce postavených úředníků.

Doplnění k těmto archivním fondům jsou další sbírky, které obsahují:

- Projevy (1952 – 2000): sbírky projevů členů a úředníků Evropské komise, evropských poslanců a dalších osobností;

- Studie: sbírky studií převzatých od služeb Evropské komise a uložené v Historických archivech.

Pro každý archivní fond existují vyhledávací nástroje, přenosové proužky („Bordereaux de transmission“= BDT), základní seznamy udávající přístupové číslo („Listen de base“= LIB), desetinné klasifikační číslo (vytvořené pomocí MDT), předmět a časové období souboru (doba uchování dat a další záhlaví pro odkazující číslo nebo speciální komentáře).

Pro usnadnění vyhledávání Historické archivy udržují databázi, která povoluje např. automatický tisk inventárních seznamů. Jedna ze samostatných aplikací této databáze, ARCHISplus, je online soupis přístupný výzkumníkům.

Historický archiv přebírá mnoho úkolů, které souvisí se správou dokumentů, které jsou v něm uloženy; na způsobu prezentace dokumentů nezáleží. Služby podávají praktickou metodologickou pomoc různým domácím službám Komise. Služby přispívají k pravidelné aktualizaci a užívání pravidel moderního řízení souborů, které přicházejí z kabinetů, generálních ředitelství a služeb.

Současná pravidla koordinují přenos souborů a dokumentů, které nejsou déle v užívání, ze sbírek jednotlivých oddělení do depozitářů Historického archivu Komise.

Služby Archivu zajišťují přístup veřejnosti k souborům a dokumentům Evropské komise, které mají historickou, justiční nebo informační hodnotu a jsou přístupné podle 30-ti letého pravidla. Z toho důvodu archiváři Historického archivu pracují na inventarizaci těchto tří oblastí: vytváří historické analýzy; připravují vyhledávací nástroje (soupisy, příručky, indexy atd.), přetřídí dokumenty a připravují dokumenty a soubory na technický proces konzervace a mikrofilmování. Archiváři aktivně přispívají k řízení, ukládání a vyhledávání v elektronických archivech, audiovizuálních archivech, při školení archivářů a výměně informací mezi archivními službami v členských státech, třetích zemích a dalších institucích a organizacích.

Aby byly zkoordinovány všechny tyto aktivity, služby Historického archivu vytváří databázi, která usnadňuje řízení archivních fondů, a to fyzicky (lokace v depozitáři, dostupnost, mikrofilmování, apod.), stejně tak i z intelektuálního bodu pohledu (obsahy souborů, předmětové a časové pokrytí). Databáze ARCHISplus funguje jako obrovský katalog všech uchovávaných dokumentů a souborů. Je také dostupná veřejnosti a dovoluje automatické vytváření seznamů, katalogu, rejstříků a soupisů. Historický archiv Evropské komise nabízí ve své budově také studijní místnost, která je otevřena veřejnosti. Budova se nachází na následující adrese: JECL 3/33, 1 Avenue de Cortenbergh, B-10 Brusel. Každý občan, který se zajímá o historické dokumenty a soubory, zde může studovat a zjišťovat informace, které potřebuje. Díky těmto službám se také zlepšila viditelnost vnitřního fungování Komise a byl podpořen systematický, interdisciplinární a srovnávací výzkum vývoje stavby Evropy.

Jak již bylo výše zmíněno, historické záznamy Evropské komise jsou přístupné veřejnosti na základě 30-ti letého pravidla. Pokud si někdo přeje získat dokumenty, které jsou mladší než 30 let, měl by pracovat se serverem EUROPA (http://europa.eu.int/comm/secretariat_general/sgc/acc_doc/index_en.htm).

6.2.2. Soubory Evropské komise v Historických archivech Evropské unie ve Florencii

Soubory Komise umístěné v Historických archivech Evropské unie ve Florencii pochází z ústředí Komise a také z archivu umístěného v Bruselu. V Archivech EU lze v současnosti nalézt tyto soubory Evropské komise:

- Vysoký úřad ESUO (1952 – červen 1967)

Dokumenty vztahující se k tomuto období zabírají 570 lineárních metrů (i s mikrofišemi). Patří sem záznamy Generálního sekretariátu Vysokého úřadu, Právních služeb, jednotlivých oddělení a pracovních skupin; zápisy ze schůzí, projevy, týdenní zprávy, interní struktury organizace, vztahy s dalšími institucemi, třetími zeměmi a mezinárodními organizacemi; otázky dopravy uhlí a oceli; a čtyři metry záznamů z Poradního výboru ESUO (1953/57) – zápisy ze schůzí a pracovní dokumenty.

- Komise EHS a EURATOM (1958 – 1973)

Dokumenty těchto Komisí zabírají 370 lineárních metrů a mikrofiše. V této části jsou zahrnuty soubory se zápisy ze schůzí Komisí EHS a EURATOM; správní a technické zprávy a poznámky; vztahy s třetími zeměmi (zvláště s Velkou Británií a USA) v atomových a volných obchodních záležitostech (období Dillona a Kennedyho); společné zemědělské, hospodářské a sociální politiky; vyjednávání členství Velké Británie, Dánska, Irska a Norska v rámci prvního rozšíření, dohody sdružení s EAMA¹⁴. [Historical archives of the European Union. Blue guide, 2004]

Dokumenty Vysokého úřadu ESUO a Komisí EHS a EURATOM tvoří základní soubory Evropské komise v Archivech ve Florencii. Tyto dva hlavní soubory doplňuje ještě databáze ARCHISplus a soubor Evropské ženy.

6.2.3. ARCHISplus

ARCHISplus (z francouzského ARCHives HISToriques) je bibliografická databáze Historických archivů Evropské komise. Obsahuje podrobné záznamy souborů a organizační strukturu evropských institucí od jejich začátků až do dnešního dne. Vše co obsahuje, je vytaženo z interní databáze ARCHIS a obsahuje odkazy pouze na dokumenty historických souborů, které jsou přístupné otevřené veřejnosti (na základě nařízení týkajících se archivů – třicetileté pravidlo). V současné době databáze obsahuje odkazy na soubory Vysokého úřadu ESUO, Poradního výboru ESUO a Výboru čtyř prezidentů, Euratomu EHS a Komise Evropských společenství z časového období od časných padesátých let do roku 1972.

Aktuální soubory jsou spravovány službami Historických archivů, jenž spadají pod úřad Generálního sekretariátu Evropské komise. Tyto soubory (a dokumenty které obsahují) mohou být použity pro výzkum a analýzu evropských institucí v časovém období, které je naznačeno již výše (počátek 50. let až 1972).

ARCHISplus je dokumentární databáze, která obsahuje jednacích čísla přesunů souborů, souborů, řečí a studií pocházejících od služeb Evropské komise. Jejím cílem je podporovat výzkum dokumentů a souborů Komise vytvořených od počátku 50. let

---

¹⁴ Etats Africains et Malgache associés (Sdružení států Afriky a Madagaskaru)

a napomáhat jejich užívání k rozvoji vědění evropských občanů o historii procesu evropské integrace. Databáze se pravidelně aktualizuje, obvykle šestkrát za rok.

Obsahuje bibliografické informace, uspořádané dle souboru a přenosového čísla. Každá jednotlivá bibliografická informace se skládá ze dvou částí – textové a strukturální. Textová část obsahuje název, rozbor obsahu dokumentu, přenosový záznam a vazbu mezi jednotlivými přenosy. Strukturální část pak zahrnuje data, předmět, klíčová slova a právní odkazy.

Databáze neobsahuje plné texty záznamů, souborů nebo dokumentů. Soubory, na které se odkazuje, jsou přístupné v Historických archivech Evropské komise nebo na mikrofiších v členských státech EU. Ačkoli soubory získané vyhledáváním obsahují dokumenty v různých jazycích, záznamy jsou v současnosti dostupné pouze ve francouzském jazyce. Do budoucna se plánuje vytvoření nabídky některých strukturovaných dat (jako právní odkazy, klíčová slova, názvy míst) také v anglickém jazyce.

6.2.4. INSAR

INSAR (Information summary on archives), nová iniciativa archivářů, je publikace, která stojí za povšimnutí v mnoha ohledech. Vznikla na pracovní schůzce svolané Evropskou komisí jako důsledek myšlenky spolupráce s národními archivy členských států. INSAR je dokument, v němž se odráží rozdělení úkolů mezi členskými státy a Komisí. Komise je odpovědná za sběr a úpravu materiálu, ale publikace samotná je připravována sítí korespondentů, kteří byly určeni odděleními národních archivů.

Novinky evropských archivů se budou objevovat v pravidelných intervalech. Bude to odrážet veškerý vývoj ve světě archivů; zvláště na úrovni Evropské unie. Obsah bude seskupen pod různé hlavičky, které mohou být v případě nutnosti na základě zkušeností reorganizovány.

INSAR by měl používat informační technologie, aby urychlil cirkulaci relevantních dat v rámci Evropské unie, a aby přispíval k větší koordinaci v oblasti archivů mezi členskými státy EU a institucemi EU.

6.3. Evropský univerzitní institut ve Florencii

Univerzitní institut ve Florencii je specializovaná vysoká škola, která se zaměřuje na evropskou integraci, na historii, ekonomii, politické a sociální vědy a právo. (<http://www.iue.it>). Ke studiu jsou vybíráni studenti, kteří se zajímají o evropská témata s výhledem na získání doktorátu. Později Institutu byla uložena povinnost ukládat a vytvářet přístup k originálním dokumentům, které byly posílány do Institutu archivními službami jednotlivých institucí.

Historické archivy Evropské unie, spravované Univerzitním institutem ve Florencii, byly vytvořeny v roce 1986 a mají za úkol získávat, uchovávat a zpřístupňovat veřejnosti archivní dokumenty, které jsou starší více než 30 let a zároveň pocházejí z institucí ESUO, Evropského hospodářského společenství a EURATOMu (Vysoký úřad a Evropská komise, Rada ministrů, Hospodářský a sociální výbor a Evropský účetní dvůr). V současnosti o začlenění dokumentů do Archivů usiluje také Evropský soudní dvůr, jeho dokumenty jsou již přesouvány do Florencie. Historické archivy se rovněž zajímají o přijímání vkladů a osobních sbírek významných osobností, hnutí nebo mezinárodních organizací, které hrají důležitou roli ve výstavbě Evropy.

Vzhledem ke kvalitě archivních materiálů uchovávaných ve Florencii se staly Historické archivy důležitým výzkumným střediskem pro historii evropské integrace. Rozličné archivní fondy vykreslují zásadní roli, kterou hrají instituce v politice Společenství, ale také pozici členských států ve společném vyjednávání nebo aktivitách pro-evropských nátlakových skupin. [Historical archives of the European Union. Blue guide, 2004]

6.3.1. Přístup k dokumentům

V souvislosti s jednáními Evropských společenství, které byly shrnuty a vydány v *Nařízení Rady (ES, Euratom) 1700/2003 z 22. září 2003*, mohou Historické archivy užívat osoby, které vyjádří svůj zájem ke studiu výstavby Evropy a které jsou ochotné se přizpůsobit nařízením, která vznikla za tímto účelem. Studium materiálů

(papírových nebo mikrozáznamech) je možná pouze ve studovně Historických archivů ve Florencii.

Požadavky na studium archivních materiálů musí být podány v písemné podobě (e-mail je též akceptován) do Historických archivů nebo okamžitě při vstupu do studovny. Registrace probíhá v den příjezdu v recepci Historických archivů. Pro tento účel se požaduje dokument dokládající identitu a v případě univerzitních studentů uváděcí dopis od jejich učitelů.

Nařízení Společenství zakazují studium originálních dokumentů. Dokumenty jsou dostupné na mikrofilmech. Výjimky z tohoto pravidla jsou přípustné pouze ve specifických a předem schválených případech.

Získávání reprodukcí dokumentů se dosti liší podle typu a obsahu dokumentu. Reprodukce dokumentů pocházejících z institucí Společenství jsou povoleny bez omezení. Naopak reprodukce dokumentů ze soukromých sbírek jsou limitovány na 500 fotokopíí na fond - na výzkumníka, ročně. Co se týče reprodukcí dokumentů Ministerstev zahraničních věcí jednotlivých členských států, je nutné poznamenat, že jsou striktně limitovány na 300 fotokopíí pro jakýkoli fond z jakéhokoli archivu - na jednoho výzkumníka ročně. [Historical archives of the European Union. Blue guide, 2004]

6.3.2. Přehled o fondech

Fondy Historických archivů Evropské unie jsou shromážděny do tří odlišných skupin:

- EC – Fondy z institucí Evropských společenství
- DEP – Nákupy
- COL – Sbírký
- Fondy (EC + DEP + COL) v abecedním řazení

6.3.2.1. *EC – Fondy z institucí Evropských společenství*

Tři Evropská společenství za dobu existence zformovala v průběhu své práce množství institucí a orgánů. Všechny dokumenty, které vytvořily, jsou shromážděny právě zde a jsou rozděleny podle jednotlivých institucí a orgánů:

- Evropský parlament,
- Rada ministrů,
- Evropská komise,
- Evropský účetní dvůr,
- Ekonomický a sociální výbor,
- Evropský soudní dvůr,
- Agentury Evropských společenství).

Dokumenty Evropské komise jsou zde přístupné, včetně databáze ARCHISplus (viz podkapitola 6.2.3. *ARCHISplus*).

Dokumenty vytvářené výše zmíněnými institucemi a jejich předchůdci (Vysoký úřad, Speciální rada ministrů a Společné shromáždění ESUO) jsou přesouvány do Florencie každý rok. Přesun materiálů probíhá pomocí dopravních služeb Komise a Parlamentu.

Na základě Článku 4 Smlouvy mezi Evropským univerzitním institutem a institucemi EU (17. prosince 1984), uspořádání souborů zůstává výhradně v odpovědnosti každé instituce. Historické archivy musí respektovat řád vytvořený institucemi a jakékoli změny nejsou povoleny. Archivní služby v Bruselu a Lucemburku jsou odpovědné za rozvoj pomoci. Historické archivy jsou zodpovědné pouze za ochranu originálních dokumentů a zpřístupňování dokumentů výzkumníkům v současnosti i v budoucnosti.

6.3.2.2. *DEP - Nákupy*

Materiály, které tvoří tuto skupinu, obsahují fondy získané na základě akviziční politiky Historických archivů. Akviziční politika si klade za cíl doplnit a rozšířit oficiální fondy Archivů. Tyto fondy jsou ukládány do Florencie za podmínek, které jsou uloženy ve smlouvě mezi vkladatelem a Historickými archivy. Smlouvy zahrnují uspořádání, popis, uložení, přístup a reprodukci dokumentů a Archivy respektují přání vkladatelů.

Fondy DEP obsahují:

- Osobnosti zahrnuté do evropského rozvoje jako Altiero Spinelli, Pierre Uri nebo Emile Noël;

- Mezinárodní organizace jako Evropská vesmírná agentura (ESA) nebo Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD);
- Nevládní hnutí a asociace s cílem podpořit evropskou integraci jako Unie evropských federalistů (UEF) nebo Evropské hnutí (ME).

Pro tyto dokumenty, které nepocházejí z Evropských společenství, jsou požadována zvláštní pravidla pro užívání.

6.3.2.3. COL – Sbírký

Skupina „Sbírký“ zahrnuje doplňky k existujícím fondům Historických archivů dotýkající se sjednocení Evropy. Všeobecně tato skupina dokumentů není pokryta oficiálními záručními smlouvami. Dokumenty jsou různého původu a jsou spojeny uměle dohromady, což tvoří kontrast s kompaktními fondy institucí EU nebo aktivit osobností. V mnoha případech jsou sbírký pouze kopie dokumentů uložených jinde.

Fondy COL obsahují:

- Výňatky ze soukromých sbírek a základen
- Výňatky z Národních archivů
- Evropská ústní historie

6.3.3. Projekt Ústní historie

Hlasy v Evropě je program ústní historie evropské integrace. Tento projekt byl proveden při *Jean Monnet history chair* ve prospěch Evropské komise (Generální ředitelství pro vzdělávání a kulturu) s technickou a finanční podporou Evropského univerzitního institutu (Historické archivy EU). Obsahuje 104 přepisů rozhovorů politiků, diplomatů a exekutivních úředníků z osmi členských států zajišťujících proces evropské integrace. Tyto rozhovory jsou přístupné, ale jejich dostupnost je omezená též pravidly.

6.3.4. EURHISTAR

Databáze EURHISTAR slouží jako nástroj pomocí něhož se zaznamenává a zpracovává popis archiválií pro každý fond a sbírku udržovanou v Historických

archivech pro distribuci. Databáze obsahuje okolo 100 000 záznamů a ty jsou spravovány mezinárodními standardy pro popis archiválií (ISAD (G)).

Uživatel, který přistupuje do databáze EURHISTAR přes různé uživatelské portály, může v databázi vyhledávat; prohlédnout si seznam základních skupin fondů - fondy v abecedním řazení nebo grafické tabulky. Data jsou vizualizovaná v HTML formátu.

Důvodem pro vznik EURHISTAR byla potřeba standardizace popisu archiválií. Historické archivy jsou strůjcem tohoto nástroje a staly se jednou z prvních archivních institucí, která podporuje aplikaci ISAD (G).

7. ZÁVĚR

Cílem této práce byla analýza vývoje činnosti Ústřední knihovny Evropské komise z hlediska jejího postavení v institucionální struktuře Evropské komise i z hlediska jejího poslání v rámci informační a komunikační politiky Evropské unie.

Práce se nezaměřila jen na služby poskytované interním a externím uživatelům, ale též na významnou funkci Knihovny jako koordinátora spolupráce jednotlivých institucí EU a dalších evropských institucí. Jako doplněk byla zpracována kapitola o Historických archivech Evropské komise.

Role Ústřední knihovny Evropské komise se v průběhu jejího vývoje často měnila. Veškeré změny souvisely s procesy, které probíhaly v institucích pod něž patřila. Současná Ústřední knihovna vznikla v roce 1974 spojením knihoven třech institucí (Vysoký úřad ESUO, Komise EHS, Komise EURATOM). Jediná věc, která se v průběhu její existence neměnila, je zaměření Knihovny. Od počátku usiluje o co nejúplnější sbírku dokumentů zahrnující téma evropské integrace.

Všechny služby byly v průběhu let sjednoceny a s vývojem informačních technologií bylo třeba Knihovnu postupně automatizovat; vytvořit vhodný pořádací systém (Tezaurus ECLAS); zpřístupnit elektronický katalog (ECLAS); zpřístupnit služby a katalog ECLAS na internetu.

V současné době jsou služby Knihovny i katalog ECLAS přístupné přes internetový server EUROPA. V katalogu lze vyhledávat bibliografické záznamy dokumentů Knihovny z období od roku 1979 až do současnosti. Odkazy na plné texty tištěných dokumentů katalog ECLAS neobsahuje. Část fondů, které pochází z let před automatizací, není ještě v úplnosti v katalogu zpracován. Katalog ECLAS působí zároveň jako souborný katalog celé Komise, zahrnuje záznamy dokumentů interních knihoven Evropské komise a generálních ředitelství (sítě RéseauBIB).

Za nepraktické považují fungování dvou paralelních verzí elektronického katalogu ECLAS – verze externí (dostupné na internetu) a verze interní (dostupné v Knihovně). Každá verze pracuje na základě jiného softwarového programu a služby i design katalogů v těchto verzích se poněkud liší. Externí verze dostupná široké veřejnosti na internetu funguje v této podobě již několik let, ale v dohledné

době by měla být i na internetu nahrazena novou verzí (dnes pouze interní). Nevýhodou novější (interní) verze katalogu ECLAS je absence možnosti prohledávání hierarchické struktury Tezauru.

Kromě základních knihovnických služeb působí Ústřední knihovna jako koordinátor interních a externích informačních sítí Evropské unie. První z nich, RéseauBIB, je síť interních knihoven a dokumentačních středisek Evropské komise a generálních ředitelství. Druhou tvoří seskupení knihoven evropských institucí EUROLIB. Rozsah a zaměření této práce nedovoluje podrobnější průzkum těchto sítí, ale na základě prostudovaných materiálů lze konstatovat, že Ústřední knihovna plní funkci koordinátora těchto sítí svědomitě. Rozšiřování zpřístupňování záznamů dokumentů sítě RéseauBIB prostřednictvím katalogu ECLAS se věnuje dostatek úsilí. Cíle EUROLIB směřují k podporování širšího vědomí o Evropě a jejích problémech. Pro podepření svých cílů seskupení neustále rozvíjí interaktivní služby a prezentaci na internetu.

Další instituce, které ukládají dokumenty Evropské komise, jsou Historické archivy. Evropská komise provozuje archiv v Bruselu, do něhož jsou soubory přesouvány z ústředí Komise po ukončení jejich „aktivního“ správního života. Soubory Komise umístěné v Historických archivech Evropské unie ve Florencii pochází z ústředí Komise a také z archivu umístěného v Bruselu.

S postupným přijímáním nových členských států do Evropské unie se rozšiřují i služby Ústřední knihovny Evropské komise. Knihovna se musí neustále přizpůsobovat – rozšiřovat své fondy a služby i pro nové členské státy a jejich zástupce, přičemž nesmí zanedbávat své další funkce. Ačkoliv Knihovna ve své dnešní podobě bude moci v příštím roce oslavit dosažení „Kristova věku“, zdá se být zřejmé, že nejen z krátkodobého, ale i ze středně a dlouhodobého hlediska se před ní otevírají nové perspektivy. Knihovna musí v současné době čelit mnoha úkolům, ať už jde o pokračující evropskou integraci na straně jedné, nebo neustálý rozvoj informačních technologií a stupňující se informatizaci společnosti na straně druhé. Dnes vzhlížíme k budoucnosti Knihovny se střízlivým optimismem. Jen čas ukáže, zda je takový postoj na místě.

POUŽITÉ ZDROJE

1. *Activities of European Union : summaries of legislation* [online]. [1998-] [cit. 2006-10-02]. Zpřístupněno v angličtině. Dostupný z WWW: <http://europa.eu/scadplus/scad_en.htm>.
2. *Central library* [online]. Brussels : European Commission, [1998-], aktual. 16.10.2006 [cit. 2006-09-06]. Přístupné ve všech jazycích Evropské unie. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/libraries/doc/index_en.htm>.
3. *Central Library of the European Commission*. Brussels : [s.n.], 2006. 4 s. Napsáno anglicky.
4. Central Library of the European Commission. *Central library : ECLAS, the Commission libraries' union catalogue* [online]. European Commission, [1998-], aktual. 17.10.2006 [cit. 2006-05-20]. Přístupné ve všech jazycích Evropské unie. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/libraries/doc/catalogues/index_en.htm>.
5. Central Library of the European Commission. *ECLAS : European Commission libraries catalogue* [online]. European Commission, [1998-], aktual. 7.12.2006 [cit. 2006-10-06]. Zpřístupněno anglicky a francouzsky. Dostupný z WWW: <<http://ec.europa.eu/eclas/>>.
6. Central Library of the European Commission. *Help : ECLAS*. Brussels : [s.n.], 2006. 24 s. Online dostupné pouze z Ústřední knihovny, anglicky a francouzsky. Dostupný z WWW: <<http://eclas.ss.cec.eu.int/8991/F/...>>.
7. Council regulation (EEC, EURATOM) No 354/83 of 1 February 1983 : concerning the opening to the public of the historical archives of the European Economic Community and the European Atomic Energy Community. *Official*

journal of the European Communities. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, February 1983, No L 43, s. 1-4.

8. Council regulation (EEC, EURATOM) No 1700/2003 of 22 September 2003 :

amending Regulation (EEC, Euratom) No 354/83 concerning the opening to the public of the historical archives of the European Economic Community and the European Atomic Energy Community. *Official journal of the European Communities*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, September 2003, No L 243, s. 1-3.

9. *Depository libraries in Belgium* [online]. OSCE Networking, [2001-], aktual. 23.11.2006 [cit. 2006-05-20]. Zpřístupněno anglicky. Dostupný z WWW: <<http://www.isn.ethz.ch/osce/networking/dl/belgium/>>.

10. GASKELL, Eric. The library and documentation services of the Commission of the European Communities. In HOPKINS, Michael. *European Communities information : Its use and users*. Londýn : Mansell, 1985. s. 91-101. Napsáno anglicky.

11. Evropská společenství. *Smlouva o ústavě pro Evropu*. 1. vyd. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2005. 482 s. Vydáno ve všech jazycích Evropské unie. ISBN 92-824-3108-8

12. *Eurolib.net* [online]. CEDEFOP , c2001-2006 [cit. 2006-05-20].

Zpřístupněno anglicky. Dostupný z WWW: <<http://www.eurolib.net/>>.

13. European Commission. *Central Library : activity report 1996*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 1996. 5 s. Napsáno anglicky.

14. European Commission. *Central Library : activity report 1997*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 1997. 9 s. Napsáno anglicky.

15. European Commission. *Central Library : activity report 1998*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 1998. 9 s. Napsáno anglicky. Dostupný z WWW:

<http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/rapport_1998_en.pdf>.

16. European Commission. *Central Library : activity report 1999*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 1999. 12 s. Napsáno anglicky. Dostupný z WWW:

<http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/rapport_1999_en.pdf>.

17. European Commission. *Central Library : activity report 2000*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 2000. 11 s. Napsáno anglicky. Dostupný z WWW:

<http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/rapport_2000_en.pdf>.

18. European Commission. *Central Library : activity report 2001*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 2001. 19 s. Napsáno anglicky. Dostupný z WWW:

<http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/rapport_2001_en.pdf>.

ISBN 92-894-3573-9

19. European Commission. *Central Library : activity report 2002*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 2002. 18 s. Napsáno anglicky. Dostupný z WWW:

<http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/rapport_2002_en.pdf>.

ISBN 92-894-4888-1. ISSN 1681-0678

20. European Commission. *Central Library : activity report 2003*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 2003. 18 s.

Napsáno anglicky. Dostupný z WWW:

<http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/rapport_2003_en.pdf>.

ISBN 92-894-7524-2. ISSN 1681-0678

21. European Commission. *Central Library : activity report 2004*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 2004. 18 s.

Napsáno anglicky. Dostupný z WWW:

<http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/rapport_2004_en.pdf>.

ISBN 92-894-9645-2. ISSN 1681-0678

22. European Commission. *Central Library : activity report 2005*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 2005. 17 s.

Napsáno anglicky. Dostupný z WWW:

<http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/rapport_2005_en.pdf>.

ISSN 1681-0678

23. *European University Institute : Florence* [online]. EUI, [2006-] [cit. 2006-10-15]. Zpřístupněno anglicky. Dostupný z WWW: <<http://www.iue.it/>>.

24. FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 1. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743 s. Obsahuje bibliografii. ISBN 80-7325-015-2.

25. *General report on the activities of the European Union*. European Commission. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 1990- . 1x ročně. Na www jednoduchý nástroj pro vyhledávání dle klíčového slova, zpřístupněno anglicky. Dostupný z

WWW: <<http://europa.eu/generalreport/en/welcome.htm>>. ISSN 1608-7321

26. *Generální ředitelství pro vzdělávání a kulturu* [online]. European Commission, [1998-] [cit. 2006-10-02]. Zpřístupněno ve všech jazycích Evropské unie. Dostupný z WWW:
<http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/index_cs.html>.
27. HANON, Suzanne. *The ECLAS Thesaurus at the Central Library of the European Commission : history, structure and linguistic developments*. Brussels : European Commission's Central library , 2006. 7 s. Napsáno anglicky.
28. *Historical archives* [online]. [1998-], aktual. 10.8.2006 [cit. 2005-05-20]. Zpřístupněno anglicky. Dostupný z WWW:
<http://ec.europa.eu/historical_archives/index_en.htm>.
29. Historical archives of the European Union. *Blue guide*. Florencie : EUI, 2004. 9 s. Napsáno anglicky. Dostupný z WWW:
<<http://www.eui.eu/ECArchives/pdf/BlueGuide.pdf>>.
30. CHARAZAIN, Claire. *Central Library of the European Commission* [online]. E-mail - příjemce Soňa Hanušová. 24.10.2006 [přečteno 24.10.2006]. Napsáno anglicky.
31. *IFLA voucher schéma*. [s.l.] : [s.n.], 2006. 2 s. Dostupný z WWW:
<<http://www.ifla.org/VI/2/p1/vouchers-cs.pdf>>.
32. *ÖFM : www resources: EU-Eastern enlargement* [online]. Austrian forum for migration studies, c2002 [cit. 2006-10-02]. Dostupný z WWW:
<http://oefm.org/eng_findit.html>. Zpřístupněno anglicky.
33. Regulation (EC) No 1049/2001 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2001 : regarding public access to European Parliament, Council and Commission documents. *Official Journal of European*

Communities. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, May 2001, No L 145, s. 43-48.

34. Regulation (EURATOM) No 3 : implementing Artikel 24 of the Treaty establishing the European Atomic Energy Community. *Official journal of the European Communities*. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, October 1958, No 17, s. 406-417.

35. *SCADPlus : summaries of European Union legislation* [online]. ASCii, [2004] [cit. 2006-10-02]. Dostupný z WWW: <http://www.ascii.be/success_stories/scad.htm>. Zpřístupněno anglicky.

36. SIEMERS, Jens Peter. *Bibliotheekbeschrijving : de bibliotheek van de Commissie van de Europese Gemeenschappen te Brussel*. *Open*. 1981, jaargang 13, nummer 09, s. 435-444. Napsáno nizozemsky.

37. *Who's who in the European Union? : interinstitutional directory*. European Commission. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 1994- . 1x ročně. Dostupný z WWW: <<http://europa.eu.int/idea/index.htm>>. Napsáno a zpřístupněno anglicky.

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obr. č. 1 Umístění Ústřední knihovny v Bruselu [převzato z: http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/index_en.htm]	19
Obr. č. 2 Budova na Rue Van Maerlant, 18	20
Obr. č. 3 Studovna 1.....	21
Obr. č. 4 Studovna 2.....	22
Obr. č. 5 Internetová prezentace Knihovny [převzato z: http://ec.europa.eu/libraries/doc/index_en.htm].....	25
Obr. č. 6 Internetová prezentace EUROLIB [převzato z: http://www.eurolib.net].....	68
Obr. č. 7 Přístup do externí verze katalogu ECLAS [převzato z: http://ec.europa.eu/eclas/] ..	72
Obr. č. 8 Tematické oblasti tezauru [převzato z: http://ec.europa.eu/libraries/doc/index_en.htm].....	77
Obr. č. 9 Využívání katalogu ECLAS za rok 2005 [převzato z: European Commission. Central Library : activity report 2005]	84
Tab. č. 1.1 Návštěvnost a knihovnické služby 1996 - 2000.....	Chyba: zdroj odkazu nenalezen
Tab. č. 1.2 Návštěvnost a knihovnické služby 2001 - 2005.....	Chyba: zdroj odkazu nenalezen
Tab. č. 2.1 Výpůjční služby Ústřední knihovny v Bruselu a MVS 1996 – 2000	Chyba: zdroj odkazu nenalezen
Tab. č. 2.2 Výpůjční služby Ústřední knihovny v Bruselu a MVS 2001 – 2005	Chyba: zdroj odkazu nenalezen
Tab. č. 3 Výpůjční služby (Brusel a Lucemburk) 2001 - 2005....	Chyba: zdroj odkazu nenalezen
Tab. č. 4.1 Ústřední knihovna v Lucemburku 1996 - 2000.....	Chyba: zdroj odkazu nenalezen
Tab. č. 4.2 Ústřední knihovna v Lucemburku 2001 - 2005.....	Chyba: zdroj odkazu nenalezen
Tab. č. 5 Akvizice Ústřední knihovny v Bruselu 1996 - 2005.....	Chyba: zdroj odkazu nenalezen
Tab. č. 6 Rozšiřování fondu sítě Ústřední knihovny Komise v letech 2001 až 2005	Chyba: zdroj odkazu nenalezen
Tab. č. 7.1 Rozpočtové zdroje (v tisících eur): 1992 - 2000.....	Chyba: zdroj odkazu nenalezen
Tab. č. 7.2 Rozpočtové zdroje (v tisících eur): 2001 - 2006.....	Chyba: zdroj odkazu nenalezen
Tab. č. 8 Druhy materiálu v katalogu ECLAS (březen 2006).....	Chyba: zdroj odkazu nenalezen

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Diplomová práce

2006

Soňa Hanušová